

„Csaba Gyula utolsó szolgálata 1945. április 30-án egy győmrői temetés volt, talán fel is olvasta a versét, nem is sejtve, hogy saját szavaival a maga »fájdalmas végzetét« is megelőlegezte...”
Példamutató kiengesztelődés ▶ 5. oldal

„Vannak, akik a lelkészben a múlt érthetetlen jelmezes tanúját látják, vagy a múzeumórt, mások menedzsernek, szertartásmesternek, »sztahanovista« hittanmunkásnak vélik. Egy kollégánk heti hatvannyolc hittanórát tart...”
Ki vagyok én? ▶ 8. oldal

„A harkaiak közül volt, aki beengedte őket egykori házukba, volt, aki nem. A fix pont, ahová mindenki hazatérhetett, a templom volt. Gosztola László harkai lelkész mindig készségesen fogadta a hazalátogatókat. A parókián is, és a templomban is.”
Muzsikaszó zárt ablakok mögött ▶ 8–9. oldal

„Felhőn át is égbe lássak” ▶ 2. oldal
Séta egy „épületmisszionáriussal” ▶ 6. oldal
Evangelikus kóruslét ▶ 7. oldal
Pröhle Károly és Bonnyai Sándor emlékezete ▶ 9. és 14. oldal
Utántöltő-stratégia ▶ 11. oldal

Mozgalmas évtized

Tíz éve, 2005 pünkösdjén honosodott meg Budapesten a finn fiatalok köréből adaptált istentiszteleti forma, a Tamás-mise. A Tűzkeresztiség címmel múlt vasárnapra hirdetett jubileumi alkalom helyszíne ismét a Deák téri evangélikus templom volt.

▶ Bővebben a 11. oldalon

Pedig a nulla is számít!

Tények, adatok a személyi jövedelemadó „egyházi” 1%-áról

▶ Javában zajlik az egyházak „kampánya” a személyi jövedelemadóból (szja) az adózó magánszemélyek által felajánlható egy százalékokért. Az adóbevallás postára adásának határideje ugyanis május 20., vagyis már csupán néhány nap maradt az adózók meggyőzésére.

KÖSZÖNJÜK
adója egyházi 1%-át,
amivel iskoláknak segíthettünk!

Magyarországi
Evangelikus Egyház

Téchnikai szám: 0035

evangelikus.hu

Az evangélikus egyház 2006-tól költ egyszázalékos kampányára. A korábbi évek útkeresése után éveken át tudatosan építettünk fel egyházunkról olyan képet, amely az evangélikusok nyitottságát és elkötelezettségét mutatja a témát illetően. Egyrészt bemutattuk-bemutattuk azokat a társadalmi szolgáltatásainkat, amelyekben fontos egyházunk szerepe. Másrészt három éve olyan tájékoztató kampányt kezdtünk el, amely az egyszázalékos felajánlások tekintetében fontos üzenetet igyekszik eljuttatni az emberekhez: a civil szervezeteknek felajánlott egy százalék mellett éljünk a felajánlás lehetőségével az egyházak számára is, mert az egyházi 1%-ok is jó célt szolgálnak!

Idén egyházunk kampánya a *köszönetről* szól. Szeretnénk megköszönni mindazoknak a támogatását, akik adójk egyházi 1%-át a Magyarországi Evangélikus Egyházra bízták és bízzák. E forrás nélkül ugyanis az egyház nem lenne képes iskoláit, anyaotthonait, a családok átmeneti otthonait, fogyatékosok és idősek otthonait, gyülekezeit és a rászorulókat támogatni.

Hogy a hála kifejezése ne csak szavakban történjen meg, idén számos ételosztásra és hálaconcertre is sor került szerte az országban. Reméljük, hogy ez a kampány idén ismét arra biztatja majd az adózókat, hogy egyházunkat támogassák.

▶ Folytatás a 10. oldalon

„Miedling” – avagy Luther fordításainak ereje

■ PETRŐCZI ÉVA

Templomunkban, a budapesti Német Ajkú Református Egyházközség évtizedekig jelmeztárrá-varrodává lefokozott, szép Hold utcai épületében mindmáig gyakoriak az evangélikus-református találkozások. Nem is lehet ez másként, hiszen a templom 1878 nyarán történt felszentelése óta az Istennek e belvárosi hajlékába járók nem csupán a Károlyi-Biblia otthonos szavaira figyelnek, hanem Luther egyszerre életteli és vetetes szövegére is.

Komoly összekötő kapocs továbbá a fővárosi német nyelvű evangélikus és református gyülekezet között az a tény, hogy mindkettő létrejöttében szerepe volt a „legmagyarabb Habsburg”, József nádor második, illetve harmadik feleségének, a német református *Hermina* és az ugyancsak német származású, de evangélikus *Mária Dorottya* hercegnőnek. Feltételezem, hogy akár ez is sokunk fejében megfordulhat, amikor hétről hétre magyarul és németül egyaránt elmondjuk a *Heidelbergi káté* első kérdés-feleletét.

Gyakran előfordul továbbá, hogy éppen a lutheri szövegmegoldások világítják meg a Szentírás egy-egy lekielentkezett alkalmát, hogy történetesen a más nyelvbe „vándorlás” ad távlatot, új dimenziót egy-egy anyanyelvünkön helyenként kevésbé drámaian hangzó szónak. Így történt ez a közelmúltban, egy napfényes áprilisi vasárnapon is, amikor az alapige Jn 10,11–16 volt, a jó pásztor sokat idézett, romantikus (főleg német) zsánerképeken gyakran megjelenített példázatával.

Különösen a 12. vers magyar és német változatára figyeltünk fel sokan: „A béres pedig és a ki nem pásztor, a kinek a juhok nem tulajdonai, látja a farkast jöni, és elhagyja a juhokat, és elfut: és a farkas elragadja azokat, és elszéleszti a juhokat.” (Károlyi-fordítás)

Ugyanez – ezúttal modern német helyesírással idézve – így hangzik Luther Márton szövegében: „Der Mietling aber, der nicht Hirte ist, dem die Schafe nicht gehören, sieht den Wolf kommen und verlässt die Schafe und flieht – und der Wolf stürzt sich auf die Schafe und zerstreut sie.”

Ebben a német idézetben egy szó üti igazán szíven és elmén az ige hallgatóit: „Der Mietling”, azaz: „a béres”. Ékes és gazdag anyanyelvünkhez egyáltalán nem leszünk hűtlenek és méltatlanok, ha kimondjuk: a Luther által használt *Mietling* kifejezés bizony sokkal erőteljesebb és üzenetközvetítésre alkalmasabb, jóval fátyalfényerejűbb, mint a mi *béres* szavunk.

A német nyelvben ugyanis mindig, nem szakrális szövegek esetében is sajátos csengésük, helyi értékük

van a „ling” végződésű főneveknek. Nem lenézően ugyan, de finom nyelvi árnyalatként érzékeltetik: egy „ling” soha nem lehet teljes értékű birtokosa választott hivatásának, méltóságának, legjobb esetben is csak tanulgatja azt; jusson csak eszünkbe a különböző *Lehrlinge* áradata (*Kanzleilehrling, Kellnerlehrling, Kapitanlehrling...* – magyarul: *ügyvédbojtár, pincéstanonc, próbaidős kapitány...*) Nos, a *Mietling* (reformáció korabeli helyesírással: „miedling”) is ilyen próbaidős, nem teljes elszántságú s így a rábízottakat sorsukra hagyó, pusztá bérért és nem hivatástudattal dolgozó nyájörző volt csak, szemben a „*der gute Hirte*”-vel, a jó pásztorral.

Köztudomású, hogy Lutherben nemcsak a reformáció első nagy egyéniségét tisztelhetjük, hanem a világ egyik legkiválóbb műfordítóját is, akit a legnagyobb rosszindulattal sem lehet a Biblia német nyelvre átültetőjeként „Lehrlingnek”, tanoncnak becézni. A fordítói hivatás iránti elkötelezettségét mutatja *Nyílt levél a fordításról* című, örökbecsű munkája, amely két kiadásban – egy alkalommal a Magyarországi Luther Szövetség *Magyar Luther Füzetek* című sorozatában (1993), később pedig a Hermeneutikai Kutatóközpont kiadványaként (2009) – jelent meg magyarul. Ahogyan számos kommentár megállapítja: a lutheri szöveg ereje – az átültető irodalmi tehetsége, németiségének kifejező ereje mellett – éppen abban rejlik, hogy Luther nem valamiféle arisztokratikusan tudóskodó, saját szellemi fölényét bizonygató, üres metanyelvet használó, hanem a hétköznapi nyelvet.

Ahogyan a népszerű bibliamagyarázó, *Adolf Küpfer* írja *700 kérdés és felelet* című könyvében: „A béres (Mietling!) idegen személy, aki fizetségért vállalja magára a pásztor munkáját... Nem a szolgálat, hanem a bér foglalkoztatja... Ilyen »bérese« ma is vannak, és mindenkor voltak. Ők lelki vezetőknek és a lélek pásztorának nevezik ugyan magukat, de hiányzik belőlük az Isten (*És az ő népe!* – P. É.) iránti felelősség...”

Lám, milyen sokat jelent egy mindössze négybetűs kis végződés, a Luther által olyan pontos stílusérzékkel, ha úgy tetszik, műgonddal kiválasztott „ling”. Hiszen írhatott volna ugyanitt *Knechtet* is, vagy számos további, rokon értelmű, ugyancsak a bérrel jelölő szót – de nem tette!

A Luther-Biblia örök érvényű nyelvi bravúrait izlelgetve, azok teológiai mélységein épülve érdemes arra gondolnunk, mennyi ajándékot kaphatunk azzal, ha rendszeresen (vagy legalább olykor) anyanyelvünkön kívül más nemzetek nyelvén is eljut hozzánk a Biblia üzenete!

Oratio œcumenica

Mindenható Istenünk, mennyei Atyánk! Hálás a szívünk, hogy újra megszólítottál bennünket, és ígéd által vezetni, oltalmazni, hordozni akarod életünket. Köszönjük, hogy te nem mondasz le rólunk, mint ahogyan mi sokszor lemondunk lehetőségekről, emberekről és önmagunkról is. Köszönjük, hogy újra és újra felkínálsz számunkra szereteted, áldásod, jelenléted életet erejét. Mindazt, ami által teljessé és értelmessé lesz tebenned az életünk.

Köszönjük, hogy Jézus Krisztus által te újat tudsz kezdeni bennünk és általunk. Köszönjük, hogy ma is az új szövetség, az új kezdet, az új élet lehetőségével és ígéretével jöttél hozzánk.

Urunk! Te tudod, hogy régóta óhajtuk már ezt az újat, a töled való igazi, a benned valóságos életet, de bűnös emberi mivoltunk és meggyengült hitünk sokszor meggátolt bennünket, hogy hallgassunk a hívó szóra, hogy mozduljunk indításodra, hogy végleg odaszánjuk önmagunkat neked, hogy elfogadjuk kegyelmed. Ezért kérünk, te munkálkodj bennünk, hogy engedelmisségünk ne csupán vallásos életünk válsza legyen megváltó munkádra, hanem szívünk-ből való őszinte odaszánás, a felfogott és megértett kegyelem öröme és szabadításod megtapasztalása.

Köszönjük, hogy te Szentlelked által jelen vagy, hitet adsz, és erősítesz. Add, Urunk, hogy ne csak szavainkkal, hanem életünk tetteivel is rád mutassunk, rólad tanúskodjunk, téged dicsőítsünk! Kérünk, nyisd meg előttünk ígédet, hogy minket megszólító, konkrét üzenetted legyen számunkra, amelyben önmagunkra és tetteinkre ismerhetünk. Kérünk, hallgasd meg imádságunkat, melyben eléd hozzuk életünk minden nyomorúságát, örömet, kudarcát és reményét.

Így állunk meg előtted, könyörögve népedért, hazánkért, az üldözött keresztényekért, a mártírhaltalt keresztények családtagjaiért, mindazokért, akik téged dicsőítenek, a te megváltásodból élnek, hozzád kiáltanak!

Urunk! Kérünk, adj nekünk töled való tisztánlátást, bizonyoságot, lelket, hogy a világ kísértései közt meg tudjunk állni. Kérünk, erősíts meg bennünket, hogy a megpróbáltatás idején hűségesek maradjunk tehozád, és a ránk bízott szolgálatban tanítványaidként hirdethessük az evangéliumot ott, ahova te helyeztél, abban a közösségben, amelyet ránk bízál.

Urunk, aki nem mondasz le rólunk, tartsd kegyelmedben életünket. Ámen.

Udvaros Béla előadása Budakeszin

Esti kérdés címmel Babits Mihály költszetéről tart előadást Udvaros Béla rendező, az Evangélium Színház alapító igazgatója május 21-én, csütörtökön 19 órakor a Kálvin teremben (Budakeszi, Fő u. 159.). Szeretettel várunk minden érdeklődőt. Az előadást a Nemzeti Kulturális Alap támogatja, és ingyenes. Adományokat a Kálvin terem fenntartására a helyszínen elfogadjunk.

A Protestáns Kör szervezői

**FIZESSEN ELŐ
LAPUNKRA!**

HÚSVÉT ÜNNEPE UTÁN 6. VASÁRNAP (EXAUDI) – JER 31,31–34

Szentlélek – az új szövetség pecsétje

A VASÁRNAP IGÉJE

A szövetségekötést a szövetségre lépők pecséttel is megerősítik. A mózesi törvényben foglalt szövetség pecsétjéül Isten a körülmetélést rendelte. Ez el nem törölhető külső jel, amelyet a szövetség részesei a testükön viselnek. De az ószövetségnek nemcsak a pecsétje külső és testi, hanem a tartalmát képező, kőbe vésett tíz íge is kívülről megszólító parancsolat, illetve tiltás. Éppen ezért ez a szövetség tökéletlen. Istennel való közösségbe hív ugyan, de nem képes alkalmassá tenni az embert az Istennel való közösség feltételeinek betöltésére. Leleplezi és elítéli az Istennel való közösség akadályát jelentő bűnt, de nem távolítja el az ember életéből.

Az ószövetség éppen azzal mutat túl önmagán, hogy nem képes betölteni rendeltetését. Nem tudja biztosítani, hogy Isten és ember valóban egymásra találjon, és boldog közösségben éljen. Mert a törvény – azon túl, hogy nem képes eltávolítani a bűnt – tilalmaival csak még jobban felszítja az ember tagjaiban lakó bűnös kívánságokat. Ez pedig azt eredményezi, hogy az ember nem képes nem megszegni az Isten által felkínált szövetséget.

Istent azonban ez a keserű tapasztalat nem tántorítja el, hanem arra készíti, hogy a próféta által ígértet tegyen: eljön majd az idő, amikor új szövetséget köt népével. Olyan szövetséget, amelyet – mint máshol ígéri – a többi népre is kiterjeszt majd. Ez abban is más lesz, mint az előző szövetség, hogy akik részesülnek benne, a szövetség törvényét nem külső igaként fogják hordani, hanem a szívükbe lesz beírva. Mert ebben az új szövetségben nemcsak a bűn leleplezése és elítélése történik meg, hanem eltávo-

lítása is. Ezzel megszűnik az akadály, hogy az ember újra Istennel közösségben éljen. Ennek a szövetségnek a pecsétje pedig a Szentlélek, aki betölti mindazokat, akiknek bűneit Krisztus halálával eltörölte.

Az új szövetségben ezáltal teljesül a próféta jóváindulása: „*Akkor nem tanítja többé egyik ember a másikat, ember az embertársát arra, hogy ismerje meg az Urat, mert mindenki ismeri fog engem, kicsinyek és nagyok – így szól az Úr –, mert megbocsátom bűneiket, és nem gondolok többé vétkeikre.*”

Amikor mi, emberek megbocsátunk, csak azt a szándékunkat tudjuk kifejezni, hogy többé nem rójuk fel embertársunknak, amit ellenünk vétett. Éppen ezért a mi bocsánatunk szegényes és tökéletlen Isten bocsánatához képest. Mert Isten nemcsak azt ígéri, hogy nem rója fel a bűnünket, hanem hogy nem is gondol rá többé. Istennél a megbocsátás és felejtés egyet jelent. (Ezért nekünk sem lenne szabad úgy beszélnünk, hogy „megbocsátani tudok, de felejtani nem!”)

De Isten bocsánata több a bűnünk elfelejtésénél is. Isten, amikor megbocsát, csak az első lépést teszi meg azzal, hogy nem rója fel a bűnünket, és többé nem emlékezik meg róla. Ezután rögtön hozzáfog, hogy a bűnt – Krisztus halálának a Szentlélek által bennünk munkálkodó erejével – végleg eltávolítsa az életünkéből. Erre csak Isten képes a megöletett Bárány által, aki örökké él, és a Szentlélek által a benne hívők életében munkálkodik.

Manapság, amikor különböző közösségekben sok szó esik a Szentlélek kiadásáról, nem árt emlékeztetnünk ideznünk, hogy a Szentlélek min-

denekelőtt a megszentelés Lelke, aki nem másként szenteli meg a hívőket, mint hogy Krisztus bűntörölő kereszthalálát teszi nap mint nap elevenen működő erővé az életükben. Ez nem mást jelent, mint hogy akinek a szívét valóban a Szentlélek tölti be, az nemcsak felismeri bűneit, hanem lélekben nap mint nap olyan gyötrelmet él át bűnei miatt, mint amilyen kínokat Krisztusnak a testében kellett kiállnia a kereszten.

Ezért akinek valóban a Szentlélek tölti be a szívét, az nem mások bűnei ellen küzd, hanem a maga bűneivel vívja mindennapos harcát azzal a reménységgel, hogy az eljövendő életben része lehet majd a benne élő Krisztus bűn fölött aratott győzelmében és az Istennel való teljes közösség soha el nem múló örömeiben. Addig azonban csak hitben izlelheti meg ezt az örömet, miközben a bűneivel való mindennapos küzdelemben szüntelenül a zsoltárossal együtt kiált Istenhez: „*Exaudi, Domine, orationem meam...*” – „*Halld meg, Uram, hangomat, hozzád kiáltok! Könyörülj rajtam, és hallgass meg, Istenem! Ne rejsd el orcádat előlem, ne utasítsd el szolgádat haraggal! Te vagy segítségem, ne vess el engem, ne hagyj el, szabadító Istenem! Uram, ismerd meg velem utadat, és lábam igazítsd a helyes ösvényre! Add, hogy meglássam jóságodat, és gyönyörködhessem templomodban!*” (Zsolt 27,7.9.11.4)

Amikor valóban a Szentlélek van munkában, akkor – az egyház életében éppúgy, mint a hívő emberek életében – a Krisztus keresztségének ereje érvényesül. De amikor a keresztség erejét veszíti, mert nemcsak a világot

„Felhőn át is égbe lássak”

► Énekeskönyvi barangolásunkat folytatva ma kissé visszalépünk az időben. Először *Kis Jánossal* ismerkedhetünk meg, egy olyan énekeskönyvvel, aki a 19. század elején dolgozott szerkesztőként egy új gyűjtemény létrehozásán.

Kis János (1770–1846) evangélikus lelkész, dunántúli püspök és költő. Gazdag életművének része a nagy-győrinek nevezett énekeskönyv, melynek címe betűhíven: *Keresztény új Énekeskönyv, melyet szerzett és (...) kiadott a nagygyőri aug. conf. tartó gyülekezet*. Győr, 1811. A gyűjtemény egy olyan korszak lenyomata, amelyet ma meglehetősen kritikusan ítélnék meg. A racionalizmus és moralizmus térnyerése azt jelentette, hogy az előző századok erőteljes, értékes énekeit vagy teljesen kihagyták, vagy jelentősen átdolgozták az új szempontoknak megfelelően.

Jól mutatja ezt egy másik kötet címe is. 1805-ben a dunántúli egyházkerület kiadott egy énekeskönyvet: *Új Énekes Könyv melly a régi Gráduál szerint alkalmas igazításokkal és némely régi énekek helyett újakkal jobbitva készítettett és kibocsátott...* (A „régí Gráduál” az *Új zengedező mennyei kar*, a 18. század kiemelkedő jelentőségű gyűjteménye.) Erről *Kiss János* kapocsi lelkész tanulmányában így ír: „...az énekeskönyv félmegoldás volt. Érthető, hogy sem a régihez ragaszkodóknak nem felelt meg, mert sokat kihagytak és átdolgoztak, illetve sok meg nem felelő újat vettek fel; sem pedig az új irány híveinek nem kellett, mert sok volt még benne a régiből. Ezért volt a sok küzdelem az énekeskönyv bevezetése során, és ezért keletkezett a konkurens nagy-győri énekeskönyv.”

De egy rövid cikk nem arra hivatott, hogy kétszáz évvel ezelőtti vitákat részletezzünk. Ismerjük meg inkább Kis János püspök maig megőrződött énekeit.

A *Dicséret*ek fejezetben található *Imádjátok Istenünket* (EÉ 65) most a *Béke legyen a nap alatt* (EÉ 465) dallamán szólal meg, de eredetileg más volt a vers metrumba, és a *Jézus Krisztus, dicsértessél* (EÉ 154) Luther-ének eredeti dallamára énekeltek. A Szentháromság ünnepe utáni első vasárnap graduáléneke, ezért jelent meg már róla elemzés a *Cantate* rovatban (*Evangelikus Élet*, 2008. május 25.). Bár *Friedrich Gottlieb Klopstock* a szerző (*Preis ihm, er schuf und er erhält*), a fordítás-átdolgozás jelentős mértéke miatt Kis János nevét is feltüntették az énekeskönyv. A vers koncentráltan megfogalmazott hitvallás, ezért bármelyik istentiszteleten jól használható. Versszakai a Szentháromság három személyét egyenként magasztalják egy-egy fontos tulajdonságuk kiemelésével. Isten: teremő Atyánk, Krisztus: a hívek „feje”, Szentlélek: vezérünk és támaszunk. A negyedik versszak pedig egységben magasztalja a „háromszor Szentet”.

A *Bűnösöknek Megváltója* (EÉ 382) a Szentháromság ünnepe utáni harmadik vasárnap graduálénekeként szintén kapott már cikket lapunk 2008. június 8-i számában. 1811-ben

tíz versszakkal, 1911-ben hat, különböző mértékben átírt strófával szerepelt. Mostani gyűjteményünk a *Jézus-énekek* között továbbra is hat versszakot közöl. Az időtálló szöveget a *Mi Atyánk, ki vagy mennyekben* (EÉ 72) Luther-ének dallama hordozza.

A *Gyorsan folyó időmet* (EÉ 450) a *Jézus, én bizodalمام* (EÉ 369) dallamához illeszkedik. Nemcsak az 1811-es, hanem már az 1805-ös énekeskönyvben is megtalálható. 1911-ben továbbra is hét versszakkal, de jelentősen megváltoztatva jelent meg. 1982-ben a *Keresztény élet* fejezet részeként ebből négy újból átdolgozott strófa maradt.

A *Zengd, lelkem, ez új reggelt* (EÉ 101) gyermekkori emlékeket idéz fel. Az eredeti hét versszakból mai gyűjteményünk ötöt közöl, meglepően kevés változtatással. Mivel az eredeti nótajelzés szövege, a *Szívem keserűségét* kikerült énekeskönyvünkéből, ez az ének saját dallamként más szövegek hordozója.

Ezek közül a legismertebb az *Ez a nap is csendes* (EÉ 125), amellyel eljutottunk mai második énekeskönyvünkhez. *György Vilmos* (1838–1885) Deák téri lelkész és író az 1911-es énekeskönyvben megjelent idősebb generációhoz tartozik. Ez a kedves fohászokdás lényegében változatlanul került bele mostani énekeskönyvünkbe. Másik, hasonló karakterű verse ugyanerre a dallamra az *Összeteszem két kezem* (EÉ 543; a *Bibliórai énekek* között).

A *Szegény szívemnek nincsen tisztasága* (EÉ 428) a *Bűnbánat* fejezetben az *Ó, felséges Úr, mi kegyes Istenünk* (EÉ 44) dallamán szólal meg. Eredetileg öt nyolcsoros versszakból

CANTATE

Éged Isten dicséretére,

állt, 1911-ben ebből hoztak létre – a rímképletet is megváltoztatva – hét négyesoros strófát. Mára négy rövid versünk maradt. Az ének gondolati alapja János apostoltól származik (és a gyónásnak is része): „*Ha azt mondjuk, hogy nincsen bűnünk, önmagunkat csaljuk meg, és nincs meg bennünk az igazság.*” (1Jn 1,8)

György Vilmosé mellett előjárója és apósa, *Székács József* (1809–1876) bányakerületi püspök neve is ott áll a Deák téri *Insula Lutherana* falán lévő emléktáblán. Székács egyik verse *A nap lemegy, az éj beáll* (EÉ 123), mely egy másik esti énektől – *A nap immár elenyészett* (EÉ 116) – kölcsönzi a dallamát. 1911-ben *Gyermekek esti éneke* cím alatt jelent meg. Ma az „Adj csendes éjt szülőimnek” sor helyett „Adj csendes éjt mindenkinek” szerepel, így az ének általános használatra alkalmassá vált.

A *Mind célját, mind napjait te méréd ki életemnek* (EÉ 453) négy strófájából három található mostani énekeskönyvünkben (a 450. énekhez hasonlóan a *Keresztény élet* fejezetben és a *Jézus, én bizodalمام* dallamán). Zárása mindennapi imádságunkká válhat: „Adj erőt hát, Istenem, / Hogy hitben végig megálljak, / S úgy, mint égi Mesterem, / Jót művelve szerte járjak, / Hűséggel keresve itt / Az új élet útjait!”

■ DR. ECSEDI ZSUZSA

Történelmet írt a gyülekezet

Órimgyárosdon beiktatták az első másodlelkészt, Pethő-Udvardi Andreát

► Ünnepi istentiszteleten iktatta hivatalába május 2-án a Vasi Evangélikus Egyházmegye esperese az Órimgyárosdi Evangélikus Egyházközség megválasztott másodlelkészét, Pethő-Udvardi Andreát.

Az ünnepi istentiszteleten Rostáné Piri Magda Róm 14,7–8 alapján hirdette Isten ígését. Azokról a helyzetekről beszélt, amelyek egy lelkész életében meghatározók,

nehézséget, kellemetlenséget okoznak. Ilyenkor pedig jó tudni, hol a határ, jó ráhagyatkozni a mennyei Atyára, aki Andreát is elhívta erre a szolgálatra.

FOTO: REMPORT RICHARD

Pethő-Udvardi Andrea 1983-ban született Celldömölkön. Érettségi után az Evangélikus Hittudományi Egyetem (EHE) teológus-lelkész szakán kezdte meg tanulmányait. Egy ösztöndíjas tanévet Lipcsében töltött, hatodévtét pedig a sárvári gyülekezetben végezte. 2008-ban avatták lelkésszé. Ezután az EHE Doktori Iskolájának hallgatójaként folytatta teológiai tanulmányait, emellett a Magyarországi Evangélikus Ifjúsági Szövetségben végzett lelkészi szolgálatot. 2010-ben szerzett diplomát a Semmelweis Egyetem mentálhigiénés és szervezetfejlesztő szakán. 2009-ben kötött házasságot Pethő Attila lelkésszel. Első szolgálati helyükre, Órimgyárosra 2011-ben kerültek. Andrea két kislány édesanyja, Klára négy-, Boróka másfél éves.

A frissen beiktatott lelkész az iktatási meghívón is olvasható ige – „Csak Istennél csendesül el lelkem, tőle kapok segítséget. Csak ő az én kösziklám és szabadítóm, erős váram, nem ingadozom sokáig” (Zsolt 62,2–3) – alapján prédikált. Visszautalt teológiai tanulmányainak kezdetére, az elsőéveseknek szervezett csendesnapra, amikor az Erős vár a mi Istenünk köszöntés új értelmet nyert számára. Minden emberi kéz által alkotott építmény ingatag, csak a mi Istenünk erős vár, s ebbe a várba visszatérhetünk. Az erős, vastag falak védelmet nyújtanak, biztonságot adnak, itt van, aki el tud csendesíteni, be tudja kötni a sebet. Ebben a várban megnyugvást lelünk úgy, ahogy egy kisgyermek az édesanyja karjában – mondta.

Az ünnepi istentiszteletet közgyűlés követte, amelyen többen is köszöntötték a lelkészét, többek között Sebestyén Zoltán, a kemesmagasi gyülekezet (Andrea otthoni gyülekezte) felügyelője és Mórutz Zsolt egyházmegyei felügyelő.

A közgyűlést vezető Kovács-Mesterházy Zoltán órimgyárosdi felügyelő felolvasta a távollévők köszöntéseit, és elmondta: az órimgyárosdi gyülekezet ez alkalommal történelmet írt, hiszen Pethő-Udvardi Andrea az első másodlelkész az egyházközségben.

Az ünnepi alkalom családias hangulatú szeretetvendégséggel – közös ebéddel – zárult a falu kultúrházában.

■ ROSTA IZABELLA

Áldásos eredmény

Lelkésziktatás volt Péteriben

► Lelkésziktatás május 2-án a péteri evangélikus templomban. „Mind a gyülekezet, mind Óvári Péter János lelkész részéről hosszas mérlegelés után jutottunk el a mai napig – hangzottak Győri Péter Benjámin esperes bevezető szavai az istentisztelet kezdetén. – Reménységünk az, hogy ez a megfontoltság meghozza hosszú távon is az áldásos eredményét.”

A SZERZŐ FELVÉTELE

A Dél-Pest Megyei Egyházmegye esperese az iktatási meghívón szereplő ige, Róm 8,15 alapján – „Mert nem a szolgálat lelkét kaptátok, hogy ismét féljete, hanem a fiúság lelkét kaptátok, aki által kiáltjuk: »Abbá, Atya!«” – tett bizonyosságot az evangéliumról. Igehirdetésében az alátudomításokról gyakran használt ostromot, illetve kockacukrot említve példaként, mutatott rá arra, hogy Isten a mi Atyánk, ő nem egyfajta külső kényszerrel akar munkálkodni felettünk és közöttünk, hanem Krisztusban bizalmas közösségbe akar lépni velünk, hogy így találjuk meg életünk és szolgálatunk értelmét ott, ahol mindennap élünk és mozgunk.

A beiktatást követően Óvári Péter János lelkész (képünkön) szintén

Róm 8,15 alapján prédikált. A gyülekezetbe érkezése előtt személyesen meglátta az ige segítségével „fiúságát”. Felismerte, hogy Krisztus által nem sárga, netán piros, hanem tiszta lapot kapott, így jött, és végzi a szolgálatát Péteriben – mondta. – Jó volna, ha a Krisztustól kapott tiszta lap örömet minél többen meglátnák, átelnék itt és minden településen.

Az ünnepi istentisztelet utáni közgyűlésen – amelyet Varga Józsefné, a péteri gyülekezet felügyelője vezetett – elhangzottak az egyházmegye, a gyülekezet, a település és a család képviselőinek köszöntői. Az ünnepi közgyűlést szeretetvendégség követte a helyi általános iskolában.

■ KUSTRA CSABA

Forrás: Evangélikus.hu

Fiammal sokat hallgatunk Cseh Tamást. Egészen elképesztőnek tartom, hogy szinte ugyanúgy rezonál egy-egy dalra, mint ahogyan egykor én. Magam is gimnazistaként kaptam rá Bereményi Géza szövegeire. Első nagy felfedezésem a Levél nővéremnek című lemez volt, amelyen Cseh Tamás és Másik János énekel. A hatvanas és hetvenes évek világát hitelesen adták vissza ezek a számok.

A mű egy későbbi feldolgozásába olyan dalok is bekerültek, amelyek az első lemezen nem voltak hallhatók. Ezek közül mutatott meg egyet Marci fiam egy péntek este: „Szétszéledtünk. / Egyik erre, másik arra. / Szétszéledtünk. / Ki Párizsba, másik Svájcba, / Aztán néhány jutott belőlünk Amerikába. / Széjjelmásztunk, / de nem terjedtünk el. / Kiderült, hogy nem voltunk ragály. / Szétszéledtünk. / Szétszéledtünk. / Bel- és külföldön szétbomlottunk, széjjelmásztunk. / Kérlelhetetlen 68-as. / 68-as prágai, párizsi. / Egyik sonka, másik szalámi. / Amiből kedvéré zabál az idő.”

A fejembe fészkelte magát a szöveg és a dallam. Magam sem értettem, miért nem tudok tőle szabadulni. Aztán másnap este döböntem rá, hogy ott és akkor mennyire érvényesek ezek a gondolatok.

Szombaton ugyanis egy húszéves érettségi találkozóon vettem részt. Természetesen nem a magam osztályának összejövetelén, annál lényegesen öregebb vagyok, hanem a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium 1995-ben érettségizett 4. B osztályán. Hittant tanítottam nekik. Osztályfőnökük Bánhegyi Judit volt, akivel annyira egymásra találtak, hogy az érettségi óta minden év szeptemberében összejönnek.

Magam is nagyon szerettem ezt az osztályt. Mélyen bennem – és talán bennük is – él, ahogy a ballagást követő szerencsés során nemcsak lakásunkra hívtuk fel őket, hanem a

gyertyafényes templomban körben ülve énekeltek, és agapét tartottunk. Külön-külön sokakkal tartottam is a kapcsolatot, de így, együtt az egész csapattal két évtizede nem találkoztam.

Ma már szinte elképzelhetetlen, hogy hányan is jártak ebbe az osztályba: negyvennyolc-negyvenkilencen! Ráadásul jó háromnegyedük evangélikus volt, vagyis legalább harmincötven vettek részt egy hittanórán. Azokban az években – kőbányai lelkészi szolgálatom mellett – öt faszori osztályban tanítottam egyszerre, így aztán volt vagy százötven tanítványom.

Ma azt mondom, ez volt a hőskor. Akkor persze bosszankodtam magamban – és bizony a nyilvánosság előtt is –, hogy erre a sokrétű feladatra nem tudtam igazán felkészülni. Felöltlenségem teljes tudatában provokatív címmel egyebek mellett a következőket írtam a Lelkipásztor című folyóiratban 1993-ban:

„Jó esetben csak az órákat kell megtartanom – naponta ötször megküzdve azért, hogy harmincöt-negyven kamaszt leköcsök, s számukra a hit és a tudás egyensúlyát tudjam adni. Az első szünetben beleharapok egy zsemlebe, amit négy szüneten keresztül majszolgotok, mert közben mindig akad feladat: az egyik diák keres, mert súlyos beteg az édesanyja. Megfelelő helyiség, lelki szoba híján a radiátort támasztjuk, úgy beszélgetünk. Aztán az egyik osztályfőnök akar megbeszélni néhány fontos dolgot. Közben haza kell telefonálni a lelkészi hivatalba, s néhány ügyet meg kell beszélni. Idősebb vagy fiatalabb tanárok panaszát is meg kell hallgatnom, nemritkán egymás ellen. Legtöbb beszélgetés félbemarad, hiszen rohanni kell az órára. Tanár úrnak tisztelettel jelentem... A másodiko-

Szétszéledtek?

soknak az Énekek énekét tanítom, közben tudom, hogy ez a kedves barna lány nyáron elvesztette a szüzességét. Amikor kicsengetnek, nem rohanok haza, hiszen néhány beszélgetés még szükséges: az egyik lányt a Hit Gyülekezetébe hívták, a másik fiú teológiára készül, a harmadik nem ért valamit a Bibliából.”

Nagy izgalmak közepette készültem a találkozóra, amelyre az osztály túlnyomó többsége eljött. Kezdődött az ilyenkor szokásos jelenetekkel: megismerünk-e mindenkit, eszünkbe jut-e az illető neve? Majd kezdtük feleleveníteni a közös élményeket, nagyokat nevetve a régi fényképeken és az osztálykirándulásokon magnóra rögzített énekeken, beszélő-lásokon. Közben pedig ki-ki elmondta, mit dolgozik, hány gyereke van, és hasonlók.

Ezen a ponton válhat érthetővé, miért is kezdtem ezt az írást Cseh Tamás és Másik János keserű szövegével. Magam is akkor jöttem rá, hogy miért nem tudtam már egy napja szabadulni a Szétszéledtünk szövegétől és dallamától. E 4. B egykori diákjai közül többen (így például I. T. és K. és A.) éltek vagy élnek jelenleg is Angliában vagy Németországban. Zs. Írországba ment férjhez. A. Kanadában él, de korábban dolgozott Ausztráliában és Hongkongban is. R. Helsinkiben végez értékes munkát: egyebek mellett finn nyelven ír könyveket. L., a matekszeni egy saúd-arábiai egyetemről kapcsolódik be a világ tudományos vérkeringésébe. B. ingázik Olaszország és Magyarország között. R. korábban élt egy ideig Itáliában. Á. és K. egyaránt Brüsszelben, míg egy másik K. Lausanne-ban dolgozik.

Tovább is van, mondjam még? „Szétszéledtünk. / Egyik erre, másik arra. / Szétszéledtünk...” Ez ugyan

nem a 68-as nemzedék volt, amelyről Cseh Tamásék énekeltek, hanem a rendszerváltásé. Egy nemzedék, amelyet a szülők nagy várakozásokkal írtak egyházi iskolába, remélve, hogy ott más lesz a légkör, mint az állami intézményekben. Különösen is nagy elvárások voltak a Faszorral kapcsolatban – amit talán törvényszerűen követett a sok csalódás.

Alighanem ez jellemezte a tanárokat is. Elgondolkodtató, hogy azok közül, akik egykor ebben az osztályban tanítottak, mára talán csak ketten maradtak a Faszorban. A többiek is elmondhatják, hogy „Szétszéledtünk. / Egyik erre, másik arra. / Szétszéledtünk...”

A beszélgetésekből azonban kiderült, hogy mégis milyen fontos volt ez a négy év. Az egykori osztálytársak igenis számon tartják egymást. Szinte ott tudtuk folytatni, ahol abahagytuk: az egyik lány (bocsánat: asszony, kétyverekes édesanya) arra emlékezett vissza, milyen sokat jelentett neki a tanévkezdés előtti gyenediási ifjúsági konferencia. Egy másik talán önmagát is meglepve élete súlyos terheit osztotta meg velem. Sorjáltak az ötletek: hogyan tudnák ismét összekötni a szálakat, miben tudnának egymásnak segíteni.

A beszélgetés egy pontján szót kértem. Idéztem nekik Cseh Tamásék dalát, de aztán utaltam a bibliai Prédikátor könyvére is. Arra a szakaszra, ahol arról van szó, hogy: „Megvan az ideje a kövek szétszórásának, és megvan az ideje a kövek összerakásának.” (Préd 3,5) Valami olyasmit mondtam, hogy talán törvényszerű, hogy szétszéledtek a világban. Ki Párizsba, másik Svájcba, aztán néhány jutott belőlük Amerikába...

Talán azt is átéljük, hogy immár kedvéré zabálja őket az idő. Húsz év után mégis hazajöttek. Mert fontosak egymásnak. Mert sokat jelentett nekik a Faszorban töltött négy év. Egy magyaróra Kosztolányiról. Egy öreg

ÉGTÁJOLÓ

tanár bölcsessége. Vagy éppen egy fiatal lazasága. Egy hétfő reggeli áhítat. Egy osztálykirándulás.

Feleségem, aki a mai Faszorban tanít, ehhez annyit tett hozzá, hogy ha szétszéledtek is, szerte a világban hasznosítsák azt, amit történetesen egy magyarországi evangélikus gimnáziumban tanultak. De aztán lehetőség szerint jöjjenek haza, és tegyék közkinccsé, amit a távolban megismertek, elsajátítottak. Szükség van rájuk.

Érettségik idején, tanérvárókhöz közeledve írom ezt a cikket. Jó lenne, ha egyházunk és iskoláink sokkal tudatosabban tartanák számon azokat, akik nálunk érettségiztek. Hogy ne csak egy nosztalgikus estét töltsünk együtt, hanem folyamatosan képesek legyünk közösen tenni valamit országunk és egyházunk javára. Talán itt van az ideje a kövek összerakásának.

Az már egy másik történet, hogy amikor fiam két évtized múlva faszori osztálytalálkozóra megy, akkor dűdölje-e majd Cseh Tamásék dalát. És idézi-e valaki nekik a Prédikátor könyvét.

Fabiny Tamás püspök
Északi Egyházkerület

A Magyarországi Muszlimok Egyházának elnöke a Vallásközi Dialógus Bizottság ülésén

A Magyarországi Muszlimok Egyházának (MIME) elnöke volt a vendége május 4-én a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa (MEÖT) Vallásközi Dialógus Bizottságának. (A bizottság tagjai az elmúlt években kétszer is jártak a Magyarországi Muszlimok Egyházánál.)

Szélsőségség az iszlámban címmel tartott előadásában *Sulok Zoltán Szabolcs* mindenekelőtt rámutatott, hogy a szélsőségek nyilvánvalóan a középhez képest az. Jellemzője a túlzott merevség, de – amiről sokkal kevésbé esik szó – a túlzott rugalmasság is. A szélsőségség legjellemzőbb oka mindazonáltal a tudatlanság, a kiábrándultság, a kilátástalanság... A szélsőség vagy hozzáad a hittételekhez, vagy elvesz belőlük.

Cselekedeteinket túlvilági szempontból (is) mérlegelnünk kell. Mindegy veszélyes, ha az önálló gondolkodás hiányára nevelik az embereket. A kháridzsiták már a kalifátus kez-

detén harcolni akartak mindenkivel, de Ali 660-ban legyőzte őket. Az ilyen „mindenáron harcosok” – mint amilyen most az Iszlám Állam – eddig még mindig eltűntek. Az emberek többsége nem ilyen, hanem képes a jó és a rossz között választani – hangsúlyozta az előadó.

A beszélgetés folyamán vita bontakozott ki elsősorban arról, hogy ma az államot mennyire lehet vallási alapokra építeni. A vendég arra is felhívta a figyelmet, hogy a síita–szunita ellentét az átlagemberek szintjén nem annyira súlyos, a Magyarországi Muszlimok Egyházához síiták is járnak. Nem helyes az iszlám országokban a keresztényeket sújtó megszorításokra az európai muszlimok lehetőségeinek korlátozásával válaszolni. Jó példák is vannak: Katarban a közelmúltban templomot építettek – tudhatták meg a jelenlévők Sulok Zoltán Szabolcsnál.

■ F. V.

HIRDETÉSEK

A teremtés 25., jubileumi ünnepe

A környezetvédelmi világnap – a teremtés 25., jubileumi ünnepe május 21-én este 6 órától, 22-én délután 2-től, 23-án délelőtt 9-től a Magyarországi Evangélikus Egyház központjában (1091 Budapest, Üllői út 25.). Téma: *Ego sum veritas – a valóság én vagyok!* Főelőadó *Sulyok Elemér* OSB: *Jézus szolgálata a teremtésben.* Vendégünk *Gáncs Péter* elnök-püspök. Köszöntést mond *Krámer György* országos irodaigazgató.

További programok: Életszeurat; Megtérés a teremtő és megváltó Krisztushoz; Valóságúton a világ jövőjéről és az áramellátási lehetőségeinkről; Az etika- és hitoktatás fejlesztéséről.

Teljes program kérhető a szecheybj@gmail.com e-mail címen.

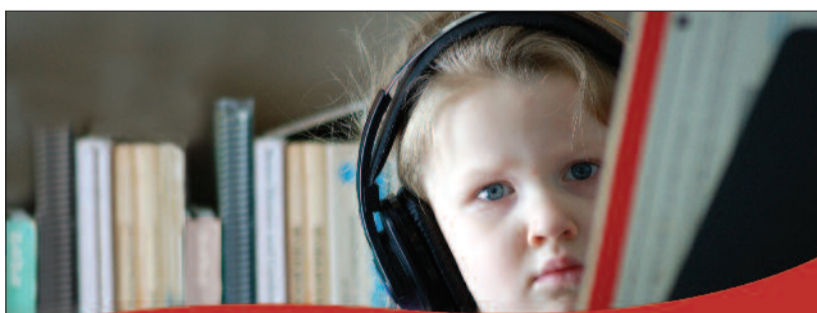
Volt Deák téri növendékek találkozója

„Egy lángot adok, ápolod, add tovább...” (Reményik Sándor)

Kedves Diáktársunk!

Szeretettel meghívunk hagyományos májusi alkalmunkra, amelyen a Deák Téri Evangélikus Leánygimnázium volt növendékei ismét találkozhatnak egymással, a jelenlegi gimnazistákkal, eltölthetnek egy kellemes délutánt az alma materben. Az ünnepség időpontja: *május 22., péntek, délután fél négy.* A templomi áhítaton a lelkészi szolgálatot végzi: *Koczor Tamás.* Orgonán közreműködik: *Bence Gábor.*

Rendezvényünk a díszteremben folytatódik fél ötkor. A megjelenteket köszönti *Kézdy Edit* igazgatónő, aki elmondja aktuális gondolatait a gimnázium életéről. Utána ízelítő az iskola zenei életéből. *A dísztermi események után tisztelettel és szeretettel várunk minden volt növendéket egy csésze teára, süteményre.*

A Biblia mindenkié!

Pünkösdi bibliaolvasás

Budapest, Kálvin tér, a református templom lépcsője
2015. május 25., 14.00–17.30

A programot 17.30-tól orgonakonzert,
18.00 órától ökumenikus istentisztelet zárja.

Szervezők: Magyar Bibliatársulat • Református Közéleti és Kulturális Központ • Kálvin Klacó • Luther Kiadó

Tiszta szándékok és szikár valóság

Jeszenszky Géza az Antall-kormány szomszédságpolitikájáról

► **A rendszerváltozás után szabadon választott első magyar kormány szilárdan hitt abban, hogy keresztyén alapon és a legjobb szándékok mentén rendezhető a magyar nemzet és a környező népek között feszülő, évszázados konfliktusok. A kijózanító valóság keserűségét csak fokozta, amikor kiderült, hogy az Európai Unió teljességgel érzéketlen a kisebbségi problémák iránt – hangzott el a budavári evangélikus szabadegyetem legutóbbi előadásán.**

Aki nagyra akar lenni, az legyen szolgává – idézett a Bibliából (Mt 20,25–26) *Fabiny Tamás* püspök, amikor a budavári evangélikus gyülekezet május 4-én tartott szabadegyetemi alkalomának előadóját a szép számban összesereglett hallgatóságnak bemutatta. *Jeszenszky Géza* a rendszerváltozás után miniszterelnökké választott *Antall József* kormányának külügyminisztere (képünkön) volt.

A *miniszter* szó latin gyökere – alázattal cselekvő – szolgát jelent, márpedig az Írás szerint maga Krisztus utalt tanítványainak arra, hogy úrhatnám természetű embernek nem lehet helye a Megváltó „kormányában”. Az előadó ugyanakkor országgyűlési képviselő is volt – emlékeztetett a püspök –, s a képviselői jogot megteremtő *mandátum* ugyancsak latin eredetű szó, melynek Bibliai értelmezése arra biztat, hogy a Jézustól kapott mandátumot betöltve szeressük egymást (Jn 13,34). És mindezen túl *Jeszenszky Géza* nagykövetségként is szolgálta a hazáját, úgy, ahogyan a hívő keresztyéneknek Krisztus követeként kell szolgálniuk (2Kor 5,20) – tette hozzá bevezető áhítatában *Fabiny Tamás*.

Az előadást a volt külügyminiszter az egyik legfontosabb jézusi parancsra építette: „*Szeresd felebarátodat, mint magadat.*” (Mk 12,31) A negyven év kommunizmus után szabadon választott Antall-kormány szomszédságpolitikájáról szóló visszaemlékező elemzését *Jeszenszky Géza* azzal kezdte, hogy felidézte az akkori politikai vezetés erre vonatkozó elvi sarokpontját: törekedni kell a jó viszony kialakítására a szomszédos országokkal, de úgy, hogy ez soha ne váljon az ország jelenlegi határain túl rekedt magyarok kárára. És ez rendkívül nehéz feladatnak bizonyult – tette hozzá az előadó.

A munkához ő is és az egész kormány határtalan optimizmussal látott hozzá, úgy gondolták, hogy 1989-ben, a csodák évében a környező államokban is olyan felvilágosult, a nyitott Európa felé igyekvő, keresztyén kormányok, politikai erők kerültek hatalomra, amelyekkel lényegesen könnyebb lesz szót érteni, mint a korábban regnáló, elnyomó erőkkal. A kommunizmus terhe alól szabaduló országok közös célokat tűztek ki a régióban: távolodni a Varsói Szerződéstől, a keleti bloktól és indulni a Nyugat felé! Ezek voltak azok a közös alapok, melyekre építve ki lehetett volna alakítani egy új szellemű, regionális szomszédságpolitikát. Az Antall-kormány tisztán ezektől a szándékoktól vezérelve kezdte meg külpolitikai tevékenységét. És bár értek el részszikereket, őszintén meg kell állapítani, hogy a szomszédos államok határon túli magyarokkal kapcsolatos politikájában nem következett be radikális fordulat – állította *Jeszenszky Géza*.

Mi ennek az oka? Talán a népeink közötti ősi ellentétekben kell keresni a néha ugyan csituló, de szüntelenül érzékelhető viszály gyökereit? Az oly sokszor feltett kérdésre keresve a választ a volt miniszter először arra figyelmeztetett, hogy a szomszédos népek történelme szükségképpen és mindig konfliktusokkal terhes. Még a velünk

FOTO: BALUZZA MÁTÉ

szinte testvéri viszonyt ápoló lengyelekkel is háborúztunk, ugyanakkor nincsenek közöttünk és a szomszédos népek között olyan elhúzódozó konfliktusok, mint például az ortodox szerbek és a katolikus horvátok között, akik még a keresztet sem ugyanúgy vetik. Az persze aligha vitatható, hogy a magyar nemzet és a szomszédos népek közötti feszültség egyik oka az, hogy a környező országok – különösen Románia és Szlovákia – területeinek jelentős része korábban a Magyar Királysághoz tartozott.

A Kárpát-medence népei közötti elmentétek az első világháborút lezáró, az államhatárokat alapvetően és döntően Magyarország kárára átrendező békeszerződések után éleződtek ki. Magyarok, szlovákok, románok, szerbek egymás oldalán harcoltak a nagy háborúban, amelynek a végén egyeseket győzteseknek, másokat pedig veszteseknek nyilvánítottak, s ennek megfelelően jutalmaztak, illetve büntettek.

A győztes hatalmak akkor nem vették volna el a népek közötti viszály magvát, ha a valós etnikai határok tiszteletben tartásával rajzolták volna újra Kelet-Európa térképét – jelentette ki *Jeszenszky Géza*. Az így kialakult helyzetet a két világháború között a magyar társadalom nem tudta elfogadni, a politika pedig mindent meg is tett azért, hogy a revízió lehetőségének parazsa ne hunyjon ki egy pillanatra sem. Ezzel a reménnyel is futottunk bele a második világhégésbe, amely csak újabb szenvedéseket hozott.

A második világháborút követően, 1946-ban *Bibó István* úgy fogalmazott: nem várható el a magyar társadalomtól, hogy lelkesedjen a trianoni diktátumért, de azt tényként kell elfogadnunk, hogy a békeszerződés nyomán kialakult *status quo* nem változtatható meg. Ugyanakkor tény – tette hozzá *Bibó* –, hogy Magyarország a határon túl rekedt országrészek magyarságáért érzett felelősségét soha nem adhatja fel. Nem véletlen, hogy ezt az elvet *Antall József* a rendszerváltozást követően rögzítette az újrafogalmazott magyar Alkotmányban – jegyezte meg az előadó.

Ma már kijelenthetjük: annak ellenére, hogy idehaza és a határon túl egyaránt mindig voltak olyanok, akik a kiegyezést keresték, a megbékélés minden erőfeszítésük ellenére sem történt meg – mondta *Jeszenszky Géza*.

Persze nem volna helyes a hibákat mindig csak másokban keresni, hiszen az oly sokszor emlegetett magyar balsors jelentős részben balítéleteinkből fakad – szögezte le a volt külügymi-

niszter. Konokul hisszük, hogy Magyarországot mindig a más, nagy népek agressziója sodorta egyik bajból a másikba: tatár, török gyötört bennünket; nyakunkra ültek a *Habsburgok*; a két világháborúba Németország rángatott bele minket; a magyar nép lelkétől olyannyira idegen kommunizmust pedig Moszkvának „köszönhetjük”. Ez így egészében nem igaz, ugyanakkor van is benne valami. És tegyük hozzá: nem könnyű szeretni azokat, akik oly sok szenvedés okoztak nekünk, gondoljunk csak példának okáért a felvidéki magyarságot kollektív bűnösséggel sújtó, kisémmiző és ősi jussából kíméletlenül kitakarító *Edvard Beneš*re vagy éppen az Erdély magyarságát falurombolással asszimilálni igyekvő *Nicolae Ceaușescu*-ra.

Ezzel együtt – tette hozzá az előadó – a szlovák vagy a román embereket nem szabad gyűlölni, s ma is csak a felebaráti szeretetre apellálva lehet keresni a megbékélést a környező népekkel – de soha nem engedve a határon túli magyarok jogaiból!

Nem kértünk sokat a regionális kisebbségpolitika területén, de már röviddel 1990 után kiderült, hogy ezt a keveset sem kapjuk meg – jelentette ki *Jeszenszky Géza*. Az abban az évben tartott európai külügyminiszteri értekezleten egységes álláspontként fogalmazódott meg, hogy az Európa területén élő kisebbségek jogait biztosítani kell. Dél-Tirol kitűnő példája a kisebbségi ügyek, a területi/közösségi autonómia problémájának felvilágosult, európai megoldására.

Az ebből is fakadó bizalmat éltette a helsinki folyamat és az Európa Tanács működése, ugyanakkor mára mindannyiunk számára világossá vált, hogy az Európai Unió teljességgel érzéketlen a kisebbségi problémák iránt – mondta az előadó. Ennek egyik legfőbb oka, hogy egyes európai tagállamoknak maguknak is feszítő belső etnikai konfliktusokat kell kezelniük (gondoljunk csak a Spanyolországban élő katalánok autonómiatörekvéseire), vagyis ha adott esetben támogatólag lépne fel a székelyföldi magyarok autonómiatörekvései mellett, akkor választ kellene adniuk arra a kérdésre is, hogy saját kisebbségeiknek miért nem adják meg ugyanazokat a jogokat, melyekért egy harmadik országban kiállnak. Az bizonyos, hogy az unió a kisebbségi kérdés területén nem tesz eleget a saját maga által rögzített, nemzetiségi-kollektív és alapvető emberi jogok tiszteletéből fakadó elvárásoknak – állapította meg *Jeszenszky Géza*.

Ennek ellenére – újra csak visszanyúlva a bibói alapálláshoz – a magyar nemzet soha nem feledkezhet meg a határon túli magyar közösségeikért érzett felelősségről, még akkor sem, ha a világ nem ismeri el, hogy Magyarország védnöki hatalmat vindikál magának a külső országok sorsa felé – jelentette ki a volt külügyminiszter. Azt is látnia kell a világnak – tette hozzá –, hogy a nemzetiségi feszültségeket nem lehet tisztán országok belügyének tekinteni, gondoljunk csak a régiókat jelenleg is feszítő, akár eszkalálódással is fenyegető, tényleges, illetve gazdasági háborút eredményező ukrán–orosz konfliktusra.

A szomszédok jobb megismerése, a keresztyéni türelem és megértés következetes gyakorlása közelebb viheti a Duna menti népeket az oly régóta áhított megbékéléshez – zárta szabadegyetemi előadását *Jeszenszky Géza*, az Antall-kormány egykori külügyminisztere.

■ ILLISZ L. LÁSZLÓ

Példamutató kiengesztelődés

Megemlékezés a Magyarországi Evangélikus Egyház temetetlen halottjáról

▶ Hetven éve szenvedett vértanúhalált a Péteri Evangélikus Egyházközség lelkésze, Csaba Gyula. A különös kegyetlenséggel elkövetett bűntettet soha nem tárta fel az igazságszolgáltatás, az elkövetőket nem vonták felelősségre. Istentisztelettel és a péteri temetőben kialakított emlékmű megkoszorúzásával emlékeztek május 10-én a meggyilkolt lelkipásztorra.

Emlékezésről hosszú ideig szó sem lehetett, legfeljebb félve elejtett felmondatokban eshetett szó a történetről. A mostani emlékünnepe azonban zsúfolásig megtöltötték a hívek a majdnem kétszáz éves klasszicista templomot, bizonyítva, hogy Péteri gyülekezete nem felejtette el mártírsorsú lelkészét.

Hosszú és szörnyű titkóktól terhes időszak után nyíltan csak 1983-tól emlékeznek a helyiek a hírhedt gyömrői gyilkosságok utolsó áldozatára. Az előző évben megválasztott péteri lelkész, dr. Foltin Brunó kezdeményezte, hogy november 1-jén a temetőben – a gyülekezet korábbi lelkészei sírjának megkoszorúzásán túl – a ravatalozó mellett gödörrel ejtsék ki újra kegyelettel Csaba Gyula nevét, és gyertyagyújtással rá is emlékezzenek. Több helyről is érkezett akkor figyelmeztetés, hogy ne bolygassák a múltat, de a kommunista rendszer már nem tudott gátat szabni a törvénytelen és bestiális gyilkosság felett érzett gyászunk: a megemlékezést minden évben megtartották.

A gödört az istentelen rendszer bukása után a gyülekezet méltó emlékhellyé alakította, amelyet 1992. május 3-án avatott fel a Pest Megyei Egyházmegye akkori esperese, Keveházi László. A jeltelen sírban nyugvó lelkésznek Pál Mihály Munkácsydíjas gyömrői szobrászművész alkotása állított mementőt.

A gyilkosok tudták csak, hova földelték el Csaba Gyula megkínzott és megcsönkített testét, de titkukat

nem árulták el soha. Az emlékhelyt viszont az új, demokratikus rendszerben sem tisztelte mindenki: a nagy bronzkeresztet 2006-ban ismeretlen tettesek ellopták. A kőbe vésett lábnyomok viszont nem sokáig maradtak végcél nélkül: ezúttal fehér, simára csiszolt kőkereszthez vezetnek, amelyet Foltin Brunó készített. (Péteriben több emlékmű – például a millenniumi vagy az ötvenhatos kegyhely is – az ő alkotása.)

A múlt vasárnap délutáni emlékező istentisztelet a mártír lelkész *Vége elmúlt életemnek* című versével kezdődött. A szepiroi vénával is megáldott lelkipásztor egy temetőre összeállított, Monoron kiadott énekes-imádságos füzetecskébe ír-

A SZERZŐ FELVÉTELE

ta a búcsúzó sorokat. Csaba Gyula utolsó szolgálata 1945. április 30-án egy gyömrői temetés volt, talán fel is olvasta a versét, nem is sejtve, hogy saját szavaival a maga „fájdalmas végzetét” is megelőlegezte...

A jubileumi megemlékezés a Dél-Pest Megyei Egyházmegye esperesének, Györi Péter Benjáminnak az imájával folytatódott, majd a péteri gyülekezet május 2-án beiktatott lelkésze, Óvári Péter hirdett igét 2Tim 1,8–14 alapján.

A prédikációt Mt 10,16 alapján az Északi Egyházkerület püspöke, dr. Fabiny Tamás tartotta, a Magyarországi Evangélikus Egyház temetetlen halottjának nevezve Csaba Gyulát. Halálát bestiális cselekedet okozta – mondta –, „amely nem végzetszerű, hanem amelyben az ógsonosz munkálkodik, mert volt olyan történelmi időszak, amikor eljött a farkasok órája”. A gyilkos pribékek gúnyolódásában – „Menj Istenedhez!” – vigaszt lelhetnek a megemlékezők, mert az egyházmegye egykori tanügyi alesperese valóban Istenehez, a jó pásthorhoz tért meg – emelte ki Fabiny Tamás.

Az emlékhely kőtáblájába vésett bibliai idézettel kapcsolatban megrendüléséről szolt a püspök. Az idézet a *Miatyánk* egyik sora, amely a mártír lelkész legfiatalabb gyermeke, Csaba Jolán kérésére került oda.

A bosszúvágy és az indulatok helyett a megbocsátás és a kiengesztelődés lehet az egyház és a társadalom menekvése. A bűnvallás és megbocsátás jézusi üzenetével mutathatnak példát a keresztények, hogy a kiengesztelődés vágya valóra váljon, és a szívek megbékéljenek – hívta föl a figyelmet az Északi Egyházkerület lelkészi vezetője.

Az istentisztelet után hosszú sorban vonultak a megemlékezők a péteri temetőbe, ahol először a 2008-ban elhunyt Csaba Jolánra emlékez-

tek énekekkel, virágokkal és Óvári Péter imádságával.

A Csaba Gyula tiszteletére emelt emlékműnél a helyi gyülekezet nyugalmazott lelkésze, Foltin Brunó tartott beszédet. Figyelmeztetett: a bestiális indulatok még ma is megvannak, mindenki él, és ha a körülmények megengedik, a gonosz el is szabadulhat. Csaba Gyula azonban Jézus szabadító erejét hirdette, azt, hogy csak a krisztusi út vezethet ki az embertelenségből; az emlékmű kereszthez vezető lábnyomai is ezt fejezik ki – mutatott rá a nyugdíjas lelkész.

„A mártírok vére az egyház magvetése” – mondta záróimájában Fabiny Tamás, majd dr. Fábri György kerületi felügyelővel megkoszorúzta az emlékművet (*képünkön*). A kegyelet koszorúit – többek között – a péteri önkormányzat és a helyi szlovák nemzetiségi önkormányzat vezetői is elhelyezték.

A gyülekezeti teremben tartott szeretetvendégségen bemutatkozott Csaba Gyula öt unokája – az idei megemlékezésen gyűlt össze a vértanúhalált szenvedett lelkész legtöbb leszármazottja. Egy dédunokája, Szabó Ákos azonban péteri lakos: őse egykori szolgálati helyén épített házat az újonnan felparcellázott telken. Javaslatára, hogy a község új területén dédapjáról utcát nevezzenek el, még nem talált támogatásra a képviselőtestületben.

■ WALKÓ ÁDÁM

CSABA GYULA

Vége elmúlt életemnek...

Vége elmúlt életemnek,
Oda öröm, bánat.
Megersíratnak, megkönyöznek,
Kik most tőlem válnak.
Hogy mindennek el kell múlni
S egyszer a mély sírba hullni,
Fájdalmas végzet ez.

Ifjúság, tavasz, virágok
Korán elhervadtak.
Boldog remény, édes álmok,
Mind szertefoszlottak.
Piros orcám elhalványult,
Erő, szépség elszállt, elmúlt;
Emlémem él csupán.

Gyötrelmes, kínos keresztet
Kelltem itt hordanom,
Ámde lelkem mit sem veszített:
E föld nem otthonom.
Testnek kísértéseitől,
Gyöttrő betegségeitől
Már megszabadultam.

Búcsúzásra kész a lelkem.
Hiszem: Uram várja.
De akiket úgy szerettem:
Ömlik könnyük árja.
Őket, Atyám, erősítsed,
Búcsúzásunk te könnyítsed
Kedves halottjuktól.

Fedjen bár a sír röge,
Könny ne hulljon értem,
Nem válnok el mindörökkre:
Ez bízó reményem.
Megváltómnak hulló vére
Mossa lelkem hófehérre,
S adjon örök üdvöt.

Csaba Gyula 1882. szeptember 14-én született Békéscsabán. Szlovák nemzetiségű családból származott, eredeti neve *Podsztralen* volt, huszonkét évesen magyarosította, feltehetően a szülővárosa – ahol az evangélikus gimnáziumban tanult – iránti szeretetből. Ekkor már a teológia végzős hallgatója volt, 1905-ben szentelték fel. Sajókázára került segédlelkésznek, ott ismerkedett meg a helyi vezető lelkipásztor, Leskó Béla lányával, Annával, akivel 1907-ben össze is házasodtak.

A friss házások Újcsanálosra költöztek, miután a gyülekezet Csabát megválasztotta parókus lelkésznek. Hét évet szolgált a borsodi községben. Az első világháború kitörése már a péteri gyülekezetben érte; megválasztásában bizonyára szerepet játszott szlovák nyelvtudása. Munkálkodása idején a község látványos előrelépést könyvelhetett el több tekintetben is: a műemlékké nyilvánított templom felszentelésének századik évfordulóján, 1930-ban sikerült megszabadulni a költséges építkezés adósságaitól, valamint új harangokat vásárolni. Péteri főutcáját kikövezték, és a rengeteg gyermek miatt megépítették az evangélikus iskola negyedik tantermetét is, illetve negyedik tanítót is alkalmaztak.

Az evangélikus egyházra, miként a helyi lelkipásztorra is, mindez nagy terheket rótt, de Csaba Gyula a feladatokat sikerrel teljesítette. Munkája elismeréseként 1934-ben megválasztották a Pesti Középső Egyházmegye tanügyi alesperesé-

vé. Erdemes megjegyezni, hogy 1937-től az esperesi tisztséget Ordass – akkor még Wolf – Lajos, a későbbi püspök látta el.

A második világháború idején számos nehézséggel kellett szembenéznie a péteri lelkésznek, a besorozások és a hadiállapot felőrölték az egyébként is elszegényedett községet. Állandó adóhátralékok terheltek az egyháztagokat, végrehajtásokra, ügyészi felszólításokra is sor került, a tanítókat is alig tudták fizetni. Az egyházi javadalmakról vita indult, azonban Csaba Gyula – a békeség kedvéért – ráállt fizetése csökkentésére.

A front 1944 novemberében érte el a Gyömrői járást, a területet a Vörös Hadsereg 49. gárdahadosztálya „szabadította fel”. A szovjet parancsnok írásos felhatalmazása mellett Krupka Jakab vezetésével megalakult a „direktóriumnak” nevezett testület, amely az 1919-es Tanácsköztársaság helyi vezetőiből, egykori vöröskatonákból és a náci haláltáborok túlélőiből állt.

Ezzel párhuzamosan a Horthy-korszak értelmiségi és vezető rétegéből szerveződött meg a térségi nemzeti bizottság, amely az összeomlott közigazgatást próbálta helyreállítani. A „direktórium” első áldozata 1945 februárjában a nemzeti bizottság el-

A péteri prédikátor

Csaba Gyula (1882–1945)

nökének tartott gyömrői gazdálkodó, a kisgazdapárt küldöttje, Czövek János volt: őt a saját udvarán egyszerűen tarkón lötték.

A „direktórium” ezután a szovjet hadsereg védelme alatt sorra fogta el és gyilkolta meg válogatott kínzásokkal a helyi „fasisztákat”. Áldozatul

esett – többek között – az ecseri katolikus plébános, Mikla Pál; gróf Révay József filozófus; az olasz állampolgár gróf Coronini János Ferenc; illetve Maglód főjegyzője, Diószeghy István.

A zabolátlan tombolás ragadta magával Csaba Gyulát is, noha halálának pontos időpontja, körülményei és sírja máig ismeretlen. Az elkövetők már vagy meghaltak, vagy – az

1947-es magyar–szlovák lakosságcsere-t kihasználva – elhagyták Magyarországot: a kérdésekre már aligha érkehet válasz. Ami bizonyos: április 30-án éjjel hurcolták el az önjelölt „röndcsinálók”, és soha nem tért haza. A család csak 1993-ban kapta meg a lelkészt hivatalosan halottá nyilvánító okiratot.

Levéltári kutatások alapján, illetve a lelkész lányának, Csaba Jolánnak az emlékeit is felhasználva készült dr. Böröcz Enikő egyháztörténeti tanulmánya a gyilkosságról (Egy nem felejthető áldozat – Csaba Gyula péteri lelkész, *Keresztyén Igazság*, 2009. tavasz). Böröcz Enikő állítja, hogy a péteri lelkész volt az utolsó áldozat a gyömrői gyilkosságok sorában. A tanulmányban olvasható, hogy már az eltűnése előtt is megakarták gyilkolni. Egy szovjet katonára 1945 februárjában a templom szőszékén akarta lelőni, ám a prédikátor szlovák nyelvtudása révén szót tudott vele érteni. Az orosz és magyar nyelvű igazolás birtokában biztonságban érezte magát, és a figyelmeztetések ellenére sem hagyta el szolgálati helyét.

Az egykori péteri tanítót, Horcsák Lajost a Tanácsköztársaság idején vállalt szerepe és vállalhatatlan tevékenysége okán a proletárdiktatúra bukása után megfosztották diplomá-

jától, és az ország összes iskolájában eltiltották a tanítástól. Mindig is gyűlölte az egyházat – 1919-ben belőtt a paplak ablakán –, és eltiltásáért Csaba Gyulát tette felelőssé. Horcsák is tagja volt a „direktóriumnak”, és feltehetően nagy szerepe volt a lelkész bestiális megkínzásában és halálában...

A gyömrői térségben történt törvényteleneségek és az eltűnt emberek miatt *Futó Dezső* kisgazdapárti képviselő 1946 februárjában interpellált Nagy Imre akkori belügyminiszterhez az Országgyűlésben – érdemi válasz nélkül. Az erőfeszítések nyomán azonban a rá következő évben huszonkét embert exhumáltak a járásban, azt követően viszont leállították a további vizsgálatokat, és évtizedekig csak a tétova szóbeszédet lehetett hallani a rémtettekről...

Az evangélikus egyház is meglehetősen tehetetlennek bizonyult Csaba Gyula ügyében. A péteri lelkipásztor eltűnéséről a feleség ugyan értesítette Raffay Sándor püspököt, de csak az utóda, Ordass Lajos tett lépéseket a történet tisztázására. Ordass közbenjárására kaphatta meg Csabáné az özvegyi nyugdíjat, de a hatóságoktól hiába kérte a nyomozás folytatását. A későbbi kollaboráns egyházi vezetőknek nem állt érdekében Csaba Gyula miatt összetűzésbe kerülni az államhatalommal. Böröcz Enikő tanulmányában kiemeli, hogy a vértanú lelkipásztor sorsát hivatalosan csak második utóda, dr. Foltin Brunó kutatta: „Az egész ügyet egyházi oldalról végeredményben ő vitte végig.”

■ W. Á.

Séta egy „épületmisszionáriussal”

Millisits Máté művészettörténésznél jártunk

► A főváros XIV. kerületében, a Hermina út 3. alatt, a Lipták-villában működik a Samodai József Zuglói Helytörténeti Műhely. Vezetője **Millisits Máté** művészettörténész, nem is melleleg gyakorló református, zsinati póttag, hetilapunk több cikkének szerzője. Szívégye az épületek – mindenekelőtt templomok – múltjának feltérképezése, védelme, a róluk szóló ismeretterjesztés. Nem véletlen hát, hogy áprilisban a **Budapest 100** elnevezésű rendezvénysorozat keretében megszervezte – többek között – a zuglói százéves templomok emléksétáját, illetve ehhez kötődően kiállítást rendezett a Lipták-villában **100 éves templomok a Kárpát-medencében** címmel.

– „Épületmisszionáriusnak” neveztem Önt. Aki egy kicsit is ismeri a mindennapjait, tudja, milyen fáradhatatlanul igyekszik felhívni a figyelmet épített környezetünk értékeire. Kérem, meséljen az április 18-án zajlott emléksétákról!

– A nagy sikerű, Budapest 100 című rendezvénysorozatot idén már ötödik alkalommal hirdették meg. A szervezők célja, hogy egy hétvégén minél több olyan épület nyíljon meg az érdeklődők előtt, amely az adott évben éppen százéves. A száz évet persze kissé tágan értelmezik: van olyan ház, amelynek az alapkövét tették le száz éve, és olyan is, amelynek az avatása vagy a felszentelése történt egy évszázaddal korábban.

Az első világháború miatt 1915-ben egyre kevesebbet építkeztek, így például szűkebb hazámban, Zuglóban csak két templomnak ünnepelhetjük a századik születésnapját. Az egyik az **Alpár Ignác** által tervezett jáki kápolna a Vajdahunyad várában,

a másik a Rózsafüzér Királynéja-plébániatemplom a Thököly úton. Tágabban értelmezve a budapesti „ünnepeltek” közé tartozik a rákosligeti plébániatemplom is, úgyhogy április 18-án oda kerékpáros túrát hirdettem meg.

– A zuglói emlékséta **Alpár Ignác** városligeti szobránál kezdődött, aztán a résztvevők a **Károli Gáspár Református Egyetem Dózsa György úti épületében tekinthették meg az Ön által készített, Alpár Ignác, a magyar historizmus nagymestere című kiállítást is.**

– Az idén százhatvan éve született, katolikus **Alpár Ignác** százharminc jelentős épületet tervezett. Kilenc református és egy katolikus templom van közöttük, és az ő keze munkáját dicséri a pozsonyi evangélikus líceum, a békecsabai evangélikus gimnázium és a nyíregyházi evangélikus elemi iskola is. Az életének és munkásságának emléket állító vándorkiállítás május végéig tekinthető meg. Az anyagot könnyen szállítható tablókra tervez-

tük, és örömmel kölcsönadjuk bárhol, ahol szívesen kiállítanák.

– *Ugyanez érvényes a Lipták-villában április 23-án nyílt és május 30-ig látható, 100 éves templomok a Kárpát-medencében című kiállításra is. Hány épületet mutat be ez a molinósor?*

– Nyolcat, természetesen a teljesség igénye nélkül. A későbbiekben szeretném bővíteni például a faszori evangélikus templommal, amely idén száz-tíz éves.

– *A Budapesti Városvédő Egyesület elnöke, Ráday Mihály valójában két kiállítást nyitott meg április 23-án.*

– Igen, **Zsolnay Vilmos** halálának százötvenötödik évfordulója alkalmából tisztelgünk a nagyszerű keramikuskészítő, iparos előtt *A Zsolnayak pécsi és zuglói gyára* című kiállítással. A két tárlat kicsit össze is függ egymással, hiszen több templom díszítőelemei készültek a Zsolnay-gyárban. Nagy örömünkre az alkalomra el tudott jönni, és vetített képes előadást is tartott az ükunoka, **Mattyasovszky Zsolnay Eszter**.

– *A kiállítás megnyitón Ön szomorúan hívta fel a figyelmet arra, hogy a napokban bontották le az Aquincum-orgonagyárat. Mit tehet ilyen helyzetben egy városvédő művészettörténész?*

– Megpróbálja dokumentálni az épület bontását, tudományos alapon kutatja a gyár történetét, amelyet később kiállításokon, előadásokon mutat be. A rákosfalvi Rieger-orgonagyárat 1952-ben szüntették meg, aztán a Hungária körút 77. alatt kezdte meg működését a Fővárosi Művészi Kézműves Vállalat Orgonauzeme, amely 1976-ban az Aquincum Orgonauzeme nevet vette fel. Ez a 2000-es évek közepéig működött. Sok templomban a mai napig az ott készült hangszereket játszanak, például a pannonhalmi és a tihanyi apátságot vagy a zuglói evangélikus templomot említhetem. Szomorú, hogy elbontják az épületet – legalább egy kis múzeum állíthatna emléket a gyárnak.

De a kérdésre válaszolva hadd említsek pozitív példát is. Amikor a Bethesda-gyermekórház Ilka utcai épületében lecserezték a szecessziós

Millisits Máté a százéves zuglói templomok emléksétáján a jáki kápolna előtt

nyílászárókat, nem kis közbenjárással sikerült a helyi gyűjteményünknek megszereznie az összeset. Most felújításra várnak ezek a kincsek, majd szeretnénk kiállítani őket.

– *Az Evangelikus Élet hasábjain ejtsünk szót a Lipták-villa egykori tulajdonosáról is!*

– **Lipták Pál** 1874-ben született békecsabai evangélikus családba. Édesapja korai halála után ácsként kezdett el dolgozni. A Vaskapu szabályozásánál felhívták rá **Baross Gábor** akkori közmunka- és közlekedésügyi miniszter figyelmét. A tehetséges fiatalember tanulmányait attól kezdve a kormány támogatta – a műszaki egyetemen végzett, majd az elsők között szerzett műszaki doktorátust Magyarországon.

Bár komoly műszaki karrier előtt állt, más utat választott: építési vállalkozó lett. A nevéhez olyan építészeti remekművek fűződnek Budapesten,

mint például a Párizsi udvar épülete, az egykori Belvárosi Takarékpénztár székháza a Ferenciek terén vagy az Arany János utcai Goldberger-ház. Az első világháború idején ötezer főt foglalkoztató hadigyára volt, ezt később eladta. 1922-ben a Kereskedelemügyi Minisztériumban államtitkárként dolgozott. 1925-ben tervezte és építette családjára számára azt a villát, amelyben most beszélgetünk. Nem sokáig élvezhette, mert a következő évben szívbetegségben meghalt.

Budapest-Zugló önkormányzatának döntése értelmében 2011-ben az épület felvette építetőjének és első tulajdonosának, dr. Lipták Pálnak a nevét. A Lipták-villa szeretettel várja az érdeklődőket az ingyenesen látogatható kiállításokra. Engem pedig a 70/673-9181-es mobilszámon lehet elérni, ha bármelyik vándorkiállítás anyagát szeretnék elkérni.

■ BODA ZSUZSA

Részlet a 100 éves templomok a Kárpát-medencében című kiállításról

„Rád szállnak az áldások...”

Pápai gyülekezeti nap

► Ez évben is a gyülekezet minden korosztályát hívogatták a Pápai Evangélikus Egyházközség közösségépítő napjának szervezői. A programot immár harmadik alkalommal rendezték meg a pápai „lutheránus sziget” területén: az udvaron, a templomban, az iskolában és a látogatóközpontban. Múlt szombaton már kora reggel két üst mellett szorgoskodtak férfiak és asszonyok, hogy délben izletes gulyást tálaljanak az asztalra. A nap eseményeit **Müller Orsolya** művelődésszervező konferálta.

Unger Tamás alpolgármester is köszöntötte az egybegyűlteket. Mint mondta, a Pápai Evangélikus Egyházközség több évszázada maga is formálja a város arculatát, jelentősen hozzájárult ma ismert képének kialakításához. Egyike azon vallási közösségeknek, amelyek felismerve és felvállalva társadalmi felelősségüket, a templomok mellett óvodát, iskolát alapítottak – vagy újjáalapítottak – és működtetnek. Szellemi és tárgyi értékeiket pedig gyűjteményekben vagy – napjainkban – látogatóközpontokban őrzik és mutatják be. Pápát ma is meghatározzák ezek a közösségek, a közös városi gondolkodás olykor visszafo-

gott, máskor határozott formálói – fogalmazott az alpolgármester.

Polgárdi Sándor esperes 5Móz 28,2–3 alapján – „Rád szállnak mind ezek az áldások... Áldott leszel a városban...” – tartotta áhítatát. Olyasvalakinek az áldását közvetítjük, aki gazdagítani akar bennünket. Olyan alkalmakra, ünnepekre kapunk meghívásokat, ahol gazdagodunk óaltala – hívta föl a figyelmet.

A templomi áhítatot követően **Németh Sándor** kántor orgonahangversenyével részesítette felejthetetlen zenei élményben a hallgatóságot. Műsorában elhangzott **Johann Sebastian Bach h-moll prelúdium és fúgája**, illetve a **Herr Jesu Christ, dich**

zu uns wend’ című korárelőjáték, amely az *Evangelikus énekeskönyv* 279. énekének feldolgozása. **Gárdonyi Zolt** zeneszerző, orgonaművész, zenetudós *Hommage à Marcel Dupré* című darabja a 20. századi francia zeneszerző előtt való tisztelgés, Dupré stílusát is megidézve. A záró orgonaművek **Theodore Dubois** késő romantikus francia zeneszerző szerzeményei voltak: *In paradisum* és a közismert *G-dúr toccata*.

A templom előtti téren a Pápai Református Kollégium Gimnáziuma és Művészeti Szakközépiskolája néptáncsoportjának műsora színesítette a napot. (A csoportot **Müller Anita**, a művészeti tagozat vezetője készítette fel.) A gyermekek számára ezután foglalkozásokat tartottak a szomszédos Gyurácz Ferenc Evangélikus Általános Iskolában **Szűcs Gábor** igazgató és **Tóth Beáta** intézményvezető-helyettes irányításával.

A felnőtteknek a Sopronból érkezett **Horváth Ernő Zoltán** tartott előadást *Iskoláink felelősége a diákokért és az egyházért* címmel. A gyógygye-

dagógus, szaktanácsadó huszonöt évét töltött siket gyermekek között. (Mint a soproni Eötvös József Evangélikus Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskola tanára büszke arra, hogy egy nem látó diákjuk is végzett már az evangélikus teológián.) Előadásában kiemelte, hogy a pedagógusnak mindig hozzá kell tennie a személyiségét is a tananyaghoz. Az oktatási intézmé-

nyekben szeretetteljes légkörre van szükség, illetve naprakész szakmai tudás, megfelelő intellektus és empátia szükséges.

A finom ebédhez a borudvaron a helyi presbiterek somlai és pápai öreghegyi bort kínáltak. A nap testvéri beszélgetéssel folytatódott, s már körvonalazódott a 2016. évi rendezvény programja is.

■ POLGÁRDI SÁNDOR

FOTO: PÁPAI WA.HU

Énekkarok találkozója Szombathelyen

► **Ismét megrendezték a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület hagyományos kórustalálkozóját május 9-én, szombaton délután. A szombathelyi evangélikus templomban tartott koncerten hat énekkar győnyörködtette a közönséget.**

A szervezők nevében *Sztruhár András* egyházzenei bizottsági tag, a helyi gyülekezet részéről pedig *Steindl-Papp Judit* másodlelkész köszöntötte a résztvevőket. A koncerten a székesfehérvári, a mosonmagyaróvári, a kőszegi, a komáromi és a győri egyházközség kórusai, valamint a répcelaki *Gyöngy kamarakórus* mutatta be műsorát. Programjukat többben is orgona- és zongorakísé-

rettel, illetve fúvósok, vonósok, gitár és ütőhangszerek bevonásával színesítették.

Az alkalmon *Szemerei János* püspök hirdette Isten ígétét. Áhítatában Mt 26,75 alapján a zene szolgálatáról beszélt: „A hangok emlékeztetnek. Hatnak a lelkünkre, és formálnak, nemcsak a szavak, de a dallam által is. A hang, a dallam, a zene és a kórus mind eszközök Isten kezében” –

fogalmazott a dunántúli kerület lelkészi vezetője.

A találkozó zárásaként a jelen lévő énekkarok három zeneművet közösen adtak elő. Ezután *Szemerei János* átadta a részvételért járó emléklapokat a karnagyoknak.

Az eseményt követően szakmai zsűriként *Bence Gábor*, a Deák Téri Evangélikus Gimnázium ének-zene tanára és *Németh Gyöngyi* helyi énektanár értékelte az együttesek műsorának színvonalát. Tanácsaikat zártkörű megbeszélésen adták tovább a kórusok vezetőinek. Emellett a szombathelyi gyülekezet jóvoltából szeretetvendégség is várta a résztvevőket a gyülekezeti házban. ■ AM

ADÁMI MARIÁ FELVÉTELE

„Hozzád emelem...”

Egyházzenei konferencia

► **A Magyar Egyházzenei Társaság tizenkettedik, „Hozzád emelem...” – A liturgikus zene irányai címmel megrendezett kongresszusán vehettek részt az érdeklődők május 8–10. között Győrben. A fő helyszín az egykori zsinagóga volt, amely ma a Varga Tibor Zeneművészeti Intézet díszterme.**

A háromnapos eseményt *Barsi Balázs* ferences szerzetes nyitotta meg péntek délután a liturgia irányairól szóló, gondolatébresztő előadásával.

A további programok közül mindenki megtalálhatta a neki tetszőt: az *Öt templom fesztiválhoz* kapcsolódva – amelynek keretében megrendezték az egyházzenei tanácskozást – minden felekezet lehetőséget adott arra, hogy az érdeklődők megismerhessék.

Szombaton öt előadás hangzott el. Délelőtt *dr. Déri Balázsnak*, a Magyar Egyházzene folyóirat felelős szerkesztőjének köszöntő szavai után az ökumené jegyében *dr. Hafenschér Károly* evangélikus lelkész, miniszteri biztos, *dr. Pap Ferenc*, a Károli Gáspár Református Egyetem Hit-tudományi Karának docense, valamint *Kelemen Áron* bencés szerzetes beszélt saját felekezete szempontjából a liturgikus zene irányairól.

Mindhárom előadó máshonnan közelítette meg a kérdést. A jelenlévők hallhattak a liturgikus mozgások

irányáról, szó esett a templomépítészetéről, a liturgia dialógusjellegéről, ember és Isten kapcsolatáról, az újítások és a hagyományok összefüggéséről egyaránt. Abban azonban mindannyian egyetértettek, hogy a három felekezet közös múltja meghatározó, és a reformáció sem változtatott az irányon: Krisztust kell követnünk – hangzott el. Ezt az irányt meg kell tartanunk, akármilyen korban, akármilyen változások közepe élünk is.

A délutáni két előadás *Jáki Sándor Teodórról*, a 2013-ban elhunyt bencés szerzetesről emlékezett meg, aki nagyban hozzájárult a győri bencés gimnázium színvonalas egyházzenei oktatásához, illetve a környék zenei életét is élénkítette. Az előadók, *dr. Medgyesy-Schmikli Norbert* és *dr. Kővári Réka* az életrajzi információk után Teodóz atya gyűjtéséből fennmaradt zenei felvételeket osztottak meg a hallgatókkal. Az előadások sokak számára személyes jelleggel is

bírtak, hiszen többen még tanítványai voltak.

Az emlékező előadások után több program közül lehetett válogatni. Az orgonás tagozat a győr-szabadhegyi Szent Anna-templomot látogatta meg, amelynek orgonáját *Peking Péter* építette 1779-ben, eredetileg a győri karmelita templom számára. Az orgona 1907-ben került át mai helyére, és 2010-ben restaurálta *Takács Péter*.

A bemutatóval párhuzamosan görögkatolikus vecsernye kezdődött; ezt orgonahangverseny követte a római katolikus templom felújításra váró hangszerén. A koncert egészé improvizációból állt: *Fassang László* orgonaművész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem adjunktusa az öt felekezet – a zsidó, a református, a római katolikus, a görögkatolikus és az evangélikus – egy-egy emblematikus énekét dolgozta fel a legkülönbözőbb módokon.

Vasárnap félórás különbséggel kezdődtek a felekezeti – evangélikus, görögkatolikus, református, római katolikus – főistentiszteletek. Az evangélikus istentiszteleten *Ittzés János* nyugalmazott püspök hirdetett ígét, és *Hafenschér Károly*, illetve a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzene Tanszékének hallgatói szolgáltak.

Rogate, az imádság vasárnapja megmutatta a lehetőségek gazdag tárházát: az imádság egyik formája az éneklés, amely *Szent Ágoston* gondolata szerint kétszeres imádsággal ér fel.

■ KOCSIS KRISZTINA

Evangelikus kóruslét

Cantate-vasárnap környékén még a nem éneklők is szembesülnek zenei együtteseink létével. De milyen kép rajzolódik ki a hallgatók előtt, és milyen eredményt hoz a számvetés, ha aktív zenészként saját kórusmunkánkra tekintünk?

A Budai Egyházmegye énekkarainak (hatvanöt éve rendszeresen megtartott) találkozóján idén az egyházi év ünnepeihez illeszkedő – tehát reménység szerint „otthon” is használható – kórusműveket énekel az egyesített énekkar. A kórus megszólalásait mozaikprédikáció foglalta egységbe. Örvedetes, ritka élmény volt a nagyarányú férfiak jelenléte (jövőre érdemes lenne önálló feladatot kapniuk?), ugyanakkor csökkent a területünkön működő énekkarok száma.

A műsorlapon feltűnt, hogy a szerzők összeállítása *Bachtól* a néhai kelenföldi kántor és Kodály-tanítvány *Sulyok Imréig* akár egy harminc évvel ezelőtti találkozóról is származhatott volna. Az „*Úr Jézus Krisztus feltámadt, halleluja*” keresztény életünk egyik legfontosabb mondata – de vajon kizárólag C-dúrban és *Loti* akkordjain tudjuk ezt hirdetni, vagy van figyelmünk, bátorságunk kevésbé ismerős szerzők darabjaiban is keresni a zenei kihívást?

Fenntartható kórusok?

Mindez messzebbre vezet egy ünnepi alkalom szervezési kérdéseinél. Gyakori tapasztalat, hogy miközben a rendelkezésre álló eszközök (gyülekezeti énekkarok számára elérhető kották, egyházi és szakmai továbbképzések) köre egyre bővül, kórusainkat sokszor mintha nem az erősödés jellemezné. A társadalmi körülmények változása, az iskolai zeneoktatás visszaszorulása, a demográfiai folyamatok hatása gyülekezeti együtteseinkben is érezhető.

Ugyanakkor tapasztaljuk, hogy aki – akár komolyabb zenei előképzettség nélkül – egy zenélő közösség részévé válik, az nemcsak az istentiszteleti szolgálatot, de egyéni életét is gazdagítja. Felmerül tehát a kérdés, hogy mindennapos kórusmunkákkal segítjük-e a sokunk életének értéket adó kóruslét fennmaradását, az új tagok bekapcsolódását.

Honnan (nem) jön az utánpótlás?

Nyitott próbát a munkaévben néhány alkalommal hirdethetünk széles körben. Ilyenkor (is) lényeges a kórus-tagok befogadó attitűdje: megszokásainkat félretelve tekintsünk egyenrangú társként az érkezőkre.

Gyülekezetünkben évek óta hagyomány a nagy ünnepek másodnapján tartott „*örömszene*”, amikor énekel vagy hangszerjátékkal minden érdeklődő bekapcsolódhat a közös zenélésbe. A nagy létszámú alkalmi együttesekben való részvétel felemelő, de *személyes megszólítás* nélkül aligha segíti kórusaink hosszú távú

fennmaradását. Kiscsoportos alkalmon vagy a templompadban társaink énekét hallva is hívogathatunk az énekkarba.

A kórus fogalma sokak számára evidensnek tűnik, de valóban tudják, milyen vállalat jelent a tagság, vagy mi történik egy próbán? Zenés áhítaton, hírleveleinkben nemcsak az elhangzó darabokról adhatunk hírt, de *a kórus hétköznapijainak bemutatásával* is emberközelibbé tehetjük az énekkar közösséget.

A gyülekezeti *gyermekmunkára építő kórus* sokéves befektetést kíván. Ha óvodás-, általános iskolás korban igényt teremtünk a közös éneklésre, van remény, hogy az (akár új településre költöző) gimnazista vagy egyetemista számára már természetes, hogy énekkart keres magának. Külön érték, ha a kántor, az ének- vagy hittanár hidat tud képezni az iskola és a gyülekezet között.

A kórusmunka a hagyomány és az élő gyülekezeti valóság kettősségében zajlik. Fontos továbbadni azt a tudást, hogy „minek hol a helye” az egyházi évben – de az ünnep jellegéhez illelő módon és a közösséget megmozgató jászhatunk a térről, az átgondolt *zenei sokféleséggel*.

Sok szép példáját tapasztaljuk, hogy ahol egy arra alkalmas kántor, pedagógus, netán lelkész megtanítja a gyülekezetet énekelni, annak hatása generációkon át érezhető. *A gyülekezeti énektanítás* a hangszeres istentiszteleti szolgálat ápolásával legalább egyenértékű feladat. A kóruslét pedig az istentiszteleti funkció túl szolgáló közösségre, toleranciára, igényességre, az egymáshoz kapcsolódás kultúrájára nevel.

Merre tovább?

A fiatalabbak május 26-ig még jelentkezhetnek a főtí kántorképző tanfolyamaira (<http://kantorkepzo.lutheran.hu/>), ahol a hangszeres és elméleti oktatás, a lelki tartalom mellett hangsúlyosan szerepel az egészséges éneklés kultúrája.

A kórusmunkát irányítók csatlakozhatnak a karvezetőkkel kibővült kántorlistához (fraternet-kantorsubscribe@lutheran.hu): repertoárkérdésekkel, technikai problémákkal, a kórusvezetés vagy az egyházi év sajátosságaival birkózva bátran kérhetjük itt is a tapasztaltabb kollégák tanácsát.

A fővárosban élőknek szívből ajánlom a kórusok éjszakáját (<http://2015.korusokejszakaja.hu>), mely június 6-án harmadszor veszi birtokba a Palotanegyedet, hirdette, hogy a kóruslét a 21. században sem „ciki”, hanem egyenesen „menő” elfoglaltság. Mindannyiunkat pedig arra biztatom, hogy noha a Szentlélek a lelkekhez hasonlóan a megfáradt kórusmunkát is bizonyára meg tudja újítani, magunk is munkálkodjunk saját utánpótlásunk felnevelésén.

■ PAP KINGA MARIJATTA

Mintha csak néhány éve történt volna, hogy az emberek Budapest legforgalmasabb utcáin vonultak végig Jézusért. Vagy a soron következő népstadionkerti és kistadionbeli hálaadó és dicsőítő napok, ahol több tízezres tömeg felekezeti hovatartozástól függetlenül, Istent áldva tudott együtt ünnepelni és örülni. Majd minden évben az újabb és újabb *Soul & Gospel* fesztiválok és a kisebb-nagyobb dicsőítő alkalmak. Zenekarok, prédikátorok a világ minden tájáról – és persze számos magyar településről. Résztvevők húsz-huszonöt országból, a legkisebb falvaktól a legnagyobb városokig, kisgyerekek-

Jubileumi Ez az a nap! május 30-án

Az ország legnagyobb keresztény megmozdulása a Budapest arénában

től egészen az idősekig. Misszióexpók, gyermekprogramok, hálaadó estek, különböző stílusú koncertek, huszonnégy órás dicsőítések, missziós körutak hazánkban és külhonban, valamint konferenciák és szemináriumok.

A felsorolást sokáig lehetne még folytatni, de talán jobb is, ha csak egyszerűen összefoglalom: *Ez az a nap!* Végiggondolni is nehéz azt a rengeteg élményt és történetet, amelyet az

elmúlt másfél évtizedben szereztünk a keresztény szervezet rendezvényein. A lista azonban folytatódik, ugyanis a tizenötödik jubileumát ünneplő *Ez az a nap!* ismét rendkívüli programmal vár minden érdeklődőt és lelkileg megújulni vágyót a soron következő, 2015. májusi eseményére.

A már hagyományosan a tavasz végén megszervezett nemzetközi és ökumenikus rendezvénynek ismét a Papp László Budapest Sportaréna ad

otthont május 30-án. Az *Ez az a nap!* stábjá a korábbiakhoz hasonlóan idén is jól ismert külföldi előadókat és a keresztény körökben szinte mindenki által ismert hazai zenei szolgáltatókat hívott meg.

Az est fő fellépője a népzenei elemekkel vegyített folk-indie stílusban alkotó *Rend Collective* Írországból. Az egyik legjobbban várt dicsőítő koncertet az amerikai *Bethel Music* dicsőítő csapat adja. Fellép a *Joy*

Gospel Music, valamint *Pintér Béla*, *Csiszér László* és még sokan mások.

Ajánljuk minden érdeklődőnek. Mozduljunk meg együtt az egész Kárpát-medencével, vigyük országunkat, nemzetünket Isten elé! Itt az újabb lehetőség, hogy sok ezren ismét összegyűljünk *egy napra, egy szívvel, egy lélektől átitatva – sok helyről, sok nemzetből, sok felekezetből és minden korosztályból*. Töltsük meg együtt a Budapest arénát!

■ Cs. Sz.

Az eseményről bővebb információ a szervezők honlapján található: www.ezazanap.hu.

Ki vagyok én?

„Amíg van kenyér, s a dísznő kövér,
Mondd, kit érdekel, mondd, kit érdekel,
Ó, mondd, kit érdekel, hogy ki vagyok én?”
(HOBO)

► **Fontos kérdést feszegettek az ideai országos lelkeszkonferencia előadói, igehirdetői és résztvevői május 4-től 6-ig Balatonszárszón. *Identitásunk iskolája: a gyülekezet* címet adták a szervezők a háromnapos találkozónak. Változó, pluralista korunkban elengedhetetlen, hogy tudjuk, kik vagyunk, kiknek látunk minket, mi a lelkeszi és gyülekezeti lét értelme, tartalma és célja. Némelyek identitásválságról beszélnek. Sokan sokféleképpen értelmezik manapság a lelkesz, egyház, gyülekezet szerepét.**

Vannak, akik a lelkeszben a múlt értelmetlen jelmezes tanúját látják, vagy a múzeumórt, mások menedzsernek, szertartásmesternek, „sztahanovista” hittanmunkásnak vélik. Egy kollégánk heti hatvanöt hittanórát tart... A gyülekezetet, egyházat a történelem ősközületének vagy időnként felkeresendő hagyományörző társaságnak gondolják.

Persze van bőven pozitív ellenpélda is, és erről is kell beszélni, hírt adni. Meg is tesszük gyakran médiafelületeinkben. Ugyanakkor azt is tudjuk, hogy az emberek többsége – köztük a magukat evangélikusnak vallók egy része – nem tartja élete elengedhetetlen részének a lelkeszszel, gyülekezettel való kapcsolatartást.

Szárszón arról esett szó, hogy mi hogyan látjuk magunkat, és mások kinek tartanak minket.

A válaszok keresésében segítségünkre volt pszichológus, szociológus, teológus és még egy humorista is. (Az előadásokról készült videofelvételek megnézhetők egyházunk honlapján: Evangelikus.hu.) Kritizáltuk, dicsértük, neveltük és biztattuk egymást, magunkat. Érdekes, tanulságos eszmefuttatások, mélylélektani kirándulások, gyülekezeti identitások szép bemutatása gazdagította ismereteinket.

Hiányérzetem is támadt, hallgatva a megszólalókat, akik nagy súlyt fektettek – jogosan – arra, hogyan látjuk magunkat. Igen, ez fontos, de számomra még fontosabb, illetve döntő, hogy Isten hogyan lát engem, egyházamat, és én kinek, minek látom őt. Évezredek tapasztalat, hogy a helyes istenképből származhat korrekt énkép. Ennek a szomorú ellentéte is igaz: a rossz istenképből következik a fals énkép és a székepszis, tagadás vagy identitászavar.

Hágár mondja az öt nyomorúságában megtaláló isteni személynek, angyalnak: „Te vagy a látás Istene. Én is láthattam itt, aki engem látott.” (1Móz 16,13) A helyes isten- és emberismeret abból a tapasztalatból származhat, amikor ránk talál az elveszetteket kereső igralmas Jézus, megszólit, életre ölel, megtérít magához, és újjászüli. Aki azután elvezet minden fontos ismeretre. Az élő Istentől kapott „túlélőcsomag”, mennyei látással és erővel betölthetem istengyermeki hivatásom. És szeretetétől senki és semmi el nem választhat.

Az ilyen keresztyének önazonosak, nincs több arcuk és álarcuk, van mit mondaniuk szószéken, haldokló mellett vagy éppen cigánytáborban. A Biblia Krisztusáról tesznek tanúságot, nem egy humanista, minden bűnt a bűnösselel együtt elfogadó istenpótlékról.

Fiú vagyok, férj, apa, lelkész, de első helyen Isten teremtménye, gyermeke, Jézus Krisztus megváltottja és a Lélek megpecsételtje. A háromnapos konferencia úrvacsorás záró istentiszteletén átélhettük mindezt.

Dsida Jenő Hálóiing nélkül... című versében arról ír, hogy este, amikor hazaérkezik a szerkesztőségéből, leveti ruháit és vele a pozíciót, a külső felszínt, nem marad más, „...csak ember, aki minden idegével / lágy takaró s melengető vacok után sír / és csak áll a nagy sötétben / s meztele-nül / Isten előtt vacog.”

Kérdés: ki vagyok én? Ki vagyok Luther-kabát, szolgálati autó, jövedelem, pozíció, külső támogatás és hízelgők nélkül?

A találkozó alatt sokszor eszembe jutott *Dietrich Bonhoeffer Ki vagyok én?* című vallomása. Álljon itt ez a nagyszerű ima, majd néhány sor – a kivégzésekor jelen levő orvos feljegyzése – a mártír evangélikus lelkészről.

Ki vagyok én?

Ki vagyok én? Gyakran mondják:

cellámból úgy lépek elő,

derűsen, nyugodtan, keményen,

mint váróbal a földesúr.

Ki vagyok én? Gyakran mondják:

őreimmel úgy beszélnek,

szabadon, tisztán, kedvesen,

mintha parancsnokuk volnék.

Ki vagyok én? Azt is mondják:

sorsomat úgy viselem,

mosollyal, nyugodtan, büszkén,

mint aki váltig győzni szokott.

Az vagyok valóban, aminek

mondanak?

Vagy csak az, aminek magamat

ismerem?

Kalitkába zárt madár; sóvárgó,

nyugtalan beteg,

aki levegőért kapkod, fuldokol,

színekre, virágra, madárdalra

vágyik,

jó szóra, baráti melegre,

dühíti oktalan erőszak,

kicsinyes bántás,

hánykolódik nagy dolgokra várva,

tehetetlenül aggódik, messze van

barátja,

imádságra, gondolatra, alkotásra

fáradt,

szíve üres, kész már mindentől

búcsúzni?

Ki vagyok én? Ez vagy az?

Hol ez, hol amaz?

Egyszerre mindkettő? Másokat

ámító,

magában sápitó hitvány alak?

Vagy vert had fut bennem

szanaszét a már kivívott győzelem

elől?

Ki vagyok én? Váltig faggat, gúnyol

a magány, a gyötrelmet.

Bárki vagyok, Te tudod, ismeresz:

Tiéd vagyok én, Istenem!

***

„A barakk egyik szobájának félig nyitott ajtaján át láttam Bonhoeffer lelkész, mielőtt rabruháját levetette volna, amint a legbensőségesebb imában elmerülve térdelt Istene előtt. E rendkívül rokonszenves férfi imádságának teljes odaadása és meghallgatásának bizonyossága a legmélyebben megrendített. Még a vesztőhelyen is mondott egy rövid imádságot, aztán bátran, fegyelmezett nyugalommal ment fel a bitófához vezető lépcsőn... Csaknem ötvenesztendősi orvosi működésem alatt alig láttam embert ennyire Isten akaratában megnyugodva meghalni.”

■ SZEVERÉNYI JÁNOS

Muzsikaszó zárt

► **Két nő. Testvérek. Németek. És magyarok is. A német nyelvet az anyatejjel szívták magukba, a magyart meg a „levegővel”. Amikor ők születtek, sok minden volt abban a bizonyos levegőben. Elképesztő dolgok, hiszen a Sopron környéki – közvetlenül a trianoni határ szomszédságában lévő – falucskában, Harkán annak idején minden a feje tetején állt. 1946-ban szinte százszázalékos lakosságcsere hajtottak végre. A háború előtt itt élt ezerötven emberből – akik három család kivételével a lutheránus felekezethez tartoztak – tizenöten maradtak. Igen, 1050-ből 15-en. A falu lakosságának alig több mint egy százaléka.**

Aztán a kitelepítés után jött a betelepítés. Olyan emberek Harkára költöztek, akik nem beszéltek a tizenöt ember nyelvét, és akik nem értették a tizenöt ember szokásait és kultúráját. Ráadásul az évszázadokig németek által lakott község nevét is Magyarfalvára változtatták...

Arról kérdeztem a tizenöt ember két leszármazottját, a harkai német nyelv és a hagyományok mai őrzőit és vigyázóit, *Stinner Istvánné Payer Mártát* és *Haris-Payer Ilona Gertrudot*, hogy milyen is volt az a bizonyos levegő, amikor ők felcseperedtek. Továbbá arról is, hogy miként tudták megőrizni német és evangélikus identitásukat a kényszerből magyarra vált faluban, az ürességtől kongó templomban és a tizen-egynéhány főre zsugorodott gyülekezetben.

– *Hogyan lehetett ezt kibírni? Hogy éltek a szüleik és a nagyszüleik?*

STINNER ISTVÁNNÉ PAYER MÁRTA: Mi '51-ben, illetve '56-ban születtünk, néhány évvel a kitelepítés után. '56-ban a tizenöt emberből már csak hat élt Harkán. Illetve hét, mert *Gizi* tant' visszatért az ország túlsó végéből. Férje vámtiszt volt, és visszahelyezték a nyugati határra. Szegény annyira félt a meghurcoltatástól, hogy még velünk sem volt hajlandó németül beszélni.

Szóval, a mi családunk azért maradhatott Harkán, mert apánk magyar hadirokkantként tért haza a frontról. Rá való tekintettel nem telepítették ki nagyszüleinket és a dédszüleinket sem. A család mégis szétszakadt, mert a nagynénénknek, apánk húgának mennie kellett '46-ban. Meg az összes többi rokonnak, testvéreink, unokatestvéreink és barátaink is.

És – gondoljon bele – itt maradt a temető, itt maradtak a halottak hozzátartozói nélkül... Eleinte a néhány német asszony tette rendbe a temető összes (!) sírját. Idővel már csak a családi sírokat, aztán – mikor erejük már fogytán volt – dzsumbuj lett a sírkertből. (Ma az önkormányzat tartja szép rendben a temetőt. – H. E.)

HARIS-PAYER ILONA GERTRUD: Hogyan lehetett mindezt kibírni? Nagyon nehezen. A hitük mellett a zene volt az, ami sokat segített nekik. Anyánk több mint hat évtizeden át a gyülekezet kántora volt. Apánk meg a helyettese. És otthon is mindig szolgált az ének. Énekeltünk és muzsikáltunk – hozzáteszem: becsukott ablakok mellett – örömeinkben és bánatunkban is. Ünnepeken és hétköznapokon is. És persze mindig szólt az osztrák rádió is. Ha felhangzott benne egy polka, *Opa* már táncra is perdült a konyha közepén. Az *Ománk* meg „walzerozni” tanított minket – szintén a konyhakövön. Pedig alapvetően szomorú emberek voltunk. Vagyis azzá lettek. Szinte nem is mosolyogtak.

Ha meg ezeken a bizonyos osztrák rádióadókon jöttek a hírek, néma csendben kellett maradnunk. Szüleim és nagyszüleim minden egyes híradószignálnál abban reménykedtek, hogy a következő adásban fogják bejelenteni: apám húga és a kitelepítettek hazatérhetnek... A nagy-

Stinner Istvánné Payer Márta és Haris-Payer Ilona Gertrud

nénünkkel való első találkozásunkra tizenhét év után, 1964-ben került sor. Az a nap piros betűs ünnep volt mindannyiunk számára.

– *Mit meséltek szüleik a menekültek áradatáról és a kitelepítésről? Tudtak egyáltalán beszélni róla?*

H.-P. I. G.: Sok mindent csak akkor mondtak el, mikor már nagyobbak voltunk. Vagy akkor sem. Családunk megaláztatásairól nem egy történetet Németországban hallottunk – kitelepített rokonoktól vagy éppen idegenektől.

Harkáról 1945-ben rengetegen elmenekültek az oroszok elől. Sokan nem jöttek, vagy már nem jöhettek vissza. Akik meg visszajöttek, azoknak az otthonaikban – gyakorta – már keletebből érkezett „házfoglalók” laktak. Nehéz idők voltak. Szüleinktől tudjuk, hogy Harkán már a tél folyamán elterjedt az a hír, hogy a németeknek, vagyis a falu egész őslakosságának mennie kell Németországba. Hatalmas volt a bizonytalanság.

Sokan azt hitték, csupán néhány hét távollétről van szó, utána visszatérhetnek. Az utolsó percig megművelték a szőlőket és földeket. Frissen veteményezett kerteket hagytak maguk után. Vagyonkájukat elásták az udvarban, befalazták a kéménybe, vagy ide-oda dugdosták. Így tett az akkori lelkész, *Danélisz Róbert* is, aki úgy érezte, hogy nem hagyhatja nyáját egyedül menni az ismeretlenbe. Velük tartott. Mielőtt el-

ablakok mögött

A kitelepítetteknek is, és az ittmaradtaknak is újra kellett kezdeni mindent. Iszonyatos hónapok és évek lehettek.

H.-P. I. G.: Szeretnék még egy tragikus történetet elmesélni. Volt két rokonunk, *Fredi „Onkel”* és *Tremmel „Keid”*, akik '47 telén jöttek haza a szibériai fogságból. A harkai vasútállomáson szembesültek azzal, hogy szeretett falujuk neve megváltozott, lakossága pedig kicserélődött. Ki másnál is zörgethettek volna be két-ségbeesetten az éjszaka közepén, mint nálunk? Családom jól tartotta, vendégül látta őket. A faluban azonban nem volt ilyen szíves a fogadtatás: nagyapám fogdába került, ők pedig menekülni kényszerültek. Akkoriban még nem volt „drót” – vasfüggöny –, ezért mindketten átszöktek Ausztriába. Onnan pedig elmentek Németországba a kitelepítettek után.

A németek elűzése után tíz évvel, 1956-ban már csak hatan éltek Harkán az ittmaradtak közül. Ha jól belegondolunk, mi ketten vagyunk azok, akik – ennek a hat embernek hála – a régi harkai kultúrában nőhettünk fel. Amit lehet, próbálunk továbbadni gyerekeinknek és unokáinknak is. Mindannyian tudnak németül, hiszen ők is ugyanazokon a német mondókákon, versikéken és dalokon nőttek fel, amelyeken mi. És a zene is hatalmas örökség. Olyan kapocs a múlttal, ami ma is sok mindenen átsegít bennünket.

– *Nem akart a családjuk elmenni Harkáról? 1956-ban lett volna lehetőség rá.*

S. I.-NÉ P. M.: Fel sem merült, erről nálunk szó sem esett. A faluból sokan pakoltak és mentek. Szüleink meg nem értették, hogy miért kellenek önként elmenni innen. Pedig szerény körülmények között éltünk. És lett is volna hová menni, no meg nyelvi problémák sem lettek volna.

H.-P. I. G.: A nagyszüleim borzasztóan szenvedtek a lányuk, *Ida* hiányától, mégis maradtak. Sőt a későbbiekben, ha kimentek hozzá, mindig felváltva utaztak. Együtt soha, mert attól féltek, hogy akkor *Ida* nem engedné őket vissza. Amikor húszévesen náluk voltam, nekem is felajánlották a nagynénémék, hogy maradhatok. Nem értettem, hogy miért is kellene ezt tennem. Eszembe sem jutott...

– *Mikor változtatták a település nevét Magyarfalvára? Aztán meg hogyan lett a falu neve újra Harká?*

S. I.-NÉ P. M.: 1947-től 1989-ig hívták Magyarfalvának községünket. Nem tudjuk, kinek a fejéből pattant ki az ötlet, de minden bizonnyal helyben kezdeményezte va-

laki; a többi német falut sehol nem nevezték át az országban.

Azt, hogy szeretett falunk visszakaphatta a nevét, az *Evangelikus Élet* egyik cikkének is köszönhetjük. 1989-ben *Sághy Jenő* egykori harkai lelkész egy Törökországról szóló magyar vonatkozású írásában említi, hogy Törökországban is van egy Magyarfalva és Magyarországon is. És kifejtette azt is, hogy a magyarországi település neve egyáltalán nem helynév. Anyai nagynéném, *Pantzer Gert-rud* – a falu iskolájának mai névadója – is olvasta a cikket. Rendelt tíz példányt az újságból, és a falugyűlés előtt szétosztotta a megjelenteknek. Az

hetek először. Akik hazalátogattak, azok szinte mind megfordultak nálunk. Nagy szeretettel fogadtuk őket. Ha jöttek hozzánk, anyáknak az volt az első, hogy rögtön megnézze: be van-e csukva az ablak.

S. I.-NÉ P. M.: A harkaiak közül volt, aki beengedte őket egykori házukba, volt, aki nem. A fix pont, ahová mindenki hazatérhetett, a templom volt. *Gosztola László* harkai lelkész mindig készségesen fogadta a hazalátogatókat. A parókián is, és a templomban is. Gyakran minden más munkát hátrahagyva felvette a Luther-kabátját, és áhítatot, istentiszteletet tartott nekik. Olyan is volt, hogy egy ilyen is-

Szüreti felvonulás 1936-ban (háttérben a parókia és a templom) ▲

▼ *Táncosok – a harmincas évek ifjúsága Harkán*

írásnak nagy sikere lett, utótörténeteként '89 októberében szavazást tartottunk a község nevének újbóli megváltoztatásáról. A település lakóinak 67,4 százaléka a Harka név mellett döntött. 1990. április 1-jétől a falu újra a Harka nevet viseli.

– *Hogyan tartották a kapcsolatot a rokonokkal és a németországi barátokkal?*

H.-P. I. G.: Eleinte levélben. Nagyanánk 1958-ban utazhatott ki először a lányához. Onnan meg 1964-ben jö-

tentiszteletet követően a lelkész „nem indokolt harangozás miatt” feljelentett és meghurcolták.

Az Isten háza és a gyülekezet hatalmas megtartó erőt jelentett mind a kitelepítetteknek, mind az itthon maradtaknak. Ma is nagyon hálásak vagyunk *Gosztola* lelkész úrnak, hogy a nagy ünnepeken – ennek a pár embernek – külön német istentiszteletet is tartott.

– *Vannak tragikus sorsú községek, vannak tragikus sorsú gyülekezetek. A harkai is az. Hogyan élhette túl a 20. századot ez a közösség?*

S. I.-NÉ P. M.: Neveltetésünk és keresztény hitünk azt diktálta, hogy a rosszért ne rosszal fizessünk. És mindig olyan lelkészeink voltak, akikre jó visszaemlékezni. Azt mondják, hogy a negyvenes évek végén és az ötvenes évek elején Harkán irigylésre méltó gyülekezeti élet folyt. Pedig csak tizenöt hívő volt. *Sághy Jenő* lelkész úr és a falu tanítónője, *Pantzer Gertrud* színjászó kört vezettek, szeretetvendégségeket tartottak, „válasos esteket” rendeztek, és erőt öntöttek a tizenöt emberbe. Idővel a települők közül is többen csatlakoztak a gyülekezethez. Bármennyien voltunk is a templomban, az evangélikusságunk mindig megtartó erővel bírt. Evangélikus hitünk, az anyanyelvünk és a zene.

■ HEINRICH ESZTER

Emlékezés Pröhle Károlyra halálának tizedik évfordulóján

2005. május 10-én hunyt el *Pröhle Károly*, sokunk számára mértékadó teológiai professzor. Egy évtized nem tűnik nagy időnek. Gyorsan elmúlt, ezt érezzük, amikor azon töprengünk, mennyi esemény zajlott, mennyi változás történt az életünkben ebben az időben. De az is megdöbbenthet minket, ha számba vesszük, hányan távoztak az élők sorából, és hányan érkeztek meg közénk Isten ajándékaként egy évtizednyi idő alatt.

De maradnak az állandó értékek egy-egy élet üzenetében, ezeket nem lehet gyorsan elfelejteni. Emberekre gondolunk, akik adtak annyit, hogy vissza-visszatérünk hozzájuk szellemi és lelki municióért. Ha nem voltak is bőbeszédűek, de egy-egy tőlük hallott szónak is üzenete és ereje van mind a mai napig. Hatásuk sokszor váratlanul, ám máig érvényesül.

Most nagyon is érdemes megállnunk egy pillanatra abból az alkalomból, hogy az épp tíz éve elhunyt kedves teológiai tanárunkra, *Pröhle Károlyra* gondoljunk. A tanítványok csapata nem tart ünnepi ülést és megemlékezést, de hálával emlékezhetünk az egykori tanár életére és szolgálatára, bármerre vitt is minket az élet.

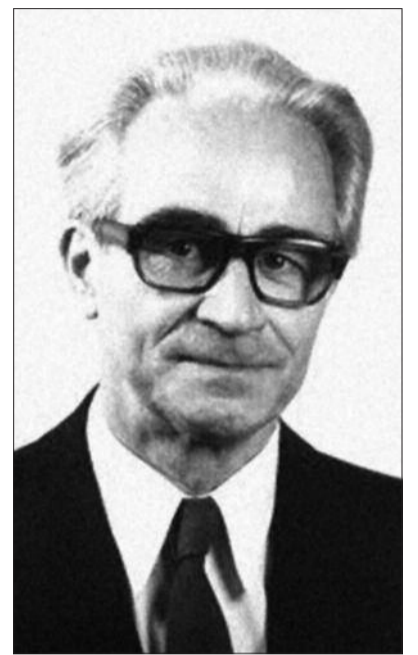
Egykor egy krízisekben és konfliktusokban gazdag világban kaptunk tőle mi, hajdani tanítványai igazi és egész életre szóló útmutatást. Nem felszínes eligazodási ötleteket, nem is alkalmi és könnyű tanácsokat, hanem életre szóló belső tartalmat, amely segít abban, hogy túlélésünknek és megújulásunknak krisztusi alapja lehessen ma is.

Nem engedett meg gyors válaszokat. Nem lelkesített hirtelen döntésekre. Nem adott alapot arra, hogy végletes megoldásokat válasszunk, és azokat gyorsan szentesítsük. Megtanultuk, hogy a változás esélyének mindig nyitva kell maradnia. Töprengésre és elgondolkodásra minden válasz előtt nagy szükség volt a professzor úr „színe előtt”. Aki nagyon gyorsan tudta a biztos feleletet, nem mindig kapott nála jeles osztályzatot, mert *Pröhle Károly* érezte, hogy az illető nem küzdött meg méltó módon a felelet tartalmáért.

Aki nem kérdezett és nem kételkedett, hanem hirtelen el akart intézni mindent, annak nem volt nála sok esélye. Vizsgákon, még akkor is, ha nem sokat beszélt, folyamatosan éberszette bennünk a dialógus iránti vágyat. Mindig kereste az egyetemi hallgatónak a szuverén és szabadon gondolkodó társat, akivel érdemes és lehetséges vitatkozni az éppen aktuális nagy kérdésekről. Ahhoz persze teljesíteni is kellett a kollokviumokon, hogy ő erre az „izgalmas” fozokzatra váltszon.

Filozófia- és vallástörténet, teológiai enciklopédia és újszövetségi teológia szerinte csak akkor él és hat igazán, ha bennünk, hallgatókban is rezonál, és velünk is kezd valami különleges az épp aktuális élethelyzetünkben. A tanár- és diákélet hétköznapi küzdelmének összeforrottsága alaphelyzet volt nála. Korát megelőző módon vont be az egyetemi hallgatók vezetői körét egy mélyebb értelmű és felelősségteljes gondolkodás technikájába. Persze megfelelő tartalmi szinten.

Annak nincsen értelme, hogy valaki adatokat, ismereteket és tudáshalmazokat ismétljen, hanem

csak annak, ha kezelni, használni és alkalmazni is tudja ezeket a mai környezet összefüggésében. Nem a jegyzetnek és nem is a statisztikának tanulunk, hanem mindenkör és mindenképpen az életben való eligazodásnak.

Pröhle Károly sokszor vett váratlanul is aktuális irányt az írásmagyarázati órákon, de sohasem csak a briliáns tudás megmutatásáért, hanem mindig benne volt a belső cél: aki nála tanult, az szélesebb értelemben is és mindenképpen összefüggésekben szemlélje majd az életet és a lelkészi munkát. Szemellenzős gondolkodásra sohasem inspirált.

A „speciálisan” fajsúlyos szavakat sem szabad elfelejtenünk. Az egyház igazi léte a közösségi létforma. A lelkészek valódi ereje az egymás iránti spontán fraternitás. A teológia tudományos művelése nélkül nem lehetséges egy egyszerűnek hitt prédikációt sem elkészíteni. A dilemmázás nélküli alkotás nem sok empátiát vált ki. A megpróbáltatások kikerülése nem érleli a lelkész életét mélyebb értelemben. A krisztusi szeretet és érték „mindent visz”, és mindenre ad elegendő energiát földi életünkben. Ezért mutatót *Pröhle* professzor felé az újjával a nevezetes jubileumi köszöntésen.

A gyülekezetre pedig csak úgy szabad néznünk, mint Isten különleges ajándékára, akármilyen emberek alkotják is. Nincs jogunk és alapunk válogatni az érkezők között, hanem csak örülni és fogadni szabad azokat, akik kopognak, és belépnek közösségeinkbe.

Pröhle Károly sohasem szakadt el attól a lutheri felfogástól, hogy valójában „mindenki tanul és tanít” az egyházban. Az kezd igazán tanulni, aki maga is tanít. *Luther* saját magáról is ezt tartotta. „Ő is a Káté tanulója és gyermeke, és az is akar maradni. Érdemes felfigyelni a módszerre vonatkozó javaslataira is: elmélkedés, magyarázat több fokozatban és alkalmazás az életre példákkl. A tanulás és tanítás egyetemes szabályai ezek, és mindig színvonalúlyedéssel jár, ahol ezeket hanyagolják.” (D. dr. *Pröhle Károly: Luther Márton négy hitvallása*. Evangelikus Sajtóosztály, Budapest, 1983, 13. o.)

De jó lenne ezt nem elfelejteni és nem félretenni ma sem, hanem ennek alapján élni a teológia és a lelkészi szolgálat mindennapjaiban! Talán az egykori tanár emlékének is ekkor adjuk a legszebb virágot. Olyan értéket, mint amelyet *Pröhle* tanár úrnak a soprani ciklámén jelentett.

■ SZABÓ LAJOS

► Folytatás az 1. oldalról

Eddigi kampányaink hozadéka

2004-től tartjuk nyilván a felajánlott összegnek és a felajánlók számának a változásait. Az első kampány 2007-ben született *Életközben vagyunk* szlogenel. Mivel egyházunk addig nem folytatott ilyen kampányt, várható volt a növekedés – így is lett, majdnem hatezerrel többen ajánlották fel egy százalékukat. Abban az évben a négy történelmi egyház együtt is kampányolt, de ez a közös kampány az évek alatt leépült, az egyházak inkább a saját profiljuk népszerűsítésén kezdtek dolgozni.

Eddig kampányaink adatainak vizsgálatakor észrevehetjük, hogy a megszólítás szempontjából egyáltalán nem volt mindegy, hogy milyen üzenettel álltunk elő, és azt milyen felületeken tartuk az emberek elé. Megállapítható, hogy az óriásplakátok, tévéreklámok, internetes hirdetések tudatos használata minden esetben növekedést eredményezett, hiszen ezekkel olyanokat is meg tudunk szólítani, akik bár evangélikusok vagy egyházunkkal szimpatizálók, de gyülekezeti alkalmainkat ritkán vagy egyáltalán nem látogatják.

Az iskoláinkat (iskoláskisfiú-kampány) és anyaotthonainkat („Anya nélkül” kampány) előtérbe helyezték tematikus kampányok igen népszerűek voltak, viszont a *Fogadj örökbe egy nagypapát/nagymamát!* szlogen nem volt megmozgató erejű, így abban az évben a felajánlásokban visszaesés volt tapasztalható. Sikeres volt ellenben a „teljesmosoly-kampány”, amelyhez ételosztások is kapcsolódtak (gyülekezeti megmozgató akciók). Ezzel szemben a tavaly kipróbált „Félszárnyú angyal” kampány – bármennyire is egyháziilag beágyazottnak volt gondolható – nem érte el a kívánt növekedést.

Célközönségünk tehát igen érzékenyen reagál bármilyen apró változtatásra, ugyanakkor minden évben új üzenetet vár az egyháztól. Így a tábla előtt álló, vörös hajú iskolás kislány, majd a kislányt ábrázoló plakát a harmadik alkalommal már nem volt népszerű, sőt visszaesést eredményezett.

Összel készítettünk egy kérdőívet, amelyre számos válasz érkezett. Ezekből megállapítható: akik valamelyik egyháznak felajánlják adójuk egy százalékát, azok civil szervezet számára is rendelkeznek. Fordítva azonban nem így van: a civilek számára rendelkezőknek csak a fele ajánlja fel egyháznak az egy százalékot. Jobbára annak az egyháznak ajánlják fel, amelyikhez tartoznak.

Az emberek általában az utolsó egy-két kampányra emlékeznek. A legfontosabbnak azt tartották a kérdőívre válaszolók, hogy megbízható legyen a szervezet, amely az egy százalékra gyűjt; fontos a szervezet társadalmi szolgálata, a családok megsegítése, a nyomon követhető elszámolás, és vannak olyan célok is, amelyekből maga a felajánló is profitálhat.

Az 1%-os felajánlások száma a 2014. és 2013. rendelkező évben korcsoportonként

Bár egyházunk éveken át próbált bekérni a Nemzeti Adó- és Vámhivataltól (NAV) olyan statisztikát, amely az egyházunknak felajánlót régiókra-településekre lebontva közli, valamint tájékoztat a nyilatkozók koráról és az elbírált érvénytelen nyilatkozatok hibáiról is, ezeket az adatokat nem kaptuk meg az adóhatóságtól. Csak a felajánlott összeggel és a felajánlók számával tudtunk dolgozni.

Miután idén egyházunk országos irodájának gazdasági, illetve jogi osztálya megfogalmazott egy beadványt, hivatkozva az 1996. évi CXXVI. törvény 6/A § (5) bekezdésében foglaltakra, a NAV Adóügyi Főosztálya megküldte kimutatását. E szerint a következőképpen oszlottak meg életkoronként az egyházunk számára 1%-ot felajánlók. (Az első adat a 2014-ben rendelkezők, zárójelben az érvényesen rendelkezők száma, a második adat ugyanez 2013-ra.)

16 év alattiak 35 (32), 55 (46)
16–20 évesek 692 (678), 496 (491)
21–25 évesek 3297 (3192), 3066 (3011)
26–35 évesek 13 384 (13 098), 14 378 (14 090)
36–45 évesek 16 543 (16 204), 17 368 (16 947)
46–55 évesek 13 838 (13 585), 14 510 (14 159)
56–60 évesek 7485 (7374), 8140 (7979)
61–65 évesek 2600 (2536), 2992 (2916)
66–70 évesek 1220 (1196), 1463 (1425)
70 év felettiek 959 (926), 1111 (1085)

A 18 év alattiak minden bizonnyal (nyári) munkát vállaló diákok, szakmunkás-, szakiskolát végzett munkavállalók lehetnek. 65 év felett

Pedig a nulla is számít!

Tények, adatok a személyi jövedelemadó „egyházi” 1%-áról

csak az rendelkezhet az egy százalékról, akinek adóköteles jövedelme keletkezett. A legtöbb felajánlás a 45–55 éves korosztálytól jött, de magas a felajánlók száma a 36–45 és az 56–60 évesek között is.

2014-ben és 2013-ban a rendelkezők száma területi megoszlásban

Közép-magyarországi Regionális Adó-főigazgatóság
Pest Megyei Adóigazgatóság: 8698 (érvényes: 8487), 9182 (9003)
Észak-budapesti Adóigazgatóság: 3145 (3059), 3299 (3232)
Kelet-budapesti Adóigazgatóság: 3847 (3753), 4087 (3986)
Dél-budapesti Adóigazgatóság: 3712 (3637), 4012 (3932)

Észak-magyarországi Regionális Adó-főigazgatóság
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Adóigazgatóság: 1111 (1091), 1194 (1163)
Heves Megyei Adóigazgatóság: 512 (497), 480 (468)
Nógrád Megyei Adóigazgatóság: 1646 (1627), 1753 (1718)

Észak-alföldi Regionális Adó-főigazgatóság
Hajdú-Bihar Megyei Adóigazgatóság: 388 (381), 443 (442)
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Adóigazgatóság: 2745 (2689), 2900 (2794)
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Adóigazgatóság: 392 (388), 456 (436)

Dél-alföldi Regionális Adó-főigazgatóság
Bács-Kiskun Megyei Adóigazgatóság: 2848 (2769), 3127 (3054)
Békés Megyei Adóigazgatóság: 5185 (5092), 5542 (5470)
Csongrád Megyei Adóigazgatóság: 970 (953), 1068 (1037)

Nyugat-dunántúli Regionális Adó-főigazgatóság
Győr-Moson-Sopron Megyei Adóigazgatóság: 6250 (6162), 6506 (6405)
Vas Megyei Adóigazgatóság: 4130 (4083), 4351 (4281)
Zala Megyei Adóigazgatóság: 1146 (1127), 1221 (1189)

Közép-dunántúli Regionális Főigazgatóság
Fejér Megyei Adóigazgatóság: 2444 (2373), 2645 (2545)
Komárom-Esztergom Megyei Adóigazgatóság: 1390 (1348), 1487 (1428)
Veszprém Megyei Adóigazgatóság: 2915 (2866), 3072 (2978)

Dél-dunántúli Regionális Adó-főigazgatóság
Baranya Megyei Adóigazgatóság: 1225 (1189), 1272 (1246)
Somogy Megyei Adóigazgatóság: 1331 (1297), 1374 (1319)
Tolna Megyei Adóigazgatóság: 2081 (2037), 2121 (2095)

A 2014 szeptemberében közzétett hivatalos NAV-listához képest ebben a kimutatásban más adatok szerepelnek. Itt ugyanis összesen 60 053-an rendelkeztek, ebből 58 821 volt érvényes. A 2013-as rendelkezés számai is mások: eszerint ugyanis 63 579 rendelkező (62 149 érvényes nyilatkozat) volt. Bár akkor a rendelkezők száma több volt, az elkövetett hibák ugyanakkora mértékűek voltak arányaikban. A hibás nyilatkozatok között sok valamilyen formai hiányosságot rejtett, mások pedig azért nem lettek elfogadva, mert a rendelkező nem fizette be időben a személyi jövedelemadóját.

Csökkenő 1 + 1%-ok

A NAV 2014. szeptember 15-én hozta nyilvánosságra az egyházakról szóló hivatalos listát. A rendelkezésünkre álló adatok alapján elmondható, hogy 4,581 millió adófizető magánszemélyből 3,962 millió fő (86,5%) rendelkezhetett volna 23,2 milliárd forinttal, ám valójában csupán 2,107 millió fő rendelkezett, és közülük 1,993 millió fő tett nulla forintnál nagyobb felajánlást. A beérkezett nyilatkozatok közül 209 ezer volt érvénytelen.

Az adózók összesen 12,12 milliárd forintot ajánlottak fel (ez 52,2%-a a lehetséges összegnek), amelyből 3,8 milliárd jutott az egyházaknak. A civilek 7,1 milliárd, a költségvetési előirányzat pedig 1,22 milliárd forintot kapott.

Ezekből az adatokból megállapítható, hogy a személyi jövedelemadóból érvényesen felajánlott 1 + 1%-ok összege *negyedik éve csökken*. Míg 2010-ben még 17 milliárd forint, 2011-ben 16 milliárdra, 2012-ben 12,5 milliárdra számíthatnak a kedvezményezettek, a tavaly felajánlott összeg már csak 12,12 milliárd forint volt.

Továbbra is áll az a sajnálatos tény, hogy az 1 + 1% felajánlása nem természetes mindenkinek. 3,962 millió főből csak 2,107 millióan rendelkeztek, és kevesebb mint felük (1,001 millió fő) rendelkezett valamely egyház javára – ez továbbra is alacsony szám.

A 2014. évet tekintve elmondható, hogy az előző évhez képest – a civil listával is egybevetve – csak minimálisan nőtt a rendelkezők száma, a felajánlott összeg pedig minimálisan csökkent.

2014-ben a civilek támogatása kismértékben, de nőtt Magyarországon. A mintegy 24 ezer jogosult szervezet számára 1 882 135 érvényes felajánlás érkezett közel 7,3 milliárd forint értékben.

Csökkenés a történelmi egyházaknál

Tavaly az egyházi felajánlások összege drasztikusan csökkent, a történelmi egyházaknál az előző évhez képest átlagosan 13%-kal.

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) népszámlálási adatait, valamint a felajánlói aktivitást egybevetve megállapítható, hogy *a három történelmi egyház közül a felajánlók aránya nálunk, evangélikusoknál a legmagasabb.* 214 ezer adózó közül 56 836, azaz mintegy 26% ajánlotta fel személyi jövedelemadójának egy százalékát, ráadásul az *egy főre jutó felajánlott összeg is nálunk a legmagasabb: 4100 forint.*

Megállapítható, hogy az 1%-ról való rendelkezést tekintve az evangélikus egyháztagok és szimpatizánsok a legaktívabbak. Ennek mozgatója az erős identitástudat, a belső motiváció emelkedése és a jó külső kommunikáció lehet.

A 2013–2014-es felajánlók számáról és a felajánlott összeg nagyságáról összességében elmondható, hogy bár egyes egyházaknál a felajánlók száma nőtt, mindez mégsem volt elég ahhoz, hogy a felajánlott összeg is emelkedjen. Harmincegy egyházból csupán a metodista, a bolgár ortodox és a kopt egyháznál emelkedett az összeg is a felajánlások számával együtt. Ez azzal magyarázható, hogy eleve olyan kevés a felajánlói létszámuk, hogy már egészen kis létszámemelkedés is magas százalékos növekedést eredményez.

Érdekes tény, hogy a történelmi egyházak számára felajánlott összeget tekintve a reformátusoknál a legkisebb a csökkenés, a felajánlók számában viszont az evangélikusok veszítették a legkevesebbet.

Gazdasági okok a csökkenés mögött

A csökkenés okairól tavaly ősszel kérdezte az *Evangelikus.hu* egyházunk országos irodája gazdasági osztályának vezetőjét, *Csorba Gábort* (<http://evangelikus.hu/egyszazalek-csorba-gabor-interju>).

– A személyi jövedelemadóztatás rendszerében 2013. január 1-jétől megszűnt az évi 2,424 millió forintot meghaladó, összevont adóalapba tartozó jövedelmeket terhelő adóalap-kiegészítés, az úgynevezett félszuperbruttósítás. Így a jövedelemnagyságtól függetlenül valamennyi összevont adóalapba tartozó jövedelem effektív adóterhelése 16 százalékra csökkent. Nem kellett a 27 százalék járulék után is megfizetni az adót. Ez a jogszabályi változás közel egyötödével csökkentette az adó alapját, mely önmagában is eredményezhet ilyen mértékű csökkenést – mondta a szakember.

Emellett más gazdasági szakértőket is megkérdezve elmondhatjuk, hogy a családi adókedvezmény emelkedése szintén csökkentette az adóalapot.

Az egyszázalékos csökkenés másik oka, hogy az adót fizetők száma a 2010-es 3,53 millióhoz képest 2011-re 100 ezer fővel, a befizetett szja pedig 1,486 milliárd forintból 1,204 milliárdra csökkent. De a felajánlások csökkenését nemcsak a kevesebb adófizető okozza, hanem az is, hogy az emberekben csökken a szolidaritás érzete.

2011-ben az adózók átlagosan 357 ezer forinttal járultak hozzá az adóbevételekhez, 2012-ben csak 337 ezerrel. A munkaviszonyból származó jövedelemmel rendelkezők 33 százaléka (1,263 millió fő) kapott 2012-ben minimálbért vagy annál kevesebbet, ami 45 ezer fős emelkedés. 2013 decemberében pedig 203 ezer fővel történelmi csúcsra – az előző évinek több mint a duplájára – nőtt a közmunkások száma. A bruttó 77 ezer forintnyi, bérként elszámolt segély rontja a statisztikát.

Látjuk tehát, hogy az szja 1%-át felajánlók számának 2006 óta tartó dinamikus emelkedése megtörni látszik, és ennek hátterében a fent említett gazdasági okok, illetve az emberek csökkenő szolidaritásérzete húzódik meg. Ennek ellenére az egyszázalékos bevételek jövőjére tekintettel továbbra is szükség van a folyamatos figyelemfelhívásra.

Buzdítás a civilek és az egyházak támogatására – a nullával is segíthetünk

A minap *Soltész Miklós*, az Emberi Erőforrások Minisztériumának (Emmi) egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkára sajtótájékoztatót buzdított a civilek mellett a felajánlók támogatására, mondván, ezzel a kedvezményezettek közösségi szolgálatát segíthetjük. Emlékeztetett: 2014-ben több mint egymillió adózó felajánlása összesen 3,8 milliárd forinttal támogatta az egyházakat. A civil szervezetek számára majdnem kétfélmillió ember ajánlotta fel adója egy százalékát, és ezzel több mint hétfélmillió forinttal támogattott összesen 24 ezer ilyen szervezetet.

A felajánlót megmozgató üzenetek azért is fontosak, mert tavaly már mintegy egymillió adózó egyáltalán nem rendelkezett adója egy százalékról, illetve akadnak, akik nem adóznak, ezért azt hiszik, nem is tehetnek ilyen felajánlást. *Pedig azok is rendelkezhetnek az egyházak részére, akik ugyan készítenek szja-bevallást, de a kedvezmények miatt a fizetendő adójuk összege nulla!* Döntésük azért fontos, mert a felajánlott egy százalékos egyházak számára nyújtott állami kiegészítésének összege függ a felajánlók számától is. (A számítás bonyolult metódus alapján történik, erre cikkünkben nincsen lehetőség kitérni.)

Csökkenő adakozási tendencia

– csökkenő szja

A jövő sem sejtett túl sok jót. A NAV-honlapon elérhető hivatalos decemberi adatsor szerint (ez más adatsor, nem az, amelyet mi fent közlünk!) az „első helyezett” Magyar Katolikus Egyháznak 2014-ben 586 874-en ajánlották fel az szja egy százalékát, míg 2013-ban ezt 661 365-en tették meg. Hasonló a helyzet a Magyarországi Református Egyház esetében is: 234 504 helyett tavaly 210 937 volt a felajánlók száma, Magyarországi Evangélikus Egyház számára pedig a 2013-as 62 110 fő után a 2014-es bevallásokon 56 836 fő rendelkezett.

Ennek kapcsán érdemes megjegyezni: a jövő évi állami költségvetés tervezete szerint további egy százalékkal csökkenne az szja, ami nyilvánvalóan hátrányosan érinti majd az egyházakat – legalábbis a felajánlásokból származó források tekintetében.

Soltész Miklós a sajtótájékoztatón elmondta: akkora támogatás, mint most, nem volt az elmúlt évtizedekben az egyházak esetében. Hozzátette azonban: „Túl jól sikerült a családi adókedvezmény, ami az érintetteknek nyilván pozitív fejlemény, viszont így többen voltak, akik nem tudták felajánlani adójuk egy százalékát az egyházaknak, pusztán azért, mert nem volt mit. Vagyis emiatt érzékelhetően csökkentek a felajánlások, miközben a korábban ebből a forrásból finanszírozott feladatok megmaradtak.” Az állam az ebből fakadó hiányt évről évre külön pótolja – mutatott rá az államtitkár –, ám az továbbra is nyitott kérdés, hogy hosszú távon milyen megoldást lehetne találni.

Értesüléseink szerint egyházi kezdeményezésre az szja-ról való egyszeri rendelkezés is szóba került már. Ugyanígy a népszámlálásban magukat egyháztagnak vallók számának bizonyos szorzóval történő „forintosításáról” is tárgyalás zajlott, illetve egy államtól független, önálló egyházi finanszírozási rendszer kiépítése is felvetődött, ennek formája azonban egyelőre még tisztázatlan.

Addig is, amíg a rendszer nem változik, tekintsük szívügyünknek a rendelkezést, és **ajánljuk fel adónk egy százalékát a Magyarországi Evangélikus Egyház számára! Technikai szám: 0035.**

■ HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

Mozgalmas évtized

Az első Tamás-miséről tudósító EvÉlet-számból vett idézettel kezdte prédikációját Gáncs Péter május 10-én este, a „keresők istentiszteletének” jubileumi alkalmán. Az elnök-püspök Lk 3,16 alapján utalt arra, hogy e formabontó istentiszteletet egy évtizeddel ezelőtt nem véletlenül indították el a Deák téri evangélikus templomban éppen pünkösd vasárnapján. Az igehirdető reményét fejezte ki, hogy a Szentlélek újra és újra – így a jövőbeni Tamás-miséken is – lánggra tudja lobbantani sokakban a hit paraszát.

A születésnap egyúttel csúcspontját ezúttal is az úrvacsorai közösség jelentette, ám szinte mindenki élt a Tamás-misék „interaktív” elemeivel is. Az úgynevezett imajárásra több fővárosi gyülekezet is állított fel – elcsendesedésre, gyertyagyújtásra, imádkozásra készítő – „állomások” a templomtérben, a szolgálattel-

vők sorában pedig angyal földi, budavári, budahegyvidéki, fásori, (volt) kelenföldi, zuglói és szentendrei lelkipásztor is feladatot vállalt.

A jubileumi alkalom liturgus lelkésze Darvas Anikó volt (címlaplépünkön), házigazdája pedig Szelei Noémi. A fiatalos hangszerelésű – taizéi énekekben sem szűkölködő – „egyházzent” a Lift! együttes szóltatta meg.

A Tamás-mise eredetileg „vándormisének” indult, az utóbbi három évben azonban a lágmányosi egyetemi gyülekezetben honosodott meg. Előkészítője mindazonáltal ma is több fővárosi evangélikus gyülekezetből verbuválódott közösség, amelynek tagjai a születésnap istentisztelet után a Deák téri egyházközség termében még sokáig idézték fel – szeretetvendégség keretében – a mozgalmas évtized emlékezesét alkalmait.

■ KISS TAMÁS felvételei

Utántöltő-stratégia

Bizonyára sokan ismerik a konyhák, fürdőszobák, munkahelyi mosdók tartozékait, a falra szerelt adagolókat. A papír kéztörölő, kézmosó, esetleg mosogatófolyadék felhasználását szokták így önkiszolgálóvá, ön-adagolóvá, egyszóval praktikussá tenni. S hogy a feltöltők dolgát is megkönnyítsék, a folyadékot tároló doboz egyik oldalán egy kis kémlelőnyílás van: egy pillantás rá, és azonnal kiderül, hogy mennyi van még a dobozban. Az átlagos fogyasztás ismeretében pedig biztonságosan megállapítható, hogy mennyi ideig tudja még ellátni feladatát az adagoló.

Talán valahogy így működik lelki energiáinkkal, tartalékainkkal, lelki erőnkkel való gazdálkodásunk is. Időnként feltöltődünk, aztán egyszer csak elkezd fogyni az „anyag”. A napi harcok, az értelmetlen viták, a megalázó vereségek, a feleslegesen végzett munka mind-mind fogyasztják lelkünk utántölthető tartályának tartalmát. Ám ha hosszabb ideig szeretnénk használni sértetlenül a tartót, muszáj időnként a lelkünk ál-

lapotát jelző „ablakcskára” pillantanunk – felmérni pillanatnyi állapotunkat – és gondoskodnunk rendszeres utántöltéséről.

Ki-ki életfilozófiája, tapasztalatai, identitása, családi hagyományai vagy éppen tanulmányai alapján dolgoz ki magának saját feltöltőstratégiát. Van, aki a kocsmát véli erre a legalkalmasabbnak, oda vonul vissza töltekezni, ahol a – csekély – lelki töltés mellé alapos (fel)öntéshez is hozzájuthat. Van, aki játékszenvedélybe menekül, vannak azonban, akik a munkába, saját fontosságuk és nélkülözhetetlenségük tudatába temetkeznek. Léteznek olyanok is, akik a nagy és sokszemélyes partikat vélik a töltekezés egyetlen lehetséges, hatékony módjának. Ismét mások pedig régi (vagy új) barátjukat hívják segítségül egy kis „lelkizéshez”.

Hosszasan sorolhatnánk még az egyedi módszereket, amelyeknek közös vonása, hogy kinek-kinek van kis kémlelő-, információs ablaka, jelzőrendszere, amelyen keresztül láthatóvá teheti – kommunikálhatja –, hogy

a feltöltődés megtörtént, ismét minden rendben, minden mehet tovább.

De van egy jobb megoldás! A templom csendje, az igehallgatás tisztító ereje, a felcsendülő muzsika harmóniája, az istentisztelet semmihez sem hasonlítható élménye, a találkozás öröme, a lélekpezdítő merengés és a Megváltóval folytatott párbeszéd, mely után légiesen könnyed, egyszersmind csordultig telt lesz a lélek.

Sőt még ennél is van egy jobb lehetőség! Ha elkezdünk környezetünkben kukucskálni: nem üres-e valakinél éppen a tartály? S ha netán ráakadunk egyre, bátran próbáljunk meg segíteni a feltöltésben. Jó szóval, szelidséggel, meghallgatással, megértéssel, tanáccsal, odafigyeléssel.

S ebben az a legcsodálatosabb és legkülönösebb, hogy aki segít, az azt fogja tapasztalni, ettől nem fog lelki energiája, hanem éppen ellenkezőleg: egyre erősebb, egyre gazdagabb lesz. Vagyis úgy fogy, hogy valójában egyre jobban megtelik az utántölthető tartály.

■ GYARMATI GÁBOR

Mi a te „jó gyakorlatod”?

Manapság az üzleti és szakmai életben gyakran halljuk, a „jó gyakorlat” kifejezést, azt a gyakorlatot jelöli, mely megkülönbözteti az adott szervezetet a versenytársaitól. A kifejezés egyik definíciója: „Olyan módszer vagy technika, amely folyamatosan jobb eredményeket hoz, mint amelyeket egyéb eszközökkel el lehetne érni, és amelyet szintjelként (benchmark) használnak... jó gyakorlattal, fejlesztésekkel javulás állhat be.”

Bölcs dolog bármely szervezetnél számba venni a jó gyakorlatokat, nemcsak az összehasonlítás miatt, hanem azért is, hogy lássuk, hogyan lehetne vele továbbfejleszteni eddigi tevékenységeinket. Talán már tettél is lépéseket ez irányban a munkahelyeden. De úgy gondolom, bölcs dolog magánéletünkben is kiértékelni a „jó gyakorlatokat”.

Évekkel ezelőtt egy nonprofit szervezetnél dolgoztam, mikor az egyik vezető megkérdezte, milyen a jövőképem náluk. A kérdés meglepett, mivel nem szándékoztam „megmászni a ranglétrát”. Munkakörömben, mint író és szerkesztő, elégedett voltam, és tudtam, hogy pontosan ott

vagyok, ahonnan leginkább támogatni tudom a szervezet céljait.

Abban az időben a „jó gyakorlatom” az volt, hogy tisztán láttam, mi az, amiben a legjobb vagyok, mi az, ami számomra a legértelmesebb és legkifizetődőbb. Nagyobb presztízzsel bíró munkakörért küzdeni számomra több adminisztrációt és kevesebb élvezetes munkát jelentett volna. Miközben elismertem, hogy ez nemes törekvés, tudtam, hogy én nem ezt az utat akarom járni. Amint Oswald Chambers, egyik kedvenc írómon mondta sok évvel ezelőtt: „A jó ellensége a legjobbnak”. Az előléptetés jó dolog lett volna, de esetemben nem a legjobb.

Úgy látom, a Biblia pont ezekről az egyéni „jó gyakorlatokról” beszél. Számos példa van rá.

Egy adott céllal jöttünk a világra. Aláztatra int, ha belegondolunk, hogy még mielőtt megszülettünk volna, Istennek már terve volt az életünkkel. Amit teszünk, és amiben jók vagyunk, az nem véletlen. „Te alkottad veséimet, te formáltál anyám méhében. Magasztallak téged, mert félelmes és csodálatos vagy; csodálatosak alkotásaid, és lellem jól tudja ezt.”

(Zsolt 139,13–14) „Mert az ő alkotása vagyunk, akiket Krisztus Jézusban jó cselekedetekre teremtett, amelyeket előre elkészített Isten, hogy azok szerezint éljünk.” (Ef 2,10)

Másokkal együtt dolgozva „működünk” a legjobban. Minden szervezetnél vannak látványosabb, tekintélyesebb szerepek, de minden munka fontos a közös küldetés betöltésében. „Márpedig az Isten rendezte el a tagokat a testben, egyenként mindegyiket, ahogyan akarta. Ha pedig valamennyi egy tag volna, hol volna a test? Így bár sok a tag, mégis egy a test.” (1Kor 12,18–20)

Leghatékonyabban úgy dolgozhatunk, ha kihozzuk a legtöbbet ajándékainkból és képességeinkből. Amikor egyéni, velünk született képességeinket és tudásunkat használjuk, több lelkesedéssel és szenvedéllyel tudjuk végezni munkánkat. Így nagyobb elismerést fogunk kapni, s ez további munkára ösztönöz. „Ha látsz ügyesen dolgozó embert, az a királyok szolgálatába fog állani, nem marad az alacsony rangúak szolgálatában.” (Péld 22,29)

■ ROBERT J. TAMASY
Forrás: Monday Manna

SEMPER REFORMANDA

„Eddig a pestis nálunk mindössze két vagy három embert ragadott el (s ezeket sem egyetlen nap). A szemközti szomszéd kovácsnál temettek el ma egy fiút, tegnap még egészséges volt. Egy másik fia megfertőzve fekszik. Röviden: a pestis itt van, és elég hirtelen kezdi borzalmas munkáját, különösen az ifjúság ellen. Azt tanácsolod Bartholomaeus magiszterrel együtt, hogy meneküljék

el veled. De hova fussak? Remélhetőleg a világ nem fog összedőlni, ha Martinus testvér elpusztul. A szerzetes testvéreket – ha a pestis tovább terjed – mindenesetre szétküldöm, szerte az országba. Engem azonban ideláncol a kötelességem iránt való engedelmesség. Nem szabad elmenekülnöm, míg ugyanez az engedelmesség meg nem parancsolja. Nem azért maradok, mint ha nem félnék a haláltól, hisz nem vagyok Pál apostol, csak a magyarázója, hanem azért, mert bízom, hogy az Úr kiment engem saját félelmemből!”

■ Luther levele Johannes Langnak (Erfurtban), 1516. október 26. (Csepregi Zoltán, Virág Jenő fordítása)

HETI ÚTRAVALÓ

Az Úr Jézus mondja: „Ha felemeltem a földről, magamhoz vonzok mindeneket.” (Jn 12,32)

Húsvét ünnepe után a 6. héten az Útmutató reggeli és heti igéi a földön szolgáló gyülekezetet bátorítják bizonyágtételre. Urunk a keresztre, majd a mennybe történt felemelése után sem hagyta magára egyházát, hanem Isten jobbán szüntelenül közbenjár érte. Pünkösd böjtjében a Lélek ígéretének birtokosai így kiáltanak: Exaudi – „Halld meg, Uram, hívó hangomat!” (Zsolt 27,7) Isten meghallgatja erőtlén népe kiáltását: „az Úr az ő népének oltalmazója” (GyLK 687); és „az Úr gazdagon megáld mindenkit, aki őt segítségül hívja” (Róm 10,12; LK). Az Úr Jézus a világban maradt tanítványait a róla szóló tanúskodásra kéri. „Amikor eljön a Pártfogó, akit én küldök nektek az Atyától, az igazság Lelke... az tesz majd bizonyágot énrólam; de ti is bizonyágot tesztek...” (Jn 15,26–27) Luther hozzáfűzi: „A Szentlélek valóban Vigasztaló, nem szomorító. Egyszersmind igazság Lelke is, mert senkit meg nem csal, s vigasztalása örök.” Pál Krisztus szeretetének megismeréséért könyörög Istenhez, és őt dicsőíti, „hogy Krisztus lakjék szívetekben a hit által (...), és így megismerjétek Krisztus minden ismeret meghaladó szeretetét”. S mindezért Istené „a dicsőség az egyházban... örökkön-örökké”. (Ef 3,17.19.21) Ő megígéri fogságba jutott, választott népe hazatérését; és ekkor: „Egy szívét adok majd nektek, és új lelket adok beléjük... Az én népem lesznek, én pedig Istenük lesznek” (Ez 11,19–20) Előre felkészíti az Úr tanítványait a nagy megpróbáltatásra: „De mindezek előtt kezet emelnek rátok, és üldöznek titeket... az én nevemért. De ez alkalom lesz nektek a tanúságtételre. (...) Állhatóságotokkal nyeritek meg majd a lelketeket.” (Lk 21,12–13.19) Mindenkor követőt is hű bizonyágtételre bátorítja: „...ha valaki vallást tesz rólam az emberek előtt, az Emberfia is vallást tesz arról az Isten angyalai előtt.” És ha ezért számon kérnek, „ne aggódjatok amiatt, hogyan vagy mivel védekezzetek, vagy mit mondjatok, mert a Szentlélek abban az órában megtanít majd titeket arra, amit mondanotok kell”. (Lk 12,8.11–12) Még a pünkösd böjtjében így választották meg az öngyilkosságot elkövetett Júdás helyére két jelölt közül Jézus feltámadásának tanújává azt, kit ő megmutat: imádkoztak, és „sorsot vetettek rájuk: a sors Mátyásra esett, és a tizenegy apostol közé sorolták őt” (ApCsel 1,26). Kereszthalála előtt az Úr Jézus gondoskodott édesanyja földi sorsáról is: Jánosra bízta, akit szeretett (lásd Jn 13,23–25). „És ettől az órától fogva otthonába fogadta őt az a tanítvány.” (Jn 19,27) Már a pünkösd előtti napon felcsendül Isten ígérete az ő angyala által, és „ezt az igét küldi az Úr Zerubbábelnek: »Nem hatalommal és nem erőszakkal, hanem az én lelkeimmel! – mondja a Seregek Ura.«” Az ő „keze rakta le ennek a templomnak az alapját, és az ő keze fogja bevégezni. (...) Áldás, áldás szálljon rá!” (Zak 4,6.9.7) Tudhatod: „S élő kövekből épít már / Templomot itt a Szentlélek. / Jelen van Jézus közöttük.” (EÉ 288,4) S ne feledd el Pál e szavait: te is Isten szent temploma vagy (lásd 1Kor 3,16.17)!

■ GARAI ANDRÁS

PALACKPOSTA

Napsugár, friss szellő
– és a kegyelem

Másfél óra múlva kezdődik a ballagás a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnáziumban, amikor ezeket a sorokat írom – és hámlik az orrom hegyén a bőr. Néhány óra múlva ott fogok állni az oltár előtt, Luther-kabátban, hámló orral, szemben a ballagó diákokkal, szüleikkel és nagyszüleikkel. Biztosan sokaknak az arcát fogják kipirosítani az érzelmek, szemek, arcok, talán orrok is játszanak majd a piros sokféle árnyalatában. De az én orrom már most piros. Hogy miért, annak története van – ma ezt a történetet fogom rábízni a palackpostára.

Az orrom azért piros, mert leégett. Több mint hat órán keresztül ott felejtettem magamat a tűző napon, egy futballpálya szélén. Ritkán járok meccsre, és még ritkábban kerülök a pálya szélére, ez a nap viszont különleges volt: a fasori gimnázium csapata lépett pályára Győrben a Péterfy-kupáért. A csapat kapitánya megkérdezte tőlem, hogy volna-e kedvem elkísérni őket, én pedig örömmel mondtam igent.

A csapat legtöbb tagját jól ismerem, hittanórákon, áhítatokon, az iskola folyosóin gyakran találkozunk, néha a lelkészi szoba ablakából is látom őket edzeni, de tétmérközősen még soha nem láthattam őket. Szép játékot vártam, esetleg győzelmet is. Nagyon készültek, és nyerni akartak. Nem is csalódtak, sem ők, sem én, szépen játszottak, és megnyerték a Péterfy-kupát. De többet kaptunk, mint amit vártunk. Szív-lelket megragadó élményt, mintha nemcsak a napsugár égette volna és a friss szellő simogatta volna az arcunkat, hanem a kegyelem is megérintett volna bennünket.

A mérközések során ugyanis igazi dráma bontakozott ki. Dráma a csapatok között, természetesen, hiszen többen is meg akarták nyerni a kupát, és mindenki szeretett volna felkerülni a dobogóra. Barátságos mérközéseket játszottak a csapatok, de közben komolyan is vették magukat, és nem engedték át egymásnak a lehetőségeket valamiféle, a sportversenyhez nem illő előzékenységgel.

Az a dráma viszont, amely engem megragadott, a fasori gimnazisták szívében zajlott. A második mérközésük után ugyanis kialakult egy heves szóváltás, és az a veszély fenyegette őket, hogy a játék során elszenvedtek, vélt vagy valós sérelmek elragadják őket. Előttük volt még a torna hosszabb fele, négy fontos mérközés. Ők is pontosan tudták, hogy indulással, esetleg megkérdőjelezhető bírói döntéssel később is találkozhatnak, meg kell születnie tehát bennük a védelemnek ezekkel szemben, hogy ne ragadhassa el őket az indulat. Rövid, komoly beszélgetés után léptek ismét pályára, és onnantól fogva uralkodtak az indulataikon.

Egymást is támogatták ebben. Amikor egy nagy erejű fiú kirobbant volna, két társa állt elé, néhány perc múlva pedig felcsorogtak a szerepek, akkor az előbb lefogyott fiatal ember csillapította le egy határozott szóval a társát. Így küzdöttek végig, nemcsak – a szintén nagyon jól játszó – ellenfelekkel, nemcsak fardatsággal, nemcsak a nappal és a széllel, de saját magukkal is. Hagyták, hogy belülről megragadják és formálja őket a kegyelem. Küzdöttek és győztek.

Én pedig mindeközben annyira megfeledkeztem magamról, hogy a szemüvegem keretéig megégett az orrom. Most már csak hámlik a bőr, és ha megérintem, mindig a magukat is legyőző fiúk jutnak az eszembe, és elmosolyodom.

Az olvasónak pedig, aki kinyitja majd a palackpostát, azt kívánom, hogy az arcát fürdesse meg a napfény, cirógassa meg a szél, és világosítsa meg a kegyelem, ahogyan az a mi arcunkkal is történt április 24-én Győrben.

■ DR. CSEPREGI ANDRÁS

Névjegy:
Dr. Csepregi András

Iskolalelkész vagyok a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnáziumban.

Az oldalt szerkesztette: VITÁLIS JUDIT

REFORMÁCIÓ ÉS OKTATÁS

Az ószövetségi törvényektől Jézus etikájáig

Interjú dr. Varga Gyöngyivel, az Evangélikus Hittudományi Egyetem docensével – 1. rész

► **Tudod, hogy Mózeset bírta meg Isten azzal, hogy kivezesse Izrael népet Egyiptom földjéről – de arra is emlékszel, hogy ő ezt az elhívást elsősorban lehetetlen küldetésnek látta? Kapásból felsorolod mind a tíz parancsolatot – de azzal is tökéletesen tisztában vagy, hogy mi volt velük Jahve szándéka? Ismered Jézus példabeszédeit – de azt is tudod, honnan merítette őket? Kétfézes interjúnkban az ideji, reformáció és oktatás tematikus év apropójából Mózesről, a Tízparancsolatról, a Tóráról és a Talmudról, a törvények tanulmányozásának hagyományáról, illetve Jézus etikájáról kérdezzük dr. Varga Gyöngyi evangélikus lelkészt, az Evangélikus Hittudományi Egyetem Ószövetségi Tanszékének docensét.**

– Az Ószövetség legkiemelkedőbb személyisége kétségkívül Mózes. Teológiai értelemben csak Dávid, Izrael nagy királya ér föl hozzá, akinek házából a Messiás származik. Mózes alakjában papi, prófétai vezetői tulajdonságok, a kegyes ember személyiségjegyei, karizmatikus szabadítói képességek alkotnak egységet. A vele kapcsolatos gazdag hagyomány és a személye iránti érdeklődés magyarázza azt a komplex, már-már „Superman-szerű” Mózes-képet, amely a Bibliából élénk tárul.

– Mózes küldetése – „vezesd ki népem, Izrael fiait Egyiptomból” (2Móz 3,10b), mert „elviszlek benneteket az egyiptomi nyomorúságból... a tejjel és mézzel folyó földre” (2Móz 3,17) – valóban nem kis feladat. Ennek az elhívásnak azonban egészen hosszú előzménye, előtörténete van a bibliai hagyomány szerint.

– A Biblia első könyvének végén (1Móz 47) arról olvassuk, hogy Jákób ősatya és fiai Egyiptomba vándoroltak, ahol József, kedvenc gyermeke – akit testvérei irigységből eladtak – már „befutott” gazdasági vezető a fáraó udvarában. Mózes első könyve nagy éhínséget említ, amely a kiváló oka ennek az elvándorlásnak. Ma azt mondhatnánk, hogy Mózes elődei a fáraó országában „megélhetési migránsok” voltak, akik Gósen földjén, a Nílus-delta déli területén telepedtek le. 2Móz 1,5 szerint hetvenen voltak, akik aztán elszaporodtak Egyiptom földjén, és „megtelt velük az ország”. Ez a kijelentés minden bizonnyal erősen túlzó, hiszen néhány sorral lejjebb azt is olvassuk, hogy mindössze két bábára volt szüksége ennek a közösségnek.

Az egyiptomi tartózkodás első, békés időszaka után sajnos rosszra fordult a helyzetük. A következő fáraó a trónon – aki talán II. Ramszesz lehetett – rabszolgáknak tekintette a jövevényeket, és kemény munkával sanyargatta őket.

– Nem sokkal később pedig az uralkodó azt parancsolta egész népének, hogy minden újszülött héber fiút dobjanak a Nílusba. Mózesre is ez a sors várt volna, anyja azonban három hónapig rejtgette, majd amikor már nem tudta tovább titokban tartani gyermekét, gyékénykoszába fektette a folyó partján a sás közé tette...

– Mózes valószínűleg a kitelempültek harmadik-negyedik generációjához tartozhatott. Apját Amrámnak, anyját Jókebednek hívták. Lévi törzsből származott, abból a klánból, amely a hagyomány szerint a papság és az istentiszteletekkel kapcsolatos szolgálatokat végzők törzse volt. Nem véletlen hát, hogy bátyja, Áron később papi funkciót tölt majd be. Mózesnek a bátyján kívül volt még egy nővére is, akit Mirjámnak hívtak. Ő volt az, aki a kis Mózeset a Nílus partján a fáraó leányának gondjaira bízta.

Mózes megmenekült, és a fáraó udvarában nőtt föl, a fáraó leányának adoptált fiaként. Neve egyiptomi eredetű, amely egész egyszerűen „ember”, „férfi” jelent. Ez a „mss” mássalhangzó sor rejtőzik például Thotmesz és Ramszesz fáraó nevében is. Gyökereit, identitását Mózes a felnőttkorában fedezte föl, amikor szembesült népének szomorú sorsával.

– Ha nevesíteni kellene Mózes életének legfontosabb pillanatait, melyek lennének ezek?

– Mózes hosszú életútjának alapvetően négy nagy eseményét emeli ki az ószövetségi hagyomány. Az első a csipkebokorélménye a pusztában, amikor elhívását kapta Istentől (2Móz 3). A második nagy esemény az Egyiptomból való kivonulás (2Móz 14), amikor száraz lábbal vezetett át népét a Vörös-tengeren, eredeti nevén Nádas-tengeren. A harmadik nagy jelentőségű

Mózes a Sínai-hegyen átveszi a törvénytáblákat

esemény a Sínai-hegyen történt kinyilatkoztatás és szövetségkötés, amikor Mózes átvette Jahvétől a törvény köztábláit. A negyedik, egyben végső fordulópontra Móáb pusztájában, Nebó hegyén következett be, amikor Mózes hosszú beszédet tartva elbűcsúzott népétől, és meghalt.

– Milyen kép bontakozik ki ezeken a történeteken keresztül Mózesről? Mit tudunk a személyiségéről, a tulajdonságairól konkrétan is?

– Mózes, mint autoritás, ahogy már említettük, az egész Ószövetség vezéregyénisége. A történet elején a kis Mózes maga is tapasztalta a kiszolgáltatottságot, a halál fenyegetését, akár csak héber sorstársai. Ahhoz, hogy később Istentől rendelt szabadítótá válhasson, először neki magának kellett átélnie a szabadulás, megmenekülés élményét.

Mózes személyisége hallatlanul összetett: fény- és árnyoldalakkal, testi fogyatékkal (dadogás), ugyanakkor igazi vezetői karizmákkal. Mielőtt Jahve szolgálatába állt volna, már volt „priusza”: felnőtt férfiként hirtelen haragjában megölt egy egyiptomit. Emiatt menekülésre kényszerült, és a luxus világából hirtelen a földönfutók, számkivetettek között találta magát. Egy midjáni pap, Jetró fogadta föl pástornak; az itt szerzett ismereteit Mózes a későbbiekben is jól tudta kamatoztatni – mint népének pástora.

Amikor elérte őt Isten hívása, Mózes már nem volt fiatal. A szolgaságból szabadítás feladata elsősorban inkább „mission impossible-nek” – lehetetlen küldetésnek – tűnt számára. Isten azonban Áront, a bátyját rendelte Mózes mellé, így ketten már jobban boldogultak. Áron lett Mózes „szája”, mai kifejezéssel élve „kommunikációs menedzser”.

Mózesnek Jahvéval egészen bensőséges, sőt egyedülállóan szoros volt a kapcsolata. Egyedül ő az, akivel – a bibliai hagyomány szerint – Isten szemtől szemben beszélt. Mózes Isten és a nép között állt közvetítőként – mediátorként –, feladata volt ugyanakkor a generációk összekötése is – főképpen a hosszú vándorlás ideje alatt.

– Milyen helyzetben kapta meg Izrael népe a Tízparancsolatot?

– Az exodus, a kivonulás csodája után két hónappal érkeztek el Izrael fiai és leányai Mózes vezetésével a Sínai-hegyhez. Ez a különös vándorút valójában a szabadság ajándékával való együttélés próbátája volt. Isten népe a szűkösség világából, a fáraó elnyomó rendszeréből indult el, és a közös jó felé zárandokolt. Amit itt, a szövetség hegyénél felfedezhettek, az a „salom”: a megbékélés és a testvériség ajándéka. Immár lett energiájuk arra, hogy együtt a közös jóért fáradozzanak. A közösséget, szomszédságot, a szolidaritás kötelékét fedezték föl a hegy közelében.

Ott, helyben mindjárt meg is fogadták: „...te mondd el nekünk mindazt, amit Istenünk, az Úr mondott neked: mi pedig meghallgatjuk, és megteszük azt.” (5Móz 5,27) Izrael új elköteleződésének tanúságtétele ez. Mennyire különbözik a Sínain kapott isteni rendelkezés a fáraóétól! Isten kijelentett Tórája azt fejezi ki, hogy Jahvénak van egy álma a testvériségről, és van szándéka a közös jó elérésére.

Az inség aggodalma után a csodás bőség: a vízfakasztás, manna, fűrjek adományának tapasztalatait át a testvérré válás nagy céljára vezet az út.

– Mit jelentenek az Úrtól kapott köztáblák, törvények az Ószövetség népének?

– A Tízparancsolat nem moralista törvény. Nem is csupán a „common sense”, vagyis általánosan elfogadott szabályok gyűjteménye. A tíz ige nem azért adatik, hogy sakkban tartson, ledorongoljon embereket, hogy megvonja tőlük az élet örömeit. Ezek a rendelkezések mindegyikéről arról szólnak, hogy miként szerveződjön a szociális

rend Izrael körében, milyen az Isten által legitimált, másokat szolgáló hatalom, és miként valósítható meg a közösség közös jóléte.

Az első három parancsolatból Izrael azt tanulhatta meg, hogy Jahvét kell szeretnie, szolgálnia, benne bízni, nem a fáraó uralmában. Ez lényegében hatalomváltást jelent: Isten uralma melletti elköteleződést. Ha Izrael számára Jahve az egyetlen Isten, akihez ragaszkodik, akkor a következő rendelkezések is maguktól értetődők, betarthatók lesznek.

A 4. parancsolatból Izrael azt tanulta meg, hogy a szombati nyugalom az agresszív, nyughatatlan kizsákmányolás alternatívája. A szombat elsődleges szerepe eredendően nem az istentisztelet volt, hanem a munkavégzés szüneteltetése. Annak a visszaautasítása, hogy az ember életének értékét a teljesítménye és a fogyasztása alapján határozzák meg.

A produktivitás és konzumálás a saját jó felé vezető az embert, nem a közös jó felé. A fáraó rendszerében nem volt helye a szombatnak, senkinek nem volt pihenőnapja a szolgák között. A nyugalom napja a teremtés céljára: az ünnepre, Jahve és népének találkozására teszi a hangsúlyt.

Az 5–9. parancsolatból Izrael azt tanulta meg, hogy minden embertársat, felebarátot tisztelni és védelmezni kell, és nem szabad cserbenhagyni, kizsákmányolni senkit. A testvér, társ nem eszköz a saját jólétem eléréséhez, hanem útítárs a közös jó felé vándorlásban. Ezek a rendelkezések határt szabnak a tekintetben, hogy az ember saját szabadsága a másik ember közös jóra való jogánál végződik.

A 10. parancsolatból pedig Izrael azt tanulta meg, hogy a kapzságoknak határt kell szabni. Ez a rendelkezés nem elsősorban a jelentéktelen irigységre teszi a hangsúlyt, hanem a ragadozó gyakorlatokra. A mohó gazdasági rendszerekben már senki sem lehet biztonságban a nagyobb erővel szemben. A kapzságoknak Jahve nagyvonalú királysága szab gátat.

■ VITÁLIS JUDIT
(Folytatjuk)

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülete (EKE) 1994-ben Kalo-csán alakult huszonhárom egyházi és felekezeti könyvtár részvételével. Jelenleg hatvankét tagkönyvtára és tizenegy fiókkönyvtára van, amelyből nyolc határon túli intézmény. Az egyesülés ökumenikus szellemének megfelelően a csatlakozott gyűjtemények között vannak katolikus, evangélikus, református, ortodox, unitárius, izraelita és baptista felekezeti könyvtárak.

A szervezet alapszabályban megfogalmazott célja: „...a magyarországi egyházi könyvtárak együttműködésének előmozdítása, lehetőség szerinti közös álláspont kialakítása és tapasztalatok kicserélése az alábbi területeken: a) az egyházi könyvtáraknak egyházukban és a társadalomban betöltendő szerepe; b) könyvtári feladatok munka és gyűjtőkörök; valamint c) muzeális értékek őrzése.”

Az egyesülés ügyeit az elnök, titkár, kamarás, tisztagú elnökség és háromtagú felügyelőbizottság intézi.

Rovatunkban a közelmúltban jelent meg a Magyarországi Egyházi Levéltárak Egyesülete (MELTE) tevékenységéről szóló ismertetés az egyesület elnökének tollából. A szakmai egyesületeket bemutató sorozatunkat folytatva ez alkalommal az Egyházi Könyvtárak Egyesülete (EKE) a téma, az alábbiakban e szakmai szervezet céljairól, törekvéseiről olvashatnak.

Bemutatkozik az Egyházi Könyvtárak Egyesülete

THESAURUS

Rovatgazda: Kovács Eleonóra

Az EKE egyik legfontosabb célja az, hogy az egyházak által működtetett könyvtárak – a 20. század második felének méltatlan évtizedei után – ismét bekerüljenek nemcsak a könyvtári rendszerbe, hanem a magyar szellemi és kulturális élet vérkeringésébe is. Közös törekvésünk, hogy a gyűjteményekben őrzött kulturális örökséget minél több olvasó számára elérhetővé tegyük, és ma is működő könyvtárakként a kortárs teológiai és egyházi műveltség nyilvános terei legyünk. Érdek-képviselői munkánkban mind fenntartóinkkal, mind az Emberi Erőforrások Minisztériuma Közgazdasági Főosztályával folyamatosan egyeztetünk.

Egyesülésünk legfontosabb szakmai rendezvénye az évente megtartott háromnapos közgyűlés és szakmai konferencia. Minden évben más-más tagkönyvtárunk ad otthont e rendezvénynek, amelyen a könyvtartudomány rangos szakemberei tartanak előadásokat a szakmánkat érintő legújabb fejlesztésekről, eredményekről, az aktuális kérdésekről és az egyházi könyvtárakban való megvalósítás lehetőségeiről. Emellett a tagkönyvtárak munkatársai is beszámolnak a könyvtáraikban végzett munkákról és eredményekről. Az előadások igyekeznek mindegyik egyházi könyvtártípust megszólítani: a muzeális teremkönyvtárak mellett a felsőoktatási, iskolai és szakkönyvtárakat is.

Évente rendezünk szakmai napot, amelyen egy-egy aktuális könyvtári problémát tárgyalunk meg. Idén ősszel *A könyvtárak minősítése és a könyvtári közös értékelési keretrendszer* lesz a téma, ugyanis a könyvtári törvény szerint a nyilvános könyv-

tár alapfeladata, hogy „a szolgáltatásait a könyvtári minőségirányítás szempontjait figyelembe véve szervezi”. Márpedig a nagy egyházi könyvtárak – így az Evangélikus Országos Könyvtár (EOK) is – nyilvános könyvtárak.

Szomszédolás címmel évente általában kétszer meglátogatunk egy-egy egyházi vagy világi könyvtárat. Legutóbb az Országgyűlési Könyvtár vendégei lehettünk. Munkatársai megismertették a résztvevőket a gyűjteményben az utóbbi években lezajlott jelentős infrastrukturális és szakmai megújulással.

Háromévente kiadjuk az EKE éppen aktuális névtárát. Elindult az *EKE Füzetek* sorozata. Tizenkettedik évfolyamánál tart a negyedévenként megjelenő *EKE Hírlevél*, amely egyre szélesebb világi közönséget is elér. *Unitas* néven építjük az *Egyházi Könyvtárak Közös Katalógusát* (<http://www.unitas.hu/>), jelenleg mintegy egymillió-kétszáz-ezer tétel kereshető benne. Megújult honlapunkon (<http://www.eke.hu/>)

mind az egyházi, mind a világi könyvtárak naprakészen tájékozódhatnak az egyesülésről, illetve a tagkönyvtárakban zajló eseményekről.

Az EKE együttműködő társszervezetei a Bibliothèques Européennes de Théologie (BETH), az Arbeitsgemeinschaft Katholisch-Theologischer Bibliotheken (AKThB), a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE), az Informatikai és Könyvtári Szövetség (IKSZ), a Magyarországi Egyházi Levéltárak Egyesülete (MELTE) és az Egyházi Muzeológusok Egyesülete (EME).

Idén a Sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény vendégeiként *Digitális tartalmak és szolgáltatások az egyházi és világi könyvtárakban* címmel rendezzük júniusi szakmai konferenciánkat. Jó lenne, ha az EKE evangélikus tagkönyvtárainak (EOK, Evangélikus Hittudományi Egyetem Könyvtára, miskolci Árvay Teőreök Sándor Evangélikus Könyvtár, győri Ráth Mátyás Evangélikus Gyűjtemény Könyvtára, Soproni Evangélikus Egyházközség Könyvtára, Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégium Könyvtára) munkatársai is mind nagyobb számban részt vehetnének ezen a konferencián.

■ DR. HUBERT GABRIELLA

A szerző az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének elnöke, az Evangélikus Országos Könyvtár tudományos munkatársa

Hihetetlen történetek – történelmünkről

Telki beszélgetés Bánó Attila íróval

► Telkiről legtöbbet azt tudják, hogy ott van a híres fociakadémia. Azt nem tudják, hogy gyönyörű a táj, tavasszal zárd-arany fényben ragyog a falu. *Bánó Attila* kis háza a közeli utca végén áll. Gyalog vágnak neki az emelkedők. Az áprilisi délelőttben virágokat bontottak a fák, a szőlőskertekben emberek dolgoznak. Lépdélek, megállók, visszapiantok a távoli hegykaréjra. Azután bent a szobában: képek, régi családi fotók a falakon, fontos könyvek, lexikonok üveges szekrényben. Forró kávé mellett először a híres familiáról kérdezem az író.

– Családunkban a hagyományoknak nagy a jelentőségük – kezdi az emlékezést. – Ez abból fakad, hogy egy szokatlanul régi történelmi múlttal bíró közösségről van szó, a tapolylucskai és kükemezei *Bánó* családról, amely az egykori Sáros vármegyéből származik. Második ismert őse *IV. Béla* király halicsi követe volt. A hozzá kötődő legkorábbi okirat 1251-ből származik. Ebben a király elismeri *Germanusnak* a követjárásnál szerzett érdemeit, és megerősíti tíz birtok tulajdonában. Ezek a települések jórészt mindvégig megmaradtak a család kezén, a maradványok 1945-ben úsztak el, az ismert okok miatt. Jól nyomon követhető a történetünk, tízezer okirat van róla a Magyar Országos Levéltárban.

– Voltak-e nagyobb változások a család történetében?

– Mikor a reformáció tért hódított a Felvidékre, sok más sárosi nemes családdal együtt a miénk is áttért a lutheri evangélikus hitre. Ezt a tradíciót elődeink hűségesen ápolták évszázadokon keresztül. Dédapám, *Bánó József* például huszonöt éven át volt az eperjesi evangélikus kollégiumnak és egy nagyobb egyházkerületnek a világi felügyelője. Nagypám, *Bánó Árpád* a magyar nyelvű kollégium megszűnéséig, vagyis a csehék bevonulásáig volt felügyelő. Családunk egy része, például édesapám meg tudta őrizni a vallását, ma pedig az egyik öcsém, én, a fiam, a menyem és az unokáim is evangélikusok vagyunk.

– Hol töltötte a gyermekkorát?

– A Rákosi-korszakban a Budafoki útról Angyalföldre költöztettek

bennünket, munkáskerületbe. Elég messze volt az evangélikus templom. Apám tisztelte a hagyományokat, az egyházat, nekem mégis óvodás koromban volt a legnagyobb kötődésem. Ha a Bocskai úton manapság elmegyek az épület előtt, feleségemnek szoktam mondani: ez az a kapu, ahol kisgyerekefjével, három-négy évesen naponta bementem, és rögtön papucsba bújtam. Hangosan köszöntem: „Erős vár a mi Istenünk.” 1949-ben bezárták, nem értettük, hogy mi történt. Engem nagyon zavart a dolog, abból a szempontból is, hogy volt ott egy aranyos kislány, ha úgy tetszik, az első szerelmem, akit azután soha többet nem láttam.

– Merre vitt aztán az életútja?

– A Lehel utcai általános iskolába jártam. Már kicsi korom óta érdekelt a rajzolás – annyira, hogy a régi lakásunkban a frissen meszelt falat krétával kidíszítettem. Később is rendszeresen rajzoltam, és arra készültem, hogy valamilyen művészi pályára megyek. Sokáig megválaszolatlan kérdésként maradt bennem, hogy engem, aki mindent megtettem a sikerért, jól felkészültem, háromszori jelentkezés ellenére miért nem vettek föl a főiskolára. A katonaság után nyomdai szakmát szereztem. Feleségem barátnőjének ajánlására a régészet közelébe kerültem. *Kalicz Nándor* régésznek Aszódon ásatási rajzolóra volt szüksége. Jelentkeztem, és hajnalról délig ott dolgoztam. Nemsokára tárgyrájzokat készítettem a Nemzeti Múzeumnak. Hozzávetőleg negyven könyvet illusztráltam nagy kiadóknak. Jó tizenöt évig csináltam ezt, kidolgozva egy sajátos pontozásos technikát... Közben jöttek a könyv- és hanglemezborítók, egyes lapoknak karikatúrákat szállítottam, illetve reklámgrafikákat, plakátokat, bélyegeket készítettem. 1980-ban lettem a Művészeti Alap tagja.

– Hogyan került az irodalom közelébe?

– Apránként. Eljutottam például arra a rakamazi ásatásra, ahol *Dienes István*, a kiváló régész gazdag honfoglalás kori leleteket tárt föl. Lefotóztam a látottakat, a képeket pedig a kísérelő szövegemmel le is hozták egy hetilapban. Máskor a Felvidékről hoztam tudósítást. Az első kolumnás interjú a politikus *Kónya Imrével* készítettem 1991 nyarán az *Új Magyarország* számára. Ekkortól kezdtek megjelenni a cikkeim. Ennél a napilapnál hamarosan segédszerkesztő lettem, és lassan az újságírásba is

beletanultam. Annyira, hogy a következő két évtizedben teljesen eltávolodtam a grafikai munkáktól.

1996-ban jelent meg első könyvem a Püski Kiadónál, egy publicisztikai válogatás. Ezzel egy időben látott napvilágot a Gemini Kiadónál a *Régi magyar családok* című kötetem, aztán 2004-ben az előző könyvem új, bővített kiadása az Athenaeumnál. Ettől kezdve évenként megjelent valami tőlem. Szép siker volt a *Magyar titkok nyomában*, a *Rejtélyek a magyar múltból*, majd a *magyar nemes vitésége*. Ezt követte a *Felejtethetlen mondák és legendák*... Új területeket dolgozott föl az *55 meghökkentő eset a magyar történelemből*, folytatása az *Újabb 33 meghökkentő eset a magyar történelemből*. Legfrissebb munkám a *Kinizsi özvegyétől Horthy testőréig*.

– Műfajilag hová sorolhatjuk a munkáit?

– Történelmünk ezeregyszáz évét pásztázgatom. Az érdekesebb té-

maikat szedem össze. Ezt a műfajt művelődéstörténetnek nevezik, de talán több is ennél: időutazás, tanulás és tanítás, veszendő értékek mentése. Sokat kell olvasni hozzá. Valamikor óriási munkák jelentek meg a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából, így a legkiválóbb történészek életművéből válogathatunk. Hihetetlen tárháza van a forrásoknak, egy-egy időszak gyűjteményének.

– Évtizedes kutatásai után milyen tapasztalatot vonna le a magyar történelemből?

– Minél többet megismerek belőle, annál kevesebbet tudok. Történelmünk csodálatos üzeneteket hordoz. A miénk azért tanulságos, mert a mai időben is visszaköszönnek azok a jelenségek, amelyekkel a régebbi korok embere szembesült. Gondolok legendás széthúzásra, amely a magyarokat jellemzi – gyakorlatilag minden évszázadban kitapintható az örökös kuruc-labanc elmentét. Vannak, akik előnyökhöz fordítják elveiket, és vannak, akiket ez nem érdekel, mert a nemzet sorsát előrébb valóknak tartják! Azok a példák maradtak fenn, amelyek századokon át sugároznak. Most írtam *II. Rákóczi Ferencről*, aki állhatatos volt, a nemes ügyet mindhalálig szolgálta, és nem érdekelték a császári ajánlatok, miközben a legnagyobb birtokosa volt az országnak.

– Készített-e számvetést hetvenedik születésnapján?

– Nem gondolok az évek múlására, teszem a dolgomat. Úgy érzem, arra vagyok programozva, hogy dolgozzak. Igyekszem értéket teremteni és mindig valami értelmes célt megvalósítani. Ha van egy hasznosnak vélt gondolatom egy új könyvhöz, akkor nekiesek, és azt csinálom éjjel-nappal. Magányos farkas vagyok, nem gondolkodom az évekről, a munka élet, és az érdekel. Abban hiszek, hogy amit létrehozunk, az valahol hat. S ha minőséget teszünk le az asztalra, az a lelket táplálja, vezet, és élni segít.

■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

ISTENTISZTELET-KÖZVETÍTÉS A DUNA TELEVÍZIÓBAN

Bemutatkozik a Szarvas-Ótemplomi Evangelikus Egyházközség

Szarvas jelképe és egyik meghatározó épülete az Ótemplom. Azért is válhatott jelképpé, mert településünket evangélikus hívek alapították, így a templom és a város élete szorosan összetartozott. A városalapítók 1722-ben érkeztek az elnéptelenedett területre. Nagyon fontos volt számukra a hitük és az, hogy szabadon járhasanak templomba. A telepések egy évvel megérkezésük után fel is építették első templomukat. A mai Ótemplom a gyülekezet negyedik temploma, 1788-ban épült *Tessedik Sámuel* lelkész vezetésével.

A főbejáraton belépve a szószékoltár tűnik élénk. A *Zellinger András* festette oltárkép Jézus mennybemenetelét ábrázolja.

Bár az ország egyik legnagyobb evangélikus temploma lett az épület – hiszen több mint háromezer férőhelyes –, nemsokára ez is kicsinek bizonyult. Akik nem fértek be, sokszor az utcán hallgatták az igehirdetést. Az új templom helyét a város másik részén jelölték ki. Ennek az alapkövét 1895-ben tették le, és másfél év alatt el is készült az új istentiszteleti hely.

Szorosan összekapcsolódik a templom és a szarvasi iskolák története is. Az evangélikus egyházhhoz tartoztak elemi iskolák, az árvaház, a Vajda Péter Gimnázium és a Luther-tanítóképző is. Ma Szarvason a főiskola kivételével valamennyi területen folytathatja szolgálatát egyházunk. Evangelikus óvoda, általános iskola és gimnázium is működik, ahol közel ezer gyermek nevelése és tanítása folyik.

Az idősek és betegek életét is segíti az evangélikus közösség. A helyi szeretetszolgálaton keresztül közel hatszáz idős ember életét könnyíti meg nap mint nap. Akik rászorulnak, bentlakásos ellátást kapnak; akik magányukat akarják enyhíteni, a szeretetszolgálat körül alakuló közösségekben találhatnak társaságra. A legszegényebbek megsegítésére az elmúlt években rendszeres ételosztási akciókat szerveztek. Ezek keretében egy-egy alkalommal nyolcszázán kaphatnak meleg ételt. Eddig összesen több mint százezer adagot osztott ki a szeretetszolgálat. A téli időszakban a legelesettebbeket az ideiglenesen működő krízisközpontokban igyekeznek megóvni a tél viszontagságaitól.

A sokrétű szolgálat hűen tükrözi vissza a szarvasi gyülekezet sokszínűségét, amelyben meghatározó az örökség ápolása, de a helyi közösség a hétköznapiakban mindig keresi a nyitás lehetőségét is a körülötte élők felé.

Evangelikus istentisztelet a Duna Televízióban

Május 24-én, pünkösd ünnepén 11 órától evangélikus istentiszteletet közvetít a Duna Televízió Szarvasról, az Ótemplomból. Igét hirdeti *Gáncs Péter* elnök-püspök.

Emlékezés Bonnyai Sándorra

► Azon kevés lelkész közé tartozom, akik még személyesen ismerheték *Bonnyai Sándor* testvérünket. Először az Üllői úti székházban találkoztam vele. Ő a földszint egyik szobájában az *Evangelikus Élet* nyomdai előkészítését végezte, én pedig – 1957 őszét írtuk – a teológusotthonban, az épület második emeletén laktam, mintegy ötven társammal együtt. Amikor az udvaron összefutottunk, Sándor bátyánk azonnal ismeretséget kötött velünk. Felénk fordulása jelezte, hogy ő egész életére az ifjúsággal, a nekik való szolgálattal jegyezte el magát. Erre kapott különleges képességet, karizmát. Kedves kötelességemnek teszek eleget, amikor a család kérésére születésének századik évfordulóján megemlékezem róla.

A Somogy megyei Tabon született, Bonyhádon, az evangélikus gimnáziumban érettségizett, majd rögtön Sopronban, az evangélikus hittudományi karon folytatta tanulmányait. Miután *Kapi Béla* püspök 1937-ben lelkészé szentelte, azonnal a Keresztény Ifjúsági Egyesület (KIE) evangélikus ágazatának ifjúsági lelkésze lett, s az is maradt 1950-ig, a szervezet államilag kikényszerített megszüntetéséig.

Feladata volt részint ifjúsági konferenciák szervezése az egyházmegyei gyülekezetekből fiatalok toborzásával, részint országosan meghirdetett alkalmak létrehozása azoknak az ifjaknak, akik bármely okból kiesettek a gyülekezetek látóköréből vagy más evangélikus mozgalmak hatósugarából, esetleg éppen nem kaptak kellő utógondozást a helyi gyülekezetben. Szilvásvárad, Fonyód-Bélatelep, Szarvaskő... egy-egy emlékeztetés, természeti szépségével is vonzó helyszín, ahol ő és munkatársai örömmel tettek tanúságot Krisztus-hitükről.

1943-ban házasságot kötött a tárnokréti papi családból származó *Kovács Évával*. Házasságukat Isten három fiúval áldotta meg, akik ma is Krisztus elkötelezett követői.

Nagy hatással volt teológiai gondolkodására *Ágoston Sándor* mérnök, budapest-fasori presbiter. Ennek a kegyességi irányzatnak az idő tájt mintegy tíz lelkész s jó néhány gyüleke-

zet számos tagja volt lelkes híve egyházunkban. Az evangélikus elkötelezettségen belül igehirdetésükben a törvény és kegyelem megszólaltatása mellett nagyobb hangsúlyt kapott az ember személyes bűne, a személyes bűnbocsánat és a Krisztusban való új élet. Sanyi bácsi – ahogy őt kedves közvetlenséggel megszólították – Isten tiszteletére, a Timóteus-állapotra, a tanítványságra nevelte ifjait.

Bonnyai Sándor jó barátságot ápolt *Sréter Ferenc* evangélikus lelkészsel, *dr. Kis Ferenc* orvosprofesszorral, *Ungár Aladárral*, a szabadegyházi közösségek vezetőivel. Gyakran hívták őt közös szolgálatra.

Néhai *Bolla Árpád* lelkészünk az alábbi igében foglalta össze Bonnyai Sándor szolgálatát: „Sok másra is buzdította őket, és hirdette az evan-

géliumot a népnek. ...megintette Heródes negyedes fejedelmet testvére feleségéért, Heródiásért és minden gonosz tetteért...” (Lk 3,18–19)

A KIE-nek és evangélikus tagozatának politikai parancsra való felosztása után két éven át segédlelkész volt Újpesten. 1953-ig még csendben szervezett konferenciákat. Hat éven át aztán a templom és parókia nélküli ferencvárosi gyülekezetben szolgált, majd 1959-től 1988-ig a kispesti egyházközség lelképásztoraként tevékenykedett.

Régi hívei, egykori ifjúsági tagok gyakran felkeresték, szívesen hallgatták a prófétákra jellemző, olykor nagyon kemény igehirdetéseit, amelyeknek személyes megszólító és szüntelen megtérésre elkötelező hangvétele volt. Vallotta az ember hármasságát, a teremtés hármasságát is sajátos látásként formálódott gondolkodásában. Egyéni logikával és jó humorral megajándékozott kolléga volt.

Hetvenhárom évesen ment nyugdíjba. Egy alkalommal kispesti utcájába tévedtem, ahol öreg Wartburgom megmakacsolta magát. Ő éppen arra járt, észrevette tanácsalanságomat, s az autójavításban szerzett jártasságáról annyira eredményesen tett tanúságot, hogy gépkocsim elindult, mi pedig megöleltük egymást. Akkor nem sejtettük, hogy ez lesz az utolsó földi találkozásunk.

Bonnyai Sándort nyolcvanöt évesen szólította magához Teremtőnk. Gyászjelentésén ez az ige volt olvasható: „Mert nincs itt maradandó városunk, hanem a jövődöt keressük.” (Zsid 13,14)

Isten mindig a jövőt kínálja, nem a múltat. A múltból, miként az előttünk járók szolgálatából is, tanulhatunk hűséget, keresztvállalást és kitartást a célig, az örök jövődöig. Isten mindig a jövő Istene, a holnapot készíti elő, életet és üdvösséget kínál...

■ D. SZEBIK IMRE nyugalmazott püspök

Istentiszteleti rend • 2015. május 17.

Húsvét ünnepe után 6. vasárnap (Exaudi). Liturgikus szín: fehér.
Lekció: Jn 15,26–16,4; 1Pt 4,7–11. Textus: Jer 31,31–34. Énekek: 321, 366.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; de. 10. (német, úrv.) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) Bence Imre; du. 6. Bencéné Szabó Márta; **Fébé, II., Húsvétölgyi út 193.** de. 10. (úrv.) Sztojanovics András; **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 12. Sztojanovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Szeverényi János; **Csillaghegy-Békásmegyér, III., Mező u. 12.** de. 10. (úrv., összegyülekezés napja) Donáth László; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. Jakab Béla; **Újpest, IV., Lebstűck M. u. 36–38.** de. 10. Solymár Péter Tamás; **Káposztásmegyér, IV., Megyeri Klub, Megyeri út 207.** de. 9. Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Grendorf-Balogh Melinda; de. 11. (úrv.) dr. Hafenschér Károly; du. 6. (orgonazenés áhítat) dr. Magyarkuti Gyuláné Tóth Katalin; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. 11. (úrv.) Aradi György; **Józsefváros, VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 10. Románé Bolba Márta; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák, úrv.) Gulácsiné Fabulya Hilda; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv.) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) Bedecs Réka, liturgus: Gáncs Tamás; de. fél 11. (úrv., zenés istentisztelet) Bedecs Réka, liturgus: Gáncs Tamás; du. 6. Missura Tibor; **XI., Németölgyi út 138.** de. 9. Missura Tibor; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Keczkó Pál; de. negyed 12. Keczkó Pál; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. Manhardtne Szlovák Katalin teológiai hallgató; **Zuglói, XIV., Lócsei út 32.** de. fél 11. (úrv.) Tamásy Tamásné; du. 6. (zenés áhítat) dr. Bácskai Károly; **XIV., Gyarmat u. 14.** de. 9. Tamásy Tamásné; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Régi Főti út 73. (nagytemplom)** de. 10. Ponicsán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. Fekete Gy. Viktor; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** de. fél 11. Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodam u. 24.** de. 9. Vető István; **Árpádföld, XVI., Menyhért u. 42. (református templom)** du. 3. Vető István; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. Nagyné Szeker Éva; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. Nagyné Szeker Éva; du. 4. (családi) Darvas Anikó; **Rákoscsaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. Kovács Áron; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u.** de. 11. Kovács Áron; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. Győri Dávid; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. Győri Dávid; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. Deák László; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. Deák László; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. (úrv.) Hokker Zsolt; **Soroksár, XXIII., Otthon Közösségi Ház, Sztítás u. 112.** du. 4. Győri János Sámuelné; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. (úrv.) dr. Lackner Pál; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza; **Mátraszentimre-Bagolyirtás, Jókai u. 7-9., Fébé Názáret-temploma** de. fél 12. Zászkaliczky Pál.

Összeállította: Balla Mária

HIRDETÉS

DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu

Bárhol vagyok, velem vannak a lapjaim.

WWW.DIGITALSTAND.HU

Olvassa az Evangelikus Élet digitális változatát!

Mit szajkózik a mátyásmadár?

„Ekkor a fenyves szélén megszólalt egy mátyásmadár, és csend lett hirtelen, mert az erdőn mindenki tudta, hogy a mátyás okos madár, és nem kiált hiába. A mátyás nemcsak magára vigyázott, de másokra is; ha megszólalt, az erdei népek körülnéztek, mert veszedelem járt a levegőben” – Fekete István így emlékszik meg a mátyásmadról *Derengő hajnal* című művében, amelynek első kiadása *Emberök között* címmel jelent meg.

A regényben végigkísérhetjük egy madárfióka életének első évét, amelyet egy embercsaláddal tölt, miután a fiúnoka kiszedte őt a fészekből a testvérei mellől. A mátyásmadár kalandos életet él a kalitkájában, és a madár révén különböző kalandokba keverednek a családtagok is.

A szajkó, mert hiszen erről a madárról van szó, Európában, Ázsiában és Afrika északnyugati partvidékén fészkel. Lombos, elegyes és tölvevű erdőkben, parkokban él. Hazánkban gyakori. Síksági, hegy- és dombvidéki lombdőlők, elegyes erdők, erdőszegélyek, ritkábban fenyvesek fészkelője. Leggyakrabban a tölgyesekben költ. A fátlan területeket kerüli. Megtelepszik ártéri erdőkben, városzéli

ÜZENET AZ ARARÁTRÓL

Rovatgazda: Sánta Anikó
ararat@lutheran.hu

zöldterületeken, de találkozhatunk vele a városok nagyobb parkjaiban is.

Testhossza 34-35 centiméter, szárnyfesztávolsága 52-58 centiméter, testtömege 140-180 gramm. A tojó kisebb, mint a hím. Rövid, erős csőre van. A Magyarországon élő varjúfélék között a legkisebb. Tollazata rózsaszínes világosbarna, farka fekete, míg farkcsíkja és alsó farkfedői fehérek. Feketés szárnyán a széles fehér folton kívül szembetűnő bélyeg a fekete vonalas égszínké szárnytükör. A szép fedőtollak gyakran díszítik a vadászok kalapját is. Izgalmi állapotban gyakran felmeresztli fekete-fehér vonalkázású fejtollait.

Hangja messze hangzó, éles „sksék”. Éneke nagyon változatos, érdes, nyávogó, füttyülő hangok keveréke. Kítű-

nő hangutánzó, élethűen utánozza az egerészölyv nyávogásszerű kiáltását, a holló mély korrogását, a varjak károgását és a fácánkakas kakatolását is. Nemcsak más madarak hangját, hanem például a szekérnyikorgást, a kutyaugatást is híven utánozza („szajkózza”). Éles, riasztó hangjára az erdő minden vadja figyel. Hangos riasztása miatt a cserkelő vadászok nemigen kedvelik. Ilyenkor ugyanis az erdő örekként az összes vad figyelmét felhívja a közeledő veszélyre.

Hazai állomány nagyságáról pontos adatok nincsenek. Alkalmatlan területen három-hat pár is költözhet tízhektáronként.

A vadon élő szajkó meglehetősen félnék, bizalmatlan, óvatos madár. Nem úgy a háznál nevelkedett! A megszelídített szajkó ugyanis rendkívül szertelen tud lenni, ugyanakkor kíváncsi és érdeklődő. Mivel kiváló hangutánzó képességére már régen felfigyeltek, falun a városokban lehetett venni fiókákat, amelyeket aztán kedvtelésből tartottak. Ezek a fiatal, emberhez szokott madarak annyira szelidekké váltak, hogy nyugodtan el lehetett engedni őket, nem repültek el a fiókák, és az erdei népek ijedten hallgattak el, ha a mátyásnak eszébe jutott, és emberi nyelven kiáltott valamit az erdőnek.

„Szép tavasz volt akkor, és ragyogó nyár következett utána. Mátyásék fészkeben alig fértek el a fiókák, és az erdei népek ijedten hallgattak el, ha a mátyásnak eszébe jutott, és emberi nyelven kiáltott valamit az erdőnek.

– Halljátok – suttozták a fiaknak –, ez az a mátyás, aki sokkal többet tud, mint mi, mert bodzaérestől somvirágzásig élt az emberek között.”

■ – S. A. –

Az utolsó felszállás

A repüléstörténeti és űrhajózási kiállítás végnapjai a Városligetben

► **A tervezett városligeti múzeumi negyed megvalósítása mellett elen számtalan érvet lehet felsorakoztatni. A negatívumok között kell megemlíteni a kultikus művelődési ház, a Petőfi Csarnok (manapság Rendezvényközpont) lebontását. Az akció értelemszerűen érinti az ennek komplett emeleti szintjét elfoglaló (gyűjteményileg a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeumhoz tartozó) repüléstörténeti és űrhajózási állandó kiállítást is. Az „utolsó felszállásra”, vagyis a bontás előtti utolsó múzeumlátogatásra május 31-ig keríthetnek sort az aviatika kedvelői.**

A tárlat gerincét maguk a repülőgépek és helikopterek adják. Különböző korokban, különböző célokra épített masinák, motoros és vitorlázó kivitelben. Már történelmi ereklye az a Junkers F-13, melyet IV. Károly király 1921-es visszatérési kísérletekor használt. Megcsodálhatjuk a Rubik-kockáról híres feltaláló ugyanacsak kreatív édesapjának, az idősebb Rubik Ernőnek áramvonalas vitorlázógépeit. A kiállítás hangsúlyos részét képezik a hatalmas sebességek elérését lehetővé tevő, monumentális repülőgép-hajtóművek. Mindezt modellek, továbbá eredeti műszerek, a repüléssel és repülőterekkel összefüggő tárgyi, írásos és képi emlékek teszik teljessé.

Az űrkutatási rész legérdekesebb kiállítási tárgya a magyar asztronauta, Farkas Bertalan útjának relikviái, személyes tárgyai, eszközei, tubusba zárt „űrtelet”. A vállalkozó kedvű gyerekek és felnőttek beülhetnek a Szojuz-36 mérethű replikájába, megtapasztalhatják, milyen szűkös helyen kellett elférniük az űrhajósoknak.

A műszaki eszközök és megoldások iránt érdeklődő látogatók mellett

holdautó –, illetve a Marsra küldött Spirit–Opportunity űrszonda életnagyságú másolata. Legfőképp pedig az a Holdról származó por- és kőzetminta tarthat számot érdeklődésre, melyet az Egyesült Államok a világ minden országa, így hazánk számára is eljuttatott a hatvanas–hetvenes évek sikeres Apollo-misszióinak kézzelfogható és mikroszkóp alá helyezhető eredményeként.

A valamikor a Közlekedési Múzeum főépületében bemutatott, mostani helyén harmincesztendő repüléstörténeti és űrhajózási állandó kiállítás tehát nem ünnepel, hanem gyászol. Áthelyezésére vagy egyáltalán gyűjteményének ideiglenes tárolási helyére vonatkozóan – a Közlekedési Múzeum többi gyűjteményétől eltérően – nem született még döntés.

■ REZSABEK NÁNDOR

A SZERZŐ FELVÉTELE

HIRDETÉSEK

Soltvadkerti diákok tanulmányi kirándulása a Partiumban

A soltvadkerti Kossuth Lajos Evangélikus Általános Iskola 7. évfolyamos diákjai április 20–24. között Sarmaságban jártak a *Határtalanul!* pályázat segítségével. Pályázatunk tematikus célja a Partiumban található magyar történelmi és irodalmi emlékhelyek felkeresése, meglátogatása volt. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma 997 ezer forinttal támogatta az utazást.

A gyerekek az osztályfőnökök segítségével csoportokban készültek fel egy-egy nap látnivalóiból, majd három előkészítő órát követően került sor az utazásra.

Vendéglátóink, a sarmasági iskolások és tanáraik nagy szeretettel fogadtak bennünket. Az eltelt néhány nap alatt megismertük a hepehupás Szilágyság irodalmi nevezetességeit, számunkra jelentősebb tempómat, nevezetesen iskoláit, és túrázásban is volt részünk. Egy napot töltöttünk a sarmasági általános iskolában, ahol diákjaink közös órákon vettek részt az ottaniakkal, a táncszobában pedig együtt roptuk a táncot.

Barátságok szövődtek, amelyeket szeretnénk tovább ápolni.

Hitmélyítő zárandokút Luther nyomában

A Déli Evangélikus Egyházkerület június 29. és július 3. között hitmélyítő zárandokutat szervez *Luther nyomában* címmel. Útvonal: Budapest–Mellk–Salzburg–Altötting–Augsburg–Wartburg–Eisenach–Lipce–Eisleben–Wittenberg. Győrben utasfelvétel lehetséges. Érdeklődni *Jó Angelika* hivatalvezetőnél a 20/776-4988-as vagy az Euromiskolc Utazási Irodánál a 70/286-7760-as telefonszámon lehet. Várjuk mielőbbi jelentkezésüket!

Májusi orgonaeső a ceglédi evangélikus templom Bach-organáján

Szeretettel hívogatunk májusi orgona programjainkra! *Heinz-Hermann Grube* orgonaestje május 16-án (szombaton) 18 órakor kezdődik. A Zenekadémia orgona tanszakának vizsgakoncertje (meglepetés előadóval) május 28-án (csütörtökön) 18 órától. A belépés díjtalan!

Felhívás evangélikus pedagógusok számára

„Abban az időben, amikor összegyűjtetek, haza is hozlak benneteket. Meglátjátok majd, hogy jóra fordítom sorsotokat! – mondja az Úr.” (Zof 3,20a.c) Kedves Testvérek!

A Magyarországi Evangélikus Egyház keresi azokat az evangélikus elkötelezettségű, de nem evangélikus nevelési és oktatási intézményben dolgozó pedagógusokat, akik szívesen csatlakoznának az evangélikus pedagógusok országos közösségéhez. Várjuk azokat a tanárokat, tanítókat, óvodapedagógusokat és a közművelődésben dolgozó szakembereket, akik evangélikus gyülekezetekhez tartoznak, de saját intézményükön keresztül nem kapcsolódnak közvetlenül az evangélikus egyházhoz.

Egyrészt szeretettel hívjuk a pedagógus testvéreket a *Reformáció és oktatás* programsorozatának keretében augusztus 29-én megrendezendő konferenciára, másrészt mint Evangélikus Pedagógiai-szakmai Szolgáltató és Továbbképző Intézet szeretnénk velük ápolni a kapcsolatot, felajánlani szolgáltatásainkat, támogatni szakmai és lelki fejlődésüket. Hosszú távon pedig reméljük, hogy közös erővel egy evangélikus elkötelezettségű szakmai közösség élményét, kapcsolatrendszerét, háttországát is ki tudjuk alakítani.

A csatlakozás díjmentes. Jelentkezni a honlapunkról elérhető on-line adatlap (<http://evangelikusoktatasi.hu/pedagogusok-kozossege>) kitöltésével lehet.

A 26. budapesti Bach-hét részletes programja

Deák téri evangélikus templom

Június 1., hétfő, 19 óra – zenekari és kantátaest

Geist und Seele wird verwirret – Concerto, BWV 35/I; d-moll concerto csembalóra és vonósokra, BWV 1052; Ich hatte viel Bekümmernis, BWV 21. Előadják: *Szentes Anna* – szoprán; *Gémes Katalin* – alt; *Megyesi Zoltán* – tenor; *Jekl László* – basszus; *Dobozy Borbála* – csembaló, *Ács Dávid* – orgona; *Lutheránia énekkar*; *Budapesti vonósok kamarazenekar* (művészeti vezető: *Botvay Károly*). Vezényel: *Kamp Salamon*.

Június 2., kedd, 19 óra – kamaraest

E-dúr szonáta, BWV 1016; A-dúr szonáta, BWV 1015; h-moll szonáta, BWV 1014. Előadják: *Ittész Tamás* – hegedű; *Papp Rita* – csembaló.

Június 3., szerda, 19 óra – kamaraest

G-dúr szonáta, BWV 1019; c-moll szonáta, BWV 1017; f-moll szonáta, BWV 1018. Előadják: *Ittész Tamás* – hegedű; *Papp Rita* – csembaló.

Június 4., csütörtök, 19 óra – csellóest

C-dúr szvit, BWV 1009; Esz-dúr szvit, BWV 1010. Előadja: *Rohmann Ditta* – gordonka.

Június 5., péntek, 19 óra – orgonaest

Die Kunst der Fuge, BWV 1080. Előadja: *Ella István*.

Június 6., szombat, 19 óra – orgonaest

G-dúr fantázia, BWV 572; Wachet auf, ruft uns die Stimme, BWV 645; Wo soll ich fliehen hin, BWV 646; Wer nur den lieben Gott lässt walten, BWV 647; c-moll fantázia és fuga, BWV 537; C-dúr prelúdium és fuga, BWV 547; Allein Gott in der Höh' sei Ehr, BWV 662; Erbarm Dich mein, o Herre Gott, BWV 721; h-moll prelúdium és fuga, BWV 544. Előadja: *Alföldy-Boruss Csilla* – orgona.

Június 7., vasárnap, 19 óra – kantátaest

Christum wir sollen loben schon, BWV 121; Das neugeborne Kindelein, BWV 122; Előadják: *Zádori Mária* – szoprán; *Németh Judit* – alt; *Megyesi Zoltán* – tenor; *Jekl László* – basszus; *Ács Dávid* – orgona; *Lutheránia énekkar*; *Weiner-Szász kamaraszimfonikusok*. Vezényel: *Kamp Salamon*.

HÍREK, HIRDETÉSEK

Állaspályázat

A Gyurácz Ferenc Evangélikus Általános Iskola (8500 Pápa, Árok utca 12.) pályázatot hirdet egy fő angol szakos pedagógus részére a 2015/2016-os tanévre határozott időre. A pályázat beérkezésének határideje: 2015. május 25. Bővebb felvilágosítás az iskola igazgatójától kérhető a 89/313-483-as, illetve a 20/824-6566-os telefonszámon.

GYÁSZJELENTÉS

„Az igaznak az emlékezete áldott...”

(Péld 10,7)

A Főbő evangélikus diakonisszaegyesület elnöksége és az anyaházi diakonissza testvérek ezúton értesítik az *Evangélikus Élet* olvasóit, hogy *Szén Berta* diakonissza testvér búcsúztatása május 18-án 14 órakor lesz az anyaház kápolnájában.

Kudlik Júlia előadása

A Keresztény Értelmiségi Fórum következő alkalmán a budapesti evangélikus templomban (Budapest XII. ker., Kék Golyó u. 17.) május 18-án 18.30-kor *Hit nélkül nem megy* címmel Kudlik Júlia tart előadást.

APRÓHIRDETÉS

Az 1899-ben alakult Első Magyar Tűzzománc Jelvénygyár jelvényeket és kitzőket készít iskoláknak, természetjáróknak, egyesületeknek, egyéneknek. Első Magyar Tűzzománc Jelvénygyár, 1072 Budapest, Király u. 27. Tel.: 1/789-3236 és 1/782-4980; mobil: 70/247-2752; honlap: <https://sites.google.com/site/kituzoo/>.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (május 17.)

[A pásztor] a maga juhait pedig nevéükön szólítja és kivezeti. Amikor a maga juhait mind kivezeti, előttiük jár, és a juhok követik, mert ismerik a hangját. Jn 10,3–4 (2Móz 33,12a.13; Jn 15,26–16,4; Ef 3,14–21; Zsolt 27) Emlékszel-e még arra a hangra, amelyik így szól hozzád: „Kövess engem!”? Téged szólított meg, és egészen biztosan olyan útra hívott, amelyen magadtól nem indultál volna el. A hangja nélkül nem is tudtad volna, hogy létezik arra út, amerre hívott. Különös csoda, hogy a hangra, az ő hangjára mégis elindultál az ismeretlenbe. A bízalom, a hit csodája. Életed legmélyebb erőforrása. Időnként talán már alig hallod meg, mert oly sokféle más hang is szól. Azért a csenedért, amelyben újra meghallhatod, nagyon sokat tehetsz.

Hétfő (május 18.)

A farizeusok szóltak [Jézus] tanítványainak: „Miért eszik a ti mesteretek vámszedőkkel és bűnösökkel együtt?” Mt 9,11 (Zsolt 51,19b; Ez 11,14–20; Fil 2,12–18) Az evangéliumok vitahelyzeteiben mindig Jézus pártján állunk, és felháborodunk a farizeusok szívtelenségén, képmutatásán. De melyikünkkel nem esett már meg, hogy valakiről azt gondolta: semmi keresnivalója az egyház, a gyülekezet közösségében? Mert nem úgy él, nem úgy gondolkodik, nem úgy hisz, ahogy az elvárható lenne egy jó kereszténytől. Az egyház közösségét mindig Jézus teremti meg, ő vállal közösséget az emberrel – a mindegy, milyen emberrel. Addig vagyunk mi is tagjai az egyház közösségének, ameddig örülni tudunk annak, hogy Jézus olyanokkal is közösséget vállal, akikkel nekünk szinte lehetetlennek tűnik.

Kedd (május 19.)

Miután régen sokszor és sokféleképpen szólt Isten az atyákhöz a próféták által, ezekben a végső időkben a Fiú által szólt hozzánk. Zsid 1,1–2a (5Móz 18,18; Lk 21,12–19; Fil 2,19–30) Isten utolsó szava az emberhez: Krisztus. Az emberré, testvérré lett, meghalt és feltámadt Krisztus. Az utolsó szót már nem lehet megmásítani, az ott marad örökké a térben, az élet-térben. Lehet meghallani, lehet nem meghallani, de az azt kimondót örökké kötelezi. Isten mindenünkkel kapcsolatban köti magát az utolsó szavához: Krisztushoz. Isten végérvényesen hozzáköt bennünket Krisztushoz – így mindenünkkel, de mindenünkkel benne élünk, mozgunk és vagyunk.

Szerda (május 20.)

[Maradjatok meg] a hitben szilárdan és egyenesen, el nem tántorodva az evangélium reménységétől, amelyet hallottatok, amelyet hirdettetett minden teremtménynek az ég alatt. Kol 1,23 (Zsolt 65,6b; Lk 12,8–12; Fil 3,1–11) Pál apostol nem a tiszta tanításhoz, nem a helyes gyakorlatokhoz, igaz tettekhez köti a gyülekezetet, hanem a hithez, az evangéliumi reménységhez. Parancsra persze remélni nem lehet. Vagy megvan bennünk, vagy nincs. Vagy ebből táplálkozik mindenünk – tetteink, szavaink, az, ahogy megéjük az életünket –, vagy valami más van helyette. Ha más nem is tehetünk, de a kérdést újra és újra fel kell tennünk: reménységből, reménységben élünk?

Csütörtök (május 21.)

Mária... leült az Úr lábához, és hallgatta beszédét. Lk 10,39 (Zsolt 32,8b; ApCsel 1,12–26; Fil 3,12–21) Márta fogadta be a házába Jézust, így tiszteltre méltó, hogy vállalta ennek a következményeit. Tudta, hogy kötelezettségei vannak a befogadott vendéggel szemben. Mária pedig csak ül és hallgat. A teljesítménykényszer szemben a megajándékozottság létével. – Semmit sem adhat az életedért, csak elfogadhatod azt, amit az Élet ad neked.

Péntek (május 22.)

Pál írja: Örüljete az Úrban. Hogy ugyanazt írjam nektek, az engem nem fáraszt, titeket viszont megerősít. Fil 3,1 (Ézs 41,16b; Jn 19,25–27; Fil 4,1–9) Ide most nem kellett volna mást írnom, mint hogy „Örüljete! Örüljete! Örüljete! Örüljete!...” Az olykor rigorózusnak tűnő Pál apostolnak oly kedves mondata ez: engem nem fáraszt, hogy ugyanazt írjam nektek. Ma talán azt mondanánk: kevésnek tartjuk, hogy szinte együgyűen újra és újra azt írjuk, mondjuk, sugározzuk a környezetünknek: „Örüljete!” Pedig nem lehet más dolgunk Krisztus követésében járva, mint hogy tanúskodjunk az Istentől ajándékba vett élet örömről. „...amivel csordultig van a szív, azt szólja a száj.” (Mt 12,34)

Szombat (május 23.)

Kimondhatatlan, dicsőült örömmel örvendeztek, mert elérték hitetek célját, lelketek üdvösségét. 1Pt 1,8b–9 (Zsolt 25,3; Zak 4,1–14; Fil 4,10–23) Megint csak: „Örüljete! Örüljete! Örüljete!” Mert Isten utolsó szavába kapaszkodsz. Mert a Krisztusban kimondott szava életed tere, ideje, jelene és jövője. Minden, ami történik veled, az Krisztusban történik veled. Ezért bármi, ami kísért, ami fáj, ami nyomaszt, Krisztusban zajló esemény. – Krisztusban Isten már a célhoz jutás felől látja életünket; mi persze nem tudjuk ezt mindig így látni. A jelen nehézségei, félelmei ezért tűnnek végzetesnek. A végzet Krisztus nélkül valóban végzet. Krisztusban a „végzet” nem más, mint lelkünk üdvössége. Így nem maradhat másunk, csak Krisztus.

■ KENDEH K. PÉTER

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból május 17-étől május 24-éig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
6.25 / Duna Tv <i>A Református Szeretetszolgálat Kárpátalján</i> 9.00 / Pax Tv <i>Evangélikus istentisztelet a budavári templomból</i> 9.00 / Duna Tv <i>Isten kezében</i> 9.30 / Bartók rádió <i>Musica Sacra (egyházzenei magazin)</i> 10.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Isten kezében (credoradio.hu)</i> 10.35 / Duna Tv <i>Metodista magazin</i> 11.30 / Duna Tv <i>Eperjes evangélikus emlékei</i> 16.15 / Duna Tv <i>Pillangó (magyar film, 2012) (100')</i> 17.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Evangélikus istentisztelet</i>	8.40 / Duna Tv <i>Hogy volt!?</i> Szabó Gyulára emlékezünk 13.30 / Kossuth rádió <i>Erős vár a mi Istenünk!</i> Az evangélikus egyház félórása 15.20 / Duna World <i>Metodista magazin</i> 20.00 / Pax Tv <i>Kút (élő interaktív műsor)</i> Műsorvezető: Deák László evangélikus lelkész 22.25 / Duna Tv <i>Birodalmi áldozatok – áldozatbirodalmak (magyar dokumentumfilm)</i> 23.15 / M3 <i>Három nővér</i> A Katona József Színház előadása felvételről, 1986 1.20 / Duna Tv <i>Századfordító magyarok</i> Dsida Jenő	11.25 / Duna World <i>Ízörzök</i> Nagyörzöcsy 12.05 / Bartók rádió <i>A Francia Rádió filharmonikus zenekarának hangversenye</i> 13.00 / Pax Tv <i>A titok nyitja (riportfilm)</i> 15.45 / Duna World <i>Eperjes evangélikus emlékei</i> 19.35 / Bartók rádió <i>Kapcsoljuk a Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermet</i> Ránki Dezső zongoraestje 19.45 / M2 <i>Hetedhét gyermekhíradó</i> 21.30 / Kossuth rádió <i>Rádiószínház</i> Ház a föld alatt – Bertha Bulcsu hangjátéka 23.15 / M3 <i>Városbújócska (magyar játékfilm, 1985) (95')</i>	13.30 / Kossuth rádió <i>„Tebened bízunk eleitől fogva...”</i> A református egyház félórása 13.45 / Bartók rádió <i>Dobozy Borbála (csembaló) és a Musica Aeterna kamaregyüttes játszik</i> 15.00 / Pax Tv <i>Dies Academicus</i> Dr. Érfalvy Lívia előadása az EHE-n 15.45 / Duna World <i>Isten kezében</i> 16.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Lélekhangoló</i> Az Evangélikus Rádiómisszió műsora 17.05 / M3 <i>Volt egyszer... (riportfilm)</i> 23.15 / M3 <i>Julianus barát, 3/1. (magyar–olasz történelmi film, 1991) (76')</i>
CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
14.30 / Bartók rádió <i>Népzene – újragombolva</i> 17.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Nyitott ajtók (egyházi magazin) (www.credoradio.hu)</i> 17.20 / Pax Tv <i>Életutak tanúságtétele</i> Az Evangélikus Belmissziói Baráti Egyesület sorozata 19.35 / Bartók rádió <i>A Zemlinsky Quartet hangversenye</i> 20.50 / Duna World <i>Ybl 200 (magyar dokumentumfilm-sorozat)</i> A Wenckheim-kastély Szabadkigyóson 22.00 / M3 <i>Alacsony az Ararát (magyar tévéfilm, 1981)</i> 23.15 / Duna World <i>Élő egyház (vallási híradó)</i>	5.50 / Duna Tv <i>Hajnali gondolatok</i> 10.15 / M1 <i>Minden tudás (technológiai magazin)</i> 12.45 / Duna Tv <i>Jamie 30 perces kajái (gasztronómiai műsor)</i> 16.25 / M3 <i>Kettesben (portréfilm)</i> Bereményi Géza 18.10 / Duna World <i>Számított magyar irodalom</i> Reményik Sándor 19.00 / Bartók rádió <i>Arckép</i> Michael Tilson Thomas karmester 19.25 / Kossuth rádió <i>Tetten ért szavak</i> Balázs Géza műsora 20.00 / M2 <i>Nagy-Szín-Pad, 2015</i> 22.00 / Bartók rádió <i>Celluloidák – A legjobb filmzenék</i>	7.30 / Duna Tv <i>Család-barát (magazinműsor)</i> 10.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Egyházi magazin</i> 13.10 / Pax Tv <i>Én vagyok a világ világossága</i> A Zákus Médiacentrum evangélikációs műsora 13.30 / Bartók rádió <i>Pálúr János orgonahangversenye</i> 14.10 / Duna World <i>Lila akác (magyar film, 1934) (72')</i> 15.55 / Duna World <i>Magyar zarándokút (magyar dokumentumfilm-sorozat)</i> 19.30 / Duna Tv <i>Szerelmes földrajz – Tata</i> 19.55 / Kossuth rádió <i>Csigahéj</i> Gryllus Vilmos dalai gyerekeknek és felnőtteknek	9.00 / Pax Tv <i>Evangélikus istentisztelet a budavári templomból</i> 10.00 / Duna Tv <i>Református ifjúsági műsor</i> 10.04 / Kossuth rádió <i>Református istentisztelet közvetítése Mezőváriból</i> 10.10 / Duna Tv <i>Baptista ifjúsági műsor</i> 11.00 / Duna Tv <i>Evangélikus istentisztelet közvetítése Szarvasról</i> 17.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Evangélikus istentisztelet</i> 19.35 / Bartók rádió <i>Az Osztrák–Magyar Haydn Zenekar pünkösd hangversenye</i> 21.04 / Kossuth rádió <i>Rádiószínház</i> Gyertyaláng 21.40 / Duna Tv <i>Rómeó és Júlia (olasz–angol játékfilm, 1968)</i>

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu. • **EvÉlet on-line:** www.evangelikusélet.hu. • **Hirdetésfelvétel:** hirdetes@evelet.hu.
 Előfizetés: elofizetes@evelet.hu. • **Szerkesztőség:** 1091 Budapest, Üllői út 25. fszt. 2. Tel.: 1/317-1108, 20/824-5519; fax: 1/486-1195.
 Szerkesztőségi titkár (hirdetési ügyek referense): Balla Mária (maria.balla@lutheran.hu).
 Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu).
 Olvasószerkesztő: Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). **Korrektor:** Fedor Sára (sara.fedor@lutheran.hu).
 Tervezőszerkesztő: Szabó Dávid Károly (david.szabo@lutheran.hu). **Munkatárs:** Walkó Ádám (adam.walko@lutheran.hu).
 Rovatvezetők: dr. Eszedi Zsuzsa – Cantate (ezsu@lutheran.hu), Kende K. Péter – Oratio oecumenica (peter.kende@lutheran.hu), Véghelyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghelyi@lutheran.hu), Tamásy Tamás – Új nap – új kegyelem (tamytam@t-online.hu). **Szerkesztőbizottság:** Adámi Mária, Balicza Máté, B. Walkó György, dr. Fabiny Tamás, Kende K. Péter, Kiss Miklós, Kiss Tamás, Orosz Gábor Viktor, Pröhle Gergely, Radosné Lengyel Anna, T. Pintér Károly.

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228, 20/824-5518; fax: 1/486-1229.
Felelős kiadó: Kende K. Péter (peter.kende@lutheran.hu). **Nyomdai előállítás:** Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.).
 Felelős vezető: Nagy Zoltán. **Árusítja a kiadó.** Terjeszti a Magyar Posta Zrt. **Terjesztési ügyekben reklamáció** a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág ingyenes telefonszámán: +36-80/444-444 és a Luther Kiadónál. • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302.

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj beföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyed évre 3575 Ft, fél évre 7150 Ft, egy évre 14 300 Ft, európai országba egy évre 48 100 Ft (172 euró), egyéb külföldi országba egy évre 56 320 Ft (201 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzárta kizárólag a hét végi eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.

